

لە پىتاۋ گەلىكى
خاۋەن بىر ياردا

مىندى ئىقرا ئىلقافى
ئىقرا

www.iqra.ahlamontada.com

مانكانەيەكى تايىبەتە بە كارگىرىو گەشەپىندانى مرقىس

رەكەل تۇراۋى شاعىردا مەدرەسە كى تۇ

لەم رۇزگارە سەختەدا، بەھىز بە!

چۇن بەرپۇەبەرەكەت بەرپۇە دەبەيت؟

نىگايەكى مىھرەبان!

زىرەكى و زىرەكى

ھەمەچەشەنە

پۇەرەكانى ھاۋسەرى سەرکەۋتوو

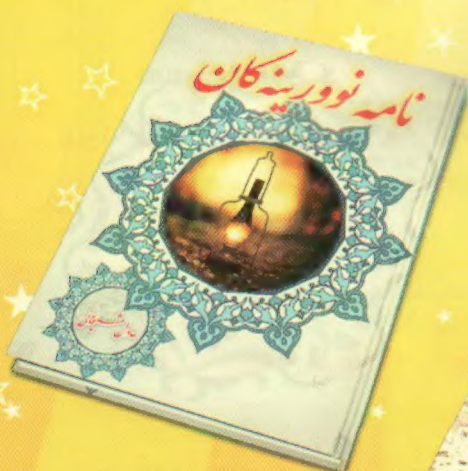
مىندال، كام رەۋىشتەى تۇ ۋەردەگرىت؟

دىيارى گروپى كۇمپانىيانى دەسەن

ئەم بەرھەمە ناوازانەى بېرىار كەوتە بەردىدەى خويئەرانى ئەزىز

لەبەرۋارى ۲۰۱۵ / ۴ / ۲ بۆ ۲۰۱۵ / ۴ / ۱۲
لەپىشانگای نیۆدەولەتى كىتەپ لە ھەولیر،
خانەى G3 پىشۋازىتان لیدەكەىن

No:

82

ناونیشانی گۇشار

سليمانى - شەقامى سالم - تەلارى جەمالى حاجى عەلى -
نەۋمى جوارەم - يەكەي (۴۰۱) نزيك پردى خەسرەو خال
۰۷۴۸۰۱۱۲۷۸۷ - ۰۷۷۰۲۱۷۸۶۸۲

هەولير

۰۷۵۰۴۴۶۳۲۳۰ - ۰۷۵۰۵۲۵۳۰۳۵

E-mail: bryarmagazin@gmail.com

bryarmagazine

دابەشکردن

كۇمپانىيا پەيك / 07708649210

چاپ

كۇمپانىيا پيرەميرد

خاوەنى ئىمتياز

ئەندازيار:

مەسعود تاھير پۇژبەيانى

سەرنووسەر

عادل محەممەد شەيخانى

sarnosar@yahoo.com

بەرئۆھبەرى نووسين

بەرزان ئەبۇبەكر

دەستەك نووسەران

ئەسكەندەر پەھىم

بىگەرد فارس

زاھير زانا

محەممەد مېرگەيى

محمد هاشم محمد

وہاب حەسىب

يەحيا محەممەد

گولان حەمەئەمين

راويژكارى ياسايى

پاريزەر:- ئازاد محيدين

بەشى ھونەركو ديزاين

پشتيوان عبدالرحمن

تايپ

كلسوم جەلال

بریار

مانگانه‌یه‌کی تایبته به کارگیږیو گه‌شه‌پیدانی مړویی
سالی حوتهم - ژماره 82 - نیسانی 2015

کارگیږیو بازارپسازی

لەم رۆژگارە سەختەدا، بەھیز بە!

خۆمان بېن؛ چونكە ئەو، ماناى تۈنەۋەدۈ ونبوون نەمانە!
ئىمە، لەبرى ئەۋەدى لەنىو ئالۋىزى ژياندا، خۆمان ونكەين و
ھەلۋىدەين؛ بۆنەۋەدى لە كارۋانى سىستەمى گشتى جىن نەمىنن..
خۆمان بگۈنچىنن و لەسەر داۋاكارىي ئەم رۆژگارە، خۆمان
قورمىش بكەين!

پىۋىستمان بە فېرېوون رايھىنانى زياتر ھەيە، تا بتۈانين
لەم رۆژگارە سەختەدا، سەرىبەرزانەو سەركەوتۈۋانە بژين!
پىۋىستە بە خۈيىندىن خۈيىندەۋەدى زۆر، بە فېرېوون و
رايھىنانى بەردەۋام، ئامانچى گەۋرە ديارى بكەين و بۆ گەيشتن
بەو ئامانچەش، بىن وچان كار بكەين!

ئازادانە بژين و ھەرگىز دەستبەردارى ئازادىي خۆمان نەبىن،
رېگە نەدەين قەيران و فشارەكان، بىنەماۋ بەھاۋ رېبازى ژيانمان
بگۈرن!!

پىۋىستە بەتەۋاۋى، كۈنترۆلى ۋىستو ئىرادەى خۆمان بكەين،
بەرىۋەبىردىن خود، سەرمەتاي رېكخستى ھەموو ھەنگاۋەكانمانە!
با ئامانچمان، بەرزو بلىندو ئاشكراۋ روون بېت؛ چونكە
بەھاۋ ژيانى ئىمە، بەو ئامانچانەۋەيە، كە لە پىناۋياندا دەژين!
با سوور بېن لەسەر ئەۋەدى كە دەبېت سەركەۋىن و ھەرگىز
كۆل نەدەين!

باھەمىشە درووشممان لە كارەكانمادا ئەۋە بېت؛ "يان سەر
دەكەۋىن، ياخود سەر دەكەۋىن!"

با ھەۋل بېدەين نەۋنە بېن، پىشەنگ بېن، با لەو رېژە
كەمەبېن، كە سەركەدايەتتى مەۋقايەتتى پى سېرراۋە!
لە ھەموۋى گرنگىر، كارگېرىكى باشى كاتەكانمان بېن؛
چونكە بەرىۋەبىردىن كات، واتە: بەرىۋەبىردىن تەمەن!

ئازىزانم، لەم رۆژگارە سەخت و دژۋارەدا، ئىمە سەرقالى
كارەكانمانىن، كاتمان نەماۋە، بۆ پىشۋازىي خەم و پەۋارە
تەرس و نىگەرانى بىزارىي.. لاي ئىمە ژيان، پىرە لە چالاكى
گورجۇگۈلى بەرنامەى خۇش!!

دەزانم رۆژگار سەختەو كەس نىكۈلى لەمە ناكات، داۋاي
ئەۋەشت لى ناكەم، لە ئاست ئەم راستىيە، چاۋپۇشى بكەي!
بەلام تەنھا دەمەۋىت بەيەكەۋە سەركەۋتۈۋانە، لەگەل ئەم
رۆژگارە سەختەدا، مامەلە بكەين و دەستەۋەستان دانەنشىن!
رۆژانە نەبىنە بېسەرو بىنەرى ھەۋالى شەرو كۈشتارو
رووداۋى جەرگېر.. خەم و پەۋارە، دلو دەروونمان داگىرنەكاۋ
وامان لى نەكات، لە خودى خۇشمان بىزار بېن!

گرفتە يەك لەداۋاي يەكەكان و بارودۇخى سەختى ژيان و
سىياسەتە ئەھرىمەنەكان، واپان لە ھەزاران ھەزار كەس كىرەۋە،
كە جگە لە ئاخو ئۇقۇ پەنايەردىن بۆ خۇدزىنەۋە لە ۋاقىع، ھىچى
دى ئەنجام نەدەن!

ئىمە لە زەمەنىكىدا دەژين، لەبەر زۆرىي شتەكان و پىۋىستى
مەۋف بۆيان، دەسلەت لە مەۋقەۋە، گۆراۋە بۆ شتەكانى دەروۋىيەر!
مەۋف، زۆرتىن ھىزو دەسلەتۈ تۈۋان و بەھاۋ خۇي لە
دەست دەدات؛ بۆ بەدەستەننى ماددىياتى دەروۋىيەر!

جىيەنگىرىيە يەك سىستەمىي كۆمەلەيەتتى ژيان و زىندەگى،
ۋا دەسلەتتى پەردە سەندۈۋە، كە مەۋف زۆرچار، بىنەۋەدى
قەنەتتى پى ھەبېت، پەيپەۋى لەو سىستەمە دەكات؛ لە
جەلبەرىگە خۇراكو شىۋازى ژيانى رۆژانەدا! چونكە ئەو شتە
كراۋنەتە پىۋەرو مەۋفى پى دەدرى لە مەھەك!

ھاۋكات لە ۋەھا ژىنگەيەكەدا، پارىزگارى لە بەھاۋ بىنەما
فېكرى ئەخلاىيەكان سەختەو رۆژ بە رۆژ سەختەر دەبېت.
بەلام ئىمە نابېت، ھەرگىز دەسبەردارى بەھاۋ بىنەماكانى

کارگیری کوفا

خراپترین شکست نه وهیه:
که ههول بو سه رکه و تن
نه دهیت!

الفرد نوبل

کتیب له مندا لیدا ریتمایت ده کات،
له گه وره ییدا دلنه وایت ده کات،
له ته نیایدا هاوړیه تیت ده کات!

جونسون

کەسی پەښور و ښاره‌زا
له بچوکتږین شویتدا خاوه‌نی
که‌وره‌ترین ښاره‌زاییه.

سنانک هاین

دادپه‌روره‌به، پيش نه‌وه‌ی
به‌خشنده بیت!
چونکه پيداويستيه‌کان
پيش جوانکاریه‌کان!

شامفور

له‌بری نه‌وه‌ی ماسیه‌ک بیه‌خشیت
به هه‌زاریک،
قولاپی ماسیگرتنی پیشکەش بکه!

په‌ندیکی چینک

با خۆرى تۆ مەلىي!

دەڭىزى! بەلام لەنىو تارىكىدا، ھەمووى فرىدايە نىو ئاۋەگەۋە،
بىئەۋەى ھەستى بى بىكات!

بەلام ھىشتا، ئەم كرىكارە بەختى باش بوو، چا نىيە؛ پېش
ئەۋەى دوا ئەلماس فرى بىدا، خۆرھەلات!

لەم چىرۋەگەۋە ڧىر دىبىن:

۱. ئەگەر چاۋت تىز بىتو بەجۋانى شتەگان بىبىت، ئەۋا
دىبىنىت خۆرى ناخت، رېڭات بۆ رووناك دەكاتەۋە.

۲. ئەگەر لە ژياندا، ورياو وردىبىن نەبىت، زۆر شت ھەيە،
نايىبىنىتو زۆر ھەل لەدەست دەدەيت.

۳. نابىت ھەر چاۋەپى رووناكى دەرۋە بىن، بەلكو دىبىت،
بە نوورو رۆشنايى ناخمان، لە تارىكتىن ساتەگاندا، شتەگان
بىبىن.

۴. تا چراي ھىۋا، لە ناخمانەۋە نەسووتى، ناگەين بە كازىۋەى
ئاۋاتو ئامانجەگانمان.

۵. ئەگەر ھەر چاۋەپى خۆرى كازىۋە بىن، زۆرىك لە
ئەلماسەگانمان لەدەست دەچىتو ھەلاتنى خۆر، زۆر دوا دەكەۋىت،
بەتايىبەت ئەگەر ئەۋ رۆژە، ۋەپشۋومەۋ ھەۋر بى!

لە بەرمەيانى رۆژىكدا، پېش ھەلاتنى خۆر، ۋاۋچىيەكە،
گەيشتە گەنارى رووبارەكە، لە رېڭادا، پىي لە شتىك ھەلگەۋت،
تەماشاي كىر، كىسەيەكى پىر لە وردە بەردە!

كىسەكەى ھەلگرتو لە گەنار رووبارەكە لىي دانىشتو لە
چاۋەپۋانى ھەلاتنى خۆردا؛ بۆئەۋەى دەست بە گارەكەى بىكات،
كىسەكەى ھىناۋ، دانە دانە، بەردەگانى دەرەھىناۋ فرى دەدانە
نىو رووبارەكەۋە.

خۆى بىو كارۋە دەخافلاندى دىنگى گەۋتە خوارۋەى بەردەگانى
بى خۆشبوۋ! لەبەرئەۋە، بەردەۋام بوو لە فرىدانى بەردەگان، يەك
لە دۋاي يەك.. تا ئەۋ كاتەى خۆر ھەلات.. ئەۋ كات، تەنھا يەك
بەردى لە نىو چىڭدا مابوۋ، بەلام كاتىك تەماشاي كىر، باۋەپى بە
چاۋى خۆى نەكرد، ئەۋەى لەنىو دەستىدا بوو، ئەلماس بوۋ!

بەلئ، كىسەيەك ئەلماسى فرى دابوۋە نىو رووبارەكە! لەۋ
كىسەيەش، تەنھا يەك دانەى بە دەستەۋە مابوۋ!

ۋاۋچى، دەستى كىر بە گىرانو شىن؛ بۆ سەرۋەتى
لەدەستچۋى!

دەگىريا بۆ بەختى خۆى.. بۆ سەرۋەتتىك، كە ھەموۋ ژيانى

تەنھا بۇ سەرگەردەكان

جوزيف
ئەدىسون

ترسنۇك ئە كاتى رۇوبەرۇوبوونەۋەى مەترسىدا.
بە قاچەكانى بىردەكاتەۋە.

مدا
جىرادان

خىانەت ۋەكو مەرگ وايە، دەست لەكەس ناپارنىزىت.

ۋەنيە

كەسە نازاكان، ئە مەترسىيە گەۋرەكاندا دەردەكەۋن!

ھزىۋەس

ناشتى دايكىكى مېھرەبانە، بۇ ھەموو ۋەلتىك..

بەنمىكى
غەرەبى

دونيە دوو رۇژ، رۇژىك بۇ تۇيەو رۇژىك دۇى تۇيە..
لەو رۇژەدا كە بۇ تۇيە، ئە خۇت بايى مەبە،
نەو رۇژەش كە ئە دۇى تۇيە، نىگەرەن ۋە بىتاقەت مەبە.

هېڙى برپاردان

طارق السويدان

و: دهرباز نهمحمد

بۇ ۋەللامى ئەو پرسىيارش پىۋىستت بىرپاردان، بەللام با ورياي ئەم خالە بين، گەر بمانەۋىت توۋشى هېچ ھەلەيەك نەبين، ھەرگىز ناتوانين، بەللام پىۋىستت ھەمان ھەلە دووبارە نەكەينەۋە، ئەمە خاللىكى ئىجگار گرنگو ھەلسەفەيە، كە ھەرگىز ھەمان ھەلە دووبارە نەكەينەۋە، ژيان برىتيە لى زنجىرەيەك وانە، كە پىۋىستت فىريان ببين، لىردە ياسايەكى زۇر گرنگ دىتە پىشەۋە:

(گەر دووجار پرسىيار بىكەيت، باشترە لىۋەى جارلىك ھەلە بىكەيت)، لىم باپەتەدا پىشەۋا (سەلامى خۋاى لىبىت) مەبدەئىكى سەردكى پىشكەش بە ئىمە دىكاتو دىفەرموۋىت:

(**ئىماندار دووجار ناكەۋىتە چاللىك**)، (لايلدغ المؤمن فى حجر مرتين).

نەگەر جارلىك ھەلە بىكەيت ئاسايە، بەللام شەرمە ئەو ھەلەيە دووبارە بىكەينەۋە، ئەگەر لى ھەلەكانمانەۋە فىر نەبين، ئەۋا ھەمان ھەلە دووبارە دىكەينەۋە.

* لىردە پىناسەيەكى كورتى برپاردان دىكەين، بەشۋىمەيەكى زانستىانە.

برىتيە لى كىردارى پىرۋسەى ھەللىزاردن لى ئىۋان يەدەكەكان بۇ بەدەستەننى ئامانچ، ھەر كاتلىك يەدەكەكان زىادىيان كىرد، برپاردان باشتر دىبىت، بۇ نەۋنە ئەگەر بىمەۋىت خانوۋىەك بىر، ئەۋا تاخانۋى زىاتىر لى بەردەستە بىت، برپاردانەكەم باشتر دىبىت، بەشۋىمەيەكى زانستىانە.

بۇيە پىۋىستت يەدەكەكان لىبەر دىستمان زۇرتىر بىكەين.

نايا ھەللىزاردنى يەكلىك لى يەدەكەكان بە پىۋى مەزاجى ئىمەيە؟ نەخىر، بەللىك چەند رىگايەكى زانستىيانەمان لىبەردەستادايە بۇ ھەللىزاردن برپاردان، نەۋنەى ئەم رىگايانە (Matrix, Decision Tree, Fishbone) كە پىۋىستتو باشترە فىريان ببين، لىردە ئىمە تەنھا ئامازىيان پى دىكەين.

بىرۋەكى يەكەم لىم باسەدا ئەۋمەيە كە: سەركەۋىت برىتيە لى گەيشتن، نەۋەك ۋىستگەۋ شۋىنى ۋەستتان، لى كاتلىكا زۇربەى گەنجان ۋا دىزانن كە سەركەۋىت خاللىكى دىيارىكراۋە، پىۋىستت گەنج پىۋى بىگات، ئىتر لى دۋاى ئەم خالەۋە سەركەۋىت بوۋنى نامىنىت، نەخىر بەللىك سەركەۋىت ۋەستتانى بۇ نىيەۋ لى ھەمۋە پەلەيەكدا ھىشتا سەركەۋىتى بەرەۋ سەرتىر، بوۋنى ھەيە.

لەگەل ئەۋەشدا پارىزگارلىكردن لى سەركەۋىتەكى كە بەدەستت ھىناۋە، سەختىرە لى گەيشتن بەۋ سەركەۋىتە، زۇرن ئەۋانەى ۋىستۋىانە دولەمەندىن، سەرنىجام پىۋى گەيشتوۋن، بەللام پارىزگارلىيان لى نەكردوۋە دۋاتىر ھەمۋە سامانەكىان لىدەست داۋە؛ چۈنكە نەپانتۋانۋىۋە پارىزگارلى لى بىكەن، ياخۇد زۇر كەس ۋىستۋىانە كۆللىزى پىزىشكى بەدەستت بىيىن، بەدەستىان ھىناۋە، بەللام لى ناۋەپراسىتى خۋىندى پىزىشكى سەركەۋىتەكىيان لىدەست داۋە ئىستى لىسەر شەقام كارى ئازاد دىكەن، چۈنكە پارىزگارلىيان لىسەركەۋىتەكىيان نەكردوۋە، ھەروەھا زۇرن كە بە دۋاى ناۋىبانگدا گەپراۋن بەدەستىان ھىناۋە، بەللام دۋاى بەدەستەننى پارىزگارلى پى نەكراۋە لىسەركەۋىتەكىۋ كەسايەتى خۋى لىكەدار كىردوۋە، كەۋاتە سەركەۋىت پىۋىستى بەپارىزگارلىكردنە.

لىردە پرسىيارلىكى بىنچىنەيى دىتە ئاراۋە:

ئەۋ سەركەۋىتە چىيە كە مەن دىمەۋىت بەدەستى بىيىن؟ بۇ ۋەللامى ئەم پرسىيار، پىۋىستت بە برپاردان، بە برپاردان دىزانىت كە تۇ چىت دىۋىت؛ بۇنەۋەى بەدەستى بىيىن. پرسىيارلىكى دىكە: ئەۋ رىگايانە چىن كە پىۋىستت بىگرمە بەر، بۇ گەيشتن بەۋ سەركەۋىتە؟

بەھەمان شىۋە، بۇ ۋەللامى ئەۋ پرسىيارش، پىۋىستت بە برپاردان ھەيە.

پرسىيارلىكى دىكە: ئەۋ كىشانە چىن كە رىگاي سەركەۋىتە لى دىگىرت؟

لازاد محيدين

گيرفان

كاتى سىۋىكت، ئەبىتە بەرگەوت
با لىت نەشىۋى سەرچاۋى دەسكەوت
بەر لە شۆردنەۋى بزانە خەللا
ئەركى ئاۋ نىيە، مەيكە بە گالە
ئەمجار بىروانە لە شىۋى جۈنى
لە فەزلى خۇداۋ نىعمەتەكانى
لەدەنكە تۆۋىك بۇ نەمام دار
خونچە ھەلەلەۋ فەرىكە بۇندار
كاتى دىيارىكراۋ لە بۇ كاملىۋون
زۇر كامىل ھاتن، ناكامل دەرچوون
چاۋىك بىگىرە بۇ دەۋرۋىرەرت
يا ئەۋ رېبۋارە دىتە گوزمەرت
بەناۋى خاۋاۋ بە وشەى جۈانت
بەشدارى بىكە لە ميوۋە خوانت
بۇ خەرام، تەۋبەۋ شەرمەزارىيە
بۇ خەللا، خەمدو سوپاس گوزارىيە
بەللىنىك خۇدا بە ئىمەى دابى
دلمان لىۋان لىۋ، با دلىنا بى
بە دەستى بەتال بى بەرگ و گىرفان
ھاتىنە دنىاي پى مەينەتو ۋان
بە دەستى بەتال، كفىنى بى گىرفان
ئەگەرئىنەۋە، ئەى خاۋەن عىرفان

ھەنگاۋى بىرپاردان:-

ھەنگاۋى يەكەم: مەبەستى بىرپاردەكت دىارى بىكە.

ھەروەھا زۇرىش گىرگە بزانىن بۇچى ئەۋ بىرپارە دەدەين؟

بۇ نەۋنە مەن دەمەۋىت ئۆتۈمبىلىكى گرانىبەھا بىكەم، پىۋىستە لە

خۇم بىرسەم بۇچى دەمەۋىت ئەۋ ئۆتۈمبىلە بىكەم.

ھەنگاۋى دوۋەم: راۋىژكردن پىش بىرپاردان:

پىۋىستە بزانىن راۋىژ بە كى دەكەين، پىش بىرپاردانەكە، ھەروەھا

ۋەك پىشتر وتمان سوود لە ھەلەكانى خۇت وەرگىرە لىيانەۋە فىرىبە،

ئىستە دەللىن: لە ھەلەكانى خۇتو ھەلەكانى كەسانى دىكەۋە فىرىبەۋ

بەندىان لىۋەرگىرە، پىرسىارو راۋىژ بەۋ كەسانە بىكە كە ئەزموۋىيان

زۇرەۋ ھەلەى زۇرىان كىرۋە، لە ھەلەكانىيەۋە فىرىۋون، نەۋنەيەك

دەھىنەۋە لە بارەى راۋىژكردن بە كەسى ناشايستە: ئافرىتىك كىشەى

لەگەل ھاۋسەرمەكەيدا دەپىت، دەرۋاتە لای خوشكەكەى بۇ ئەۋە پىرسى

پى بىكەت، لە كاتىكدا خوشكەكەى كچەۋ ھاۋسەرگىرى نەكردۋە، كەۋاتە

ئەمە ھەلەيە، چۈنكە پىۋىستە راۋىژ بە كەسى گونجاۋو بە ئەزموۋون

بىكەين.

لىردە و تەمەكى جۈان ھەيە كە دەللىت: (بەند لە خەلكانى ترەۋە

ۋەرگىرە مەبە بەند بۇ خەلكانى تر؟)

ھەنگاۋى سىيەم: يەدەكەكان زىاد بىكە:

ۋەك وتمان تا ھەللىۋاردنەكانى بەردەستت زۇرتىر بىت، بىرپاردەكان

باشتر دەين، راستە ھەللىۋاردەى يەدەكى بەردەستت باشۋە گونجاۋە،

بەلام ئەۋىيان بىخەرە يەدەكەۋەۋ بەدۋاى ھىتردا بىگەرئ، لە رىگەى

سەفەرگىردن گەشت بەجىھاندا، ياخۇد لە رىگەى داھىنانى شىتىكدا كە

پىشتر كەس تر نەكردۋە.

ھەنگاۋى چۈرەم: لە نىۋان يەدەكەكاندا، باشترىن يەدەك ھەللىۋەرە:

ھەللىۋاردنى باشترىن يەدەك بەشۋەدەكى ھەرمەكى گونجاۋ نىيە،

بەلگۈ پىۋىستى بە لىكەدەۋەۋ شىكردنەۋەى بابەتەكانە بە وردى.

ھەنگاۋى پىنچەم: بىرپاردەكان بىخەرە بۋارى جىيەجىكردنەۋە:

بۇچى بابەتى بىرپاردان ئەۋەندە بە گىرنگى ۋەردەگرىن؟

لەبەرئەۋەى زىانمان بىرىتپىيە لە كۆمەللىك بىرپار، كە ئىمە دەرى

دەكەين، ئەۋ كەسەى كە نوپۇز ئەنجام دەدات، بىرپارى داۋە كە نوپۇز

ئەنجام بىدات، ئەۋەى كە ئەنجامى نادات بىرپارى داۋە كە ئەنجامى

نەدات، كەسى شىكستخواردوۋ بىرپارى شىكستى داۋە، كەسى سەركەۋتوۋ

بىرپارى سەركەۋتوۋنى داۋە، كەسى تەمەل بىرپارى تەمەللى داۋە، زۇرىك

لە خەلگى پەشىمانن لەۋەى كە بىرپارىان نەداۋە، زۇرىكىان بە ئەزموۋوندا

تېپەرپوۋن لىۋەى فىرنەپوۋن، كەسى سەركەۋتوۋ مامناۋەندە لە نىۋان

دوۋ لايەندا.

لايەنى يەكەم: چۆرە كەسىكە كە ھەر ھەلە دەكاتو لىۋەى فىر

نابىت، سەرنەنجام ھەمان ھەلە دوۋبارە دەكاتەۋە.

لايەنى دوۋەم: چۆرە كەسىكە كە ھەرگىز ھەلە ناكات، چۈنكە

ھەرگىز ھىچ كارىك ئەنجام نادات.

كاتىك مەللىك لە ئەنجامى كارىكدا ھەلەيەك دەكات، دايكى زۇر لىي

تورە دەپىتو خۇى لى گۇر دەكات، لىردە ئەۋ تورەپوۋنە پەيامىكە بۇ

مەنالىكە كە پىي دەللىت: ھىچ كارىك نەكەيتو ھىچ بىرپارىك نەدەيت،

تەنھا فەرمەن ۋەرگىرە جىيەجىي بىكە، ھەروەك سىستەمى سەربازىي، كە

ئەمەش مەنالى شىكستخواردوۋ بەرھەم دەھىنەيت، نابەم شىۋەيە ھەرگىز

سەركەۋتوۋ نابىن.

چۈن بىر ئۆمەردە كەت بىر ئۆمەردە كەت

ئىسپات قىلىش

سەرئەتەۋ كۆتايى، لە رەقتارى خۇت بگەيت، تا بىتوانىت خۇت بىر ئۆمە
بەيت.. چۈنكى تۇش، ۈك بىر ئۆمەردە كەت ۈمايت، گەر بىشلىين:
بىر ئۆمەردە كەت ۈك تۇ ۈمايت، يىز مەبە؛ ەلە دىكات چاكىش،
ەلە دىكات ەتۇرۇش دىبىتەۋە، ەمىشە باۈرى ۈايە، كە لەسەر
ەمە، ەمەۋ پىنجەمەمەيك، يان دىيان جار، جارى ئەۋە دىكات،
كە شىۋازى بىنەنجامگەپاندنى كارەكان، باش دىكات. بىر ئۆمەردە ۈك
منو تۇ ۈايە؛ سۈۈر لاي ۈايە، كە ەلەى كەسانى دى، لە ەمىپىو
نەنگىيەكانى ناخىيانەۋە، سەر جاۋى گرتۈۋە.. ەلەى خۇشى، ەمىشە
لە گىرفتو ەلۈمەرچە دەرەكىيەكانەۋەمىيە.

بىر ئۆمەردەكان، ۈكۈ كارەمەندەكانىن؛ كاتىيان دىيارىكرارەۋە،
بىر ۈۋەشيان جەنجالە، ئەۋان فرىشتەى بىتەلە نىن، شەيتانى
شەمەنگىزىش نىن، ئەۋان بىناگا دىبىن ۈمەن دىبىن، دىگرىن ۈ
پىندەكەنن، دىسلەمەۋەۋ ۈچەشكىنى دىنۈپنن، خۈاكىردو سىروۋشتى
مىرۈقانەپان ەمىيە.. پاشان ەمىچى پىستو تۈانىنن ەمىيە، لە
بىر ئۆمەردىن پىمۈمىنىيەكانت لەگەل بىر ئۆمەردە، ەشۈۋەمىكى باش،
بەگەر بىخە، ئەمەش بىر پىر سىيارىتى تۇيە؛ چۈنكى بىر پىر سىيارىتى،
ەردەم دىكەۋىتە سەر ئەستۇى ئەۋ كەسەى پىتى دىزانىت ۈ
لىتى تىدەكات، نەك لەسەر ئەۋ كەسەى ەستى پىناكات ۈ
بۇى بەخەم نىيە!

باشتىن كەشىش كە لەسەر «بىر ئۆمەردىن بىر ئۆمەردە،
ۈك دىروۋەى گۇرپانكارى» نۈسىۋىيەتى، «چۈن كۆتەر»ە، كە
دانەرى كىتىبى بىۋىنەى «ئەۋ كاتەى بىستەلەكەكە دىتۈيتەۋە»يە،
ەمەۋما «سەر پەرشىتى گۇرپانكارى» ۈ «كروكى گۇرپانكارى» ۈ
«ەيزى گۇرپانكارى» نۈسىۋە.. ئەۋ پىتى ۈايە؛ يەكەم ەمەگاۋى
گۇرپانكارى، بىرىتىيە لەۋى خۇت بىناسىت، پاشان ئامانچە
تايىبەتىيەكانى بىر ئۆمەردەكەتو دىزگاۋ ۈكخراۋەكەت بىناسىت،
ەمەۋما ئاشناپەتتە ەمەيت؛ لەگەل شىۋازى ەلەسۈۋەكەۋتى
بىر ئۆمەردەكەتو كارەردىن، بىزانىت خالە لاۋەكانى چىن، تا
بىانپۇشىت، خالە بەھىزەكانىشى بىناسىت، تا تۈكەپان بىكەيت،
جا جىتى دىسەلاتى پايەدار بىكەيت، سا لەمەردەۋە، پىۋىستە
بىر ئۆمەردىن بىر ئۆمەردەكەت، پىشت بە بىر كىرەنەۋە تىروانىن ۈ
رەقتارى دىلخاۋو باشى خۇت بىستىت؛ ئەمەش ئەۋە دىكەمەننىت،
كە تۇ بىجىت بۇ لاي، تا؛ بىرسىت، نەك ۈەلام بىدەيتەۋە.. بىبىستىت،
نەك بلىيت.. بىبەخشىت، نەك بىسەننىت.. چارەسەرى كارىبەيت، نەك
بىنالۋىزىت.. ئاسانكارى بىكەيت، نەك سەختكارى.. قىسەى خۇش
بىكەيت، نەك پىدەلەگۈت.. گىتوگۇ بىكەيت، نەك جەلەحان.. رى
خۇش بىكەيت، نەك جىن چۇل بىكەيت!

ئەۋ دىمەى دادەنىشىتو بىر لەۋە دىكەيتەۋە؛ كە تۇ پىۋىست
بەۋەيە؛ بىر ئۆمەردەكەت، بىر ئۆمە بىيەيت، ئەۋا ئەم كارە ئەۋە
دىكەمەننىت، كە يەكىكتان، يان ەمەردوۋىكتان ناچالاكن؛ چۈنكى
بىر كىرەنەۋە لە خۇدى رىگەۋ شىۋازەكانى بىر ئۆمەردىن بىر ئۆمەردە،
بۇخۇى ئەۋ دىروۋانەن، كە بۇ «سەر پەرشىتى گۇرپانكارى»، بىكارىيان
دەھىنن، ەمەۋما ئەۋە دىكەمەننىت، كە تۇ. لەمىر بۈۋىنى تەگەرەۋ
خراپىيەكان، لەۋ دۇخەى ەمىيە، پازى نىت.. ياخۇد لەمەردەۋەى
دورۋەر وات لى پادەبىنن، كە گۇرپانخاۋىت، بۇيە ەيۋى
باشتىر كىرەننى بىنەنجامگەپاندنى كارو پىژى بىر ەمەننىت ەمىيە.
ئەۋ كاتەى بىر لە بىر ئۆمەردىن بىر ئۆمەردەكەت دىكەيتەۋە، ئەۋا
لەسەرەتادا، لە رى كارتىكرىننى باشەۋە، بىر لە گۇرپىننى رەقتارى
دىكەيتەۋە. مەنىش تا ئەم ساتە، پىنج رىگەى گۇرپىننى رەقتارم دىيارى
كىرەۋە، ئەۋانىش:

۱. نەشتەرگەرى: واتە؛ ئەنجامدانى نەشتەرگەرىيەك لە مىشىكى
بىر ئۆمەردە، بۇ درۋىستىكرىنەۋەى.. ئەمە رىگەمەكى ئاسانە؛ كاتىك
نۈۋدارى مىشكۈ دىمار بىتو دىسەلاتى قەرەۋوشىت ەمەيت.
۲. چۆرتەۋ بەل: واتە؛ لە خۇدا بىپارىتىەۋە، بىر ئۆمەردەكەت
تۈۋشى زىبىرىكى زۆر تۈندى دىروۋىنى، يان جەستەى بىت،
بەچەشنىك، كە بەقۈلى لە خالە لاۋەكانى بىناگاى بىننىتەۋە، تا
ھاۋسۇزى لەگەلتا بىنۈپىتو رەقتارى بگۇرپت، بەمەش خۇشحال
دىبىت لەگەلتا، يان خۇشحال دىكات.

۳. زۆرۈ تۈبىزى لىكرىن: واتە؛ ەيزى ناچار كىرەن.. ۈك ئەۋەى
لاى بىر ئۆمەردەكەى سىروۋىتى، يان لە دادگا، گازەندەى لى بىكەيت..
ئىدى بىپارىتىكى يەكلاكرەۋەت دىست دىكەۋىت، كە ناچارى دىكات،
لەۋ شتەى لەمىر دلت گرانە، پاشەكش بىكاتو دىبىت بە فرىشتەمەك،
يان كۆپلەمەكى گۇرپايلەۋ پىت دىلەيت؛ ەمەنانت بە جىيە؟

۴. پەندو نامۇزگارى: يان ەلەسەنگاننى سۈۋد، ئەۋىش بەۋەى،
بەبى بىزارى، دىژە بە دىرسو پەند نامۇزگارى جىرۈك گىرپانەۋە
بىدەيت. ئەمەش ئاسانترىن رىگەيە، بەلام دورو درىژترىنىشە.

۵. پىشەنكى سەرەمەشى: بىرىتىيە لە جالاكتىرۈ كارىگەرترىن
رېگاۋ شىۋازى سەرەردايتەى، بەلام تەنەا لەگەل ئەۋانەدا بەرەمەى
دىبىت، كە خاۋەنى زىرەكىيەكى بەرزى سۆزدارىن؛ دىسان ئاى لەۋ
جىاۋازىيە؛ تەنەا زىرەكە سۆزدارەكان دىتۈان.

بەۋ ۈۋەى «پىشەنكى»، لە بىر ئۆمەردىن بىر ئۆمەردەكاناندا،
ئەۋ دىروۋەى دىلخاۋەمىيە، كە ۈۋەلترىن كارتىكرىننى ەمىيە، ئەمەش
سەرەتا ئەۋە دىكەمەننىت؛ كە بىر ئۆمەردىن بىر ئۆمەردەكەت، ەمەگىز
لەگەل بىر ئۆمەردىن كارەمەندەكانتا جىاۋاز نىيە. بۇيە پىۋىستە

2

بەشى

كەشەپتىدە تەواۋىيلىق

لە بەشى پەكەمى ئەم نووسىنىدا، باسى گىرگىلى زانستى گەشەپتىدە تەواۋىيلىق ھەمەلايەنمان كىرد، بە ھۆكۈرى زىيادىيىنى پىزى دىنىشتوۋان لە ۋلاتانى عەرمىيى ئىسلامىدا، ئىستىۋەك نەمۇنە، با ۋلاتى جەزائىر ۋەرىگىرىن، ھەمۇ «۲۵» سالىك، ۋمارى دىنىشتوۋانەكەى دوو بەرامبەر زىاد دىكەت، پىشېنى دىكرىت ۋمارى دىنىشتوۋانەكەى، لە ماۋى كەمتر لە پەك سەمەدا، بۇ «۲۸۵» مىليون كەس بەرز بېيىتەۋە.

لېرەۋە، پىۋىستە ئەۋە لەبەرچاۋ بىگىرىن، كە گەلانى ئىسلامى، گەلىكى لاۋن، بەنزىكەى نىۋى دىنىشتوۋانەكەى لە مىندالۋ تازەپىگەشتوۋان، كە تەمەنىيەن لە ۱۵ سال كەمترە. نەمەش نىشاندىرى ئەۋە پىستىمە، كە ۋمارىمەكى زۆرتر لە دىنىشتوۋان، پىۋىستىيان بە خۇيىندى ھۆكۈرى دىستەبەرگىردى فېرىۋون ھەيەۋ پاشان پىۋىستى ھەلى كارو خەزمەتگوزارىيە جۇراۋجۇرەكان دېتە پىشەۋە.

گەشەپتىدە ماناى ئەۋە نىيە، كە جەمەۋى دىنىشتوۋانلىكى بەرسلاۋى ناۋەدا لە ۋياندا بېتو ۋيان بىگوزمىنىت، بەلگە لەپىناۋ لەخۇگىرتىكى ھەمەلايەنە گىشتىگر، لە پۈۋى كۆمەلەيىتىر پۇشنىپىرى ناۋىۋىرى ..... ھىندو ناۋەدانگىردىنەۋە، تا بىتوانىت بە نەركى سەرشانى مۇرقانەى، لەم ۋيانەدا رېگات.

۲- گىرتى ترسناكمان ھەيە، پەيۋەست بە ناۋى خوارىنەۋە بەبىيانىۋون سەرجاۋى خوارىنەۋەنى، ئەۋە داتاو ۋمارانەى لەم لاپەنەۋە لەبەردەستە، سەرجاۋى دىلەۋكەيە، سەبارت بە ناۋ، بەشىكى زۆر لە ۋلاتانى ئىسلامى لە ئەفرىقىياۋ ناسىيا، گىرتى ناۋى خوارىنەۋەۋ ناۋى ناۋىپىيان ھەيە.

رېۋىرتى بانكى نىۋەدەۋەلىتى نامازە بەۋە دىكەت، كە سەرجاۋى ناۋى بەردەست، بۇ ھەر تاكىك لە باكوۋى ئەفرىقىياۋ پۇژەھەلاتى عەرمىي، كەم دىيىتەۋە بە پىزى «۸۰» لە تەمەنى پەك نەۋەدا. ئەۋە سەرجاۋەيە لە «۲۴۰» مەتر سىچاۋە كەم دىيىتەۋە بۇ «۲۷۷» سالانە، كە ئەمەش كەمترە لە لاپەنى كەمى پىداۋىستىيى داۋاگراۋ بە «۲۰۰۰» مەتر سىچاۋە سالانە.

سەبارت بە خوارىن، ۋلاتانى عەرمىي، لە سالى «۱۹۸۵» ۋە «۲۰۰» مىليارد ۋىلارى خەرج كىردۈۋە، پىشېنىش دىكرىت، لە ماۋى ۱۰ سالى داھاتوۋا، ئەۋە بىرە بىگاتە «۶۵۰» مىليارد ۋىلار. ۋاتە، بە پىزى «۲۰۰» زىادى كىردۈۋە.

پىشېنى دىكرىت؛ گىرتى خوارىن ئالۋىزىر بېيىت، بەھۋى گىرتى سەرجاۋەكانى ناۋەۋە، بەھۋى پەيماننامەى (بازارگانىيى جىھانى) بەناۋى(الجات).

لە لاپەكى تەرەۋە، تەنھا ئىمە نىن پۈۋەپۈۋى گىرتى كەمى نەۋىۋى سەرجاۋەكانى خۇراك دىيىنەۋە، بەلام ۋلاتە پىشەكەۋتوۋەكان، بەھۋى ۋونى سەرجاۋى دارىيى بەھىزى پىشەكەۋتى پىشەسازى، دىتوان

ئەۋە گىرتە بۇ خۇيان چارەسەر بىكەن.

بەلام گىرتى گەلانى مۇسولمان، كە زۆرىنەى پىشتى بە كىشتوكال بەستوۋەۋ لە ھەمان كاتدا ناتوانىت بەشى خۇي پى دىستەبەر بىكاتو سەرجاۋى تىرى داھاتى نىيە، پىۋىستە خوارىن بۇ مىندالەكانى پەيدا بىكات، جا بە ھەر نەرخو باجىك بىت، لەبەرنەۋە پىۋىستە لەم پۈۋەۋە پىلانى باشىرو دىزىخاپەنەمان ھەيىت، كە بە پىشتىۋانى خۇدا، لە بەشەكانى داھاتوۋىرتدا باسى دىكەن.

۳. كەمىي پىشېنىپىكرىۋى خوارىن، دەرئەنجامى خراپى لى دىكەۋىتەۋە، بەتاپىم بۇ مىندال، كە دىيىتە ھۋى جۇرەك لە ناتەۋىۋى لاشەيىۋ عەقلىۋ سايكۇلۇزى، كەمى پىۋىتىن دىيىتە ھۋى زىانگەيەندىن بە مۇخو كەمىي فېتامىن ئەى، دىيىت بە ھۋى بەدخۇراكىۋ دىيىت بە ھۋى كەمخۇيى (الانىيە)، لە ئەنجامىشدا دىيىت بە ھۋى كەمىۋەنەۋى لىتاتوۋىۋى چالاكى ئەۋە مۇۋە.

بەپى لىكولىتەۋە زانستىيەكان دەرگەۋتوۋە، كە مىندالى ۋلاتانى ئەفرىقىيا لە تەمەنى سى سالاندا، لە ھاۋتەمەنەكانىيان لە ۋلاتانى ئەۋروپا لەۋاتىرن، لە لاپەنى ھىرى جىستەيىۋە.

۴. گەشەپتىدە ھەمەلايەنە تەندىروست، مەرجى سەرمەكىيە بۇ كەمكىردىنەۋە پىزى بىكارى. تا كار گەشەۋتە ئەۋە پەكەك لە زانايان، پىشېنى دىكەت (لەۋ نەۋانەى لە داھاتوۋا لەۋادىك دىمىن دىزىن دىمەن، پىنەۋى كارىكى شىۋا بدۆزەۋە).

تىكىرەى بىكارى، لە نەۋەدەكان لە پاكىستاندا، «۱۹» پۈۋە، لە نەندىۋىساش، «۵۰» پۈۋە.

گىرتى بىكارى، تەنھانەۋە نىيە، كە مۇۋ سەرجاۋى بىزىۋى ۋن بىكات، بەلگە كارىگەرىي سايكۇلۇزى كۆمەلەيىتى ترسناكى، لى دېتە ناراۋە، كە پىشېنى ئالوۋدىۋون بە مادە ھۇشپەرەكانو جەندىن شتى خراپى تىرى لى دىكرىت.

گىرتىكى تىرى ۋلاتانى عەرمىي ئىسلامى، نەۋىۋى داتاو زانايى پىۋىستە، لە كاتىكدا لە ۋلاتانى پىشەكەۋتوۋەدا، بەناسانى دىتوانىت پىزى بىكارى بىزانىت؛ لە پىگى ئەۋە ھاۋكارىيەى، كە حكومت دابەشى دىكەت، بەسەر بىكارەكاندا.

ئەۋە پىش ناكەۋىت لە جىگاكەى خۇي نامىنىتەۋە، بەلگە بۇ داۋە دىگەپىتەۋە ئەۋەشى ھەيىتى لىدەستى دىداتو ئەۋە جىۋاۋىيەنە زىاتىر دەرەكەۋەن ۋراۋىتر دىمىن، تا ھۆكارەكانى زانستو تەكنولۇجىيا زۆرتر بېيىت.

كاتىك مۇۋ نەخۇندەۋار بىت لەناۋ نەخۇندەۋاراندا، پان ھەزار بىت لەناۋ ھەزاراندا، ئەمە گىرتىكى ئاسانە، بەلام ئەگەر نەخۇندەۋار بىت لەناۋ ناۋەندىكى خۇندەۋارىي رەھىراۋا، پان شىۋاۋا ناپىك بىت، لەناۋ ناۋەندىكى پىكخراۋا، ئەۋە كاتە ھەمىشە نامادەيە؛ بۇنەۋى بەخراپىر شىۋە، ئىستىفلال بىكرىت، كە ئەمە گىرتى سەرمەكىي نەمۇۋى ئىمەيە.

سپاردنی دمه‌لات..

وه‌هاب حه‌سیب محهمهد

هه‌نگاو‌مکانی سپاردنی دمه‌لات:

1. ورده‌کاری له پیدانی ئه‌رك، یان ئه‌ركه‌كاندا، واته‌ جه‌خت‌كرده‌وه‌ سه‌ره‌نه‌جامی كاره‌كه‌ نه‌ك كه‌سه‌كان.
2. پیداجوونه‌وه‌ به‌و كاره‌نه‌ی سپاردنی كه‌سانیت‌رت كرده‌وه‌، دارشته‌وه‌ی ئه‌نه‌جامی داوا‌كراو.
3. كاتیك بۆ ته‌واو‌كردنی كاره‌كه‌، یاخود ئه‌ركه‌كان.
4. دیاری‌كردنی كات، یان كاتی چاودێری و پیداجوونه‌وه‌و هه‌له‌سه‌نگاندنی ئه‌نه‌جامه‌كان.

سوودم‌كانی سپاردنی دمه‌لات:

- 1- پاشه‌كه‌وت‌كردنی كاتو سامان، جه‌خت‌كرده‌وه‌ له‌سه‌ره‌ ئه‌ركه‌ گرنگه‌كان، یاخود گرنگ‌ترینان.
2. درووست‌كردنی توانا، یان توانا به‌خشی‌ن به‌ به‌رده‌ستان، به‌ شیوه‌یه‌كی كرده‌اری (عملی) له‌ فیزیوون و پراختیاندان.
3. دمه‌نه‌نه‌جامی سپاردنی ئه‌ركه‌كان، له‌ ته‌واو‌كردنی كاره‌كاندا جیگرمه‌وه‌ی جیاواز درووست‌ده‌كه‌ن.
4. به‌ده‌یه‌نیانی ئه‌نه‌جامی زۆرو ناشكرا.
- ئه‌و ئه‌ركه‌كانه‌ی پێویسته‌ راده‌ست نه‌كرین:
1. ئه‌ركه‌ گرنگو هه‌ستیاره‌كان.
2. ئه‌و كاره‌نه‌ی پێویسته‌ خۆت ته‌واو‌یان بكه‌یت، یان شوێنیان بكه‌ویت.
3. ئه‌و ئه‌ركه‌كانه‌ی په‌یوه‌ستن به‌ نه‌ه‌نی كه‌سانیت‌ره‌وه‌.
- ئه‌و كه‌سانه‌ی پێویسته‌ له‌ شوێن‌كارم‌كانیان به‌ی‌لد‌رینه‌وه‌، یان به‌ره‌رس‌یاریتی دیکه‌یان راده‌ست نه‌كریت:
1. كه‌سه‌ پسیۆره‌كان.
2. ئه‌و كه‌سانه‌ی چالاکیه‌كی دیاری‌كراو‌یان نییه‌.
3. ئه‌و كه‌سانه‌ی شارم‌زانین.
4. ئه‌و كه‌سانه‌ی ناتوان‌ن ئه‌و كاره‌ پاره‌پ‌رێن، كه‌ راده‌ستیان ده‌كریت.
5. ئه‌و كه‌سانه‌ی په‌یوه‌ست نین به‌ كاتو واده‌ی كار‌كرده‌وه‌.

هونه‌ری سپاردنی دمه‌لات به‌راورد به‌ زانسته‌كانی دیکه‌:

كارگیري وه‌ك زانست درم‌نگ دمه‌كه‌وت‌وه‌، بێگومان راده‌ست‌كردنی دمه‌لات‌یش كاتیکی زیاتری گه‌مه‌ك بوو، چونكه‌ زۆربه‌ی كات ورد‌ه‌كار‌یه‌م‌كانی به‌ری‌وه‌ب‌ردن دمه‌نه‌نه‌جامی پیداو‌یسته‌یه‌كانو كه‌م‌وكو‌رییه‌كان دمه‌كه‌وت‌وو‌بوون به‌ پیداو‌یستی، كه‌ سپاردنی دمه‌لات به‌كێكه‌ له‌و ئه‌ركه‌كانه‌ راده‌ست‌كردنی دمه‌لات چیه‌؟ كاریكه‌ به‌ری‌وه‌ب‌ه‌ر به‌شیك له‌ ئه‌ركه‌كانی راده‌ستی كه‌سێك، یان كه‌سانێکی دیکه‌ ده‌كات، به‌ هیوای ته‌واو‌كردنی كاره‌كه‌. لێ‌رم‌دا پێویسته‌ هه‌لو‌یسته‌یه‌ك بكه‌ین، چونكه‌ هیچ به‌ری‌وه‌ب‌ه‌رێك ناماده‌ نییه‌ به‌ره‌رس‌یاریتی راده‌ستی كه‌سانیت‌ر بكات، به‌لام ئه‌وه‌ی سپاردنی ده‌كات به‌شیكه‌ له‌ ئه‌ركو چالاکیه‌كان. له‌م دۆخ‌دا له‌ غیابی به‌ری‌وه‌ب‌ه‌ردا (به‌هه‌ر هۆكارێك شوێن‌كاره‌كی جیه‌شت‌یت)، یاخود له‌ حوزوری به‌ری‌وه‌ب‌ه‌ردا به‌ هیوای زووتر پاره‌پ‌راندنی كاره‌كانو سوود‌و‌ه‌ر‌گرتن له‌ توانای هاو‌كارانو كاتی به‌رده‌ست، و‌ه‌ها كاریك ده‌كات.

بنه‌ما‌كانی سپاردنی ئه‌ركه‌كان:

- 1- به‌ری‌وه‌ب‌ه‌ر به‌ره‌رس‌یاری به‌كه‌م‌و كۆتاییه‌، له‌ ته‌واو‌كردنی كاره‌كاندا.
- 2- پێویسته‌ گشت ئه‌و ئه‌ركه‌كانه‌، یاخود ئه‌و كاره‌نه‌ی راده‌ستی كه‌سانیت‌ر ده‌كرین، تێیان بگه‌ین، یاخود بزانی‌ن چین؟
- 3- هه‌له‌سه‌نگاندن و خه‌م‌لاندنی خالی لاوازو به‌هیزی، ئه‌و كه‌سانه‌ی ئه‌رك‌ی‌كیان بۆ ده‌سپ‌ه‌رد‌ریت.
4. ناماده‌م‌كردن و پراختیانی ئه‌و كه‌سانه‌ی ئه‌رك‌ی‌كیان راده‌ست ده‌كریت، تا له‌ تواناو ئه‌زم‌وونیان كه‌لك و‌ه‌ر‌بگیر‌دریت.
5. باو‌م‌رت به‌و كه‌سانه‌ هه‌ب‌یت كه‌ كاری‌كیان راده‌ست ده‌كه‌یت، هاوكات پ‌زیزان بگه‌.
6. دیاری‌كردنی ناستی باشو ته‌واو‌كردنی كاره‌كان، بواری‌كیش بۆ هه‌له‌كردن به‌ی‌لد‌رینه‌وه‌.
7. گونجاندن له‌گه‌ڵ ئه‌و بێ‌رۆ‌كانه‌ی بۆ ته‌واو‌كردنی كارو به‌ره‌و‌پ‌ش‌به‌ردنی ده‌خ‌رینه‌ روو، پید‌ا‌گرو به‌رگیر مه‌به‌.

زىرەكى بالىندەيەك!

بەدبەخت! ئەگەر مەنت بىكۈشتىبايەتەۋە، ئەۋا لە ئاۋسكىمدا
دوۋ مروارېت دەردەھىنا، كە ھەر يەككىيان زىاتەر لە بېست
مىسقال دىمىۋو.

راۋچىيەكە كە گۈنى لەۋ قىسەيە بوۋ، لىۋەكانى خۇي
گەستو ئاخو ھەسرەتى ھەلگىشا.

بالىندەكە زىاتەر ھەلغىرى، تا گەپشە سەر شاخەكە، ئىنجا
راۋچىيەكە بە دەنگى بەرز ھاۋارى كىردو گۈتى؛ ئىستا ئەۋەي
سىيەم پىيلى.

كلاۋكۈرەكە بە ھەلۋەكەۋى كابرار راۋچى پىكەنىۋو
پىي گۈت؛ تۆ يەكەم دوۋەمەت لەبىرگىرد، ئىدى چۈن
سىيەمەت پىيلىم؟

پاشان بالىندەكە گۈتى؛ ئەي پىم نەگۈتى؛ ئاخو ھەسرەت
بۇ شتىك مەخۇ كە لەدەستت چۈۋبىت، ھەروھە باۋەر مەكە
بەۋەي شتىك بىيىت، كە نابىت بىيىت، پاخود ئاستەمە بىيىت.
ئەي گەمژە! مەن توۋەكەكەم گۈشتەكەشم، نابىنە
بىست مىسقال.

كلاۋكۈرەكە ئەم قىسانەي كىردو لىيىدا رۇپشت، تا بە
تەۋاۋى راۋچىيەكە لى ديارنەما...

* كلاۋكۈرە: بالىندەيەكى بىكۈلەيەۋ ھىندى چۆلەكەيەك
دەپىت، كلاۋكى لە پەر بەسەرمۇيە. رەنگى رەشۋ سېۋو
خەتخەتە، چۈۋرەپۇنەشى پىدەگۈترى (Lark).

سەرچاۋە: گۇفارى (العربى الصغیر) ژمارە ۲۶۹ — ۲۰۱۵

جارتىكيان راۋچىيەك، «كلاۋكۈرەيەكى»* راۋكردىۋو، لەۋ
كاتەي كلاۋكۈرەكەي بەدەستەۋە بوۋ، كلاۋكۈرەكە بە كابرار
راۋچى گۈت؛ دەتەۋىت جىم لىيەكەيت؟

راۋچىيەكە پىي گۈت؛ دەتكوژمەۋە دەتخۇم!
كلاۋكۈرەكە گۈتى؛ مەن نەدەيە شىفاۋ چارەسەرى
نەخۇشىۋ نە دەيە ھۇي تىرېۋوۋو رىزگارېۋوۋت لە بىرسىتى،
بەلەم مەن تۆ فىرى سى شت دەكەم، كە بۇ تۆ باشترن لەۋەي
مەن بىخۇيت!

راۋچىيەكە گۈتى؛ باشە بلى بزانم، ئەۋ سى شتە چىن،
كە تۆ فىرم دەكەيت؟

كلاۋكۈرەكە گۈتى؛ ئەۋەي يەكەمىيان كە دەمەۋىت فىرت
بەكەم، ئەۋ كاتە دەپىت كە ھىشتا لەناۋ دەستى تۇدام.

ئەۋەي دوۋەمىشيان، ئەۋ كاتە دەپىت كە بەرم بەدەيتو
بەگەمە سەر لى درەختەكە، ئەۋەي سىيەمىشيان ئەۋ كاتە
دەپىت كە دەفرچو دەگەمە سەر شاخەكە!

راۋچىيەكە گۈتى؛ ئىستا ئەۋەي يەكەمە پىيلى.
بالىندەكە گۈتى؛ ئاخو ھەسرەت بۇ شتىك مەخۇ، كە
لەدەستت چۈۋبىت!

پاشان راۋچىيەكە كلاۋكۈرەكەي ئازاد كىرد، ئەۋىش
ھەلغىرى لەسەر درەختەكە نىشتەۋە، راۋچىيەكە پىي گۈت؛
ئىستا ئەۋەي دوۋەمە پىي بلى؟

كلاۋكۈرەكە پىي گۈت؛ باۋەر مەكە بەۋەي شتىك
رېۋبىداتو بىيىت، كە نابىت بىيىت، يان ئاستەمە بىيىت... ئەي

رۆل و کاریگه‌ری خویندنی زانکۆیی، له پێگه‌یانندن و ئاماده‌کردنی کهسانی پسیۆر بۆ بازاری کار

م: بروا محمد دلیر / مامۆستای یاریده‌ده‌ر له زانکۆی سلێمانی- فاکه‌لته‌ی نه‌دازیار- به‌شی شارستانی

کاردا. له‌گه‌ڵ تیشک‌خستنه‌ سهر نه‌و هه‌نگاوه‌ی که بپۆسته
له‌لایه‌ن مامۆستایانو به‌رپرسانی زانکۆوه، هاوشانی کهسانی
پسیۆر له‌م بواردا بنه‌ڕین، به‌ ئامانجی؛

۱- په‌واندنه‌وه‌و رزگارکردنی زانکۆکانی کوردستان له‌و بـ
متما‌نه‌یه‌ی که له‌لایه‌ن خویندکارانو ته‌نانه‌ت به‌شیک‌ی به‌رجاوی
رۆشن‌بیرانی‌شه‌وه‌ رووی تیکردووه.

۲- هه‌ول‌دان بۆ گه‌یه‌اندنی زانکۆکانی کوردستان به‌ ناست
زانکۆ باوه‌ر پیکراوه‌ جیهانی‌یه‌کان.

سه‌بارمه‌ت به‌ ژیا‌نی نه‌کادی‌می خویندنی زانکۆیی، ده‌توانه‌یت
بگوتریت که زانکۆ نه‌و دامه‌زراوه‌ زانسته‌یه‌ که ده‌بیت ئامانجی
پێگه‌یانندن و ئاماده‌کردنی نه‌وه‌یه‌ک بێت، که هه‌وا‌غه‌ سه‌رمه‌کی‌یه‌کانی
مه‌عریفه‌ی به‌رپێیت، به‌شپۆمه‌یه‌ک له‌باش ته‌واو‌کردنی سالا‌نی
خویندن، ئاماده‌باش بـن بۆ وه‌رگرتنی رۆلی خۆیان له‌ بوا‌ری
پسپۆری‌یانه‌دا، به‌جۆرێک که له‌ زانکۆدا هێرکرا‌بن و ر‌اه‌نرا‌بن
که چۆن نه‌و زانیاری‌یه‌ سه‌رمه‌کی‌انه‌ی که وه‌ریانگرتووه، بکه‌ن
به‌ هه‌وینی تێگه‌یشتن و به‌ره‌مه‌یه‌نی زانسته‌و زانیاری نوێ.
هه‌روه‌ها بۆ هه‌رگه‌فت و به‌رسا‌ریک که له‌ ژیا‌نی رۆژانه‌ی کاریا‌ندا
به‌رۆکیان ده‌گه‌یت، به‌توان و له‌امیان بۆی هه‌بیت، یا‌ن لانیکه‌م
هێنده‌ هێرکرا‌بن که به‌توان و له‌ام جار‌سه‌ری گونجاوی بۆ
بدۆزنه‌وه. که‌واته‌ زانکۆ هه‌وا‌غه‌ی کۆتایی به‌ره‌مه‌یه‌نیان و به‌خشی‌نی
به‌روانه‌می پسپۆری و پێشه‌می نییه‌، هێنده‌ی نه‌وه‌ی کۆتایی
هه‌وا‌غه‌ی په‌که‌می به‌ره‌مه‌یه‌نیان و به‌خشی‌نی به‌روانه‌می ئاماده‌سازی

زانکۆ نه‌و دامه‌زراوه‌ نه‌کادی‌مه‌یه‌، که په‌که‌یک له‌ ئامانجه‌
سه‌رمه‌کی‌یه‌کانی به‌ریته‌ له‌ پێگه‌یانندن و ئاماده‌کردنی نه‌وه‌یه‌کی
په‌رچه‌ککراو به‌ نوێترین زانسته‌و زانیاری ته‌کنه‌لۆژیای سه‌رده‌م،
به‌شپۆمه‌یه‌ک که له‌هه‌وا‌ی به‌ده‌سته‌یه‌نیان به‌روانه‌می زانکۆیی، هه‌ر
په‌که‌و له‌ بوا‌ری پسپۆری خۆیدا ئاماده‌باش‌بیت بۆ هه‌نگاوانو
گه‌رتنه‌ده‌ستی به‌رپرسا‌ری‌مه‌تی له‌ کۆمه‌لگادا.

نه‌وه‌ی ئێستا بووه‌ته‌ جیگای تێرمان و به‌رسا‌ری به‌شیک‌ی
زۆری خویندکارانی زانکۆکان، نه‌وه‌یه‌ که ناخۆ زانکۆ دوا هه‌وا‌غه‌ی
خویندن و گه‌رانه‌ به‌هه‌وا‌ی زانسته‌و زانیاری؟ مه‌رجه‌ نه‌وه‌ی که له‌
زانکۆ به‌روانه‌مه‌ له‌ پسپۆری‌یه‌کی ده‌یا‌ریکرا‌وا به‌ده‌ست ده‌هێنیت،
تییدا ته‌وا‌و شارمه‌زابیت؟ هه‌روه‌ها که‌م نین نه‌و خویندکارانه‌ی که
ده‌پرسن خۆ چوار، یا‌ن پێنج سالی خویندنه‌مان ته‌وا‌و کرد، که‌چی
هه‌ست ناکه‌ین که به‌توانین له‌ بوا‌ری پسپۆری‌ماندا کاربکه‌ین،
«خویندکارانی نه‌دازیا‌ری به‌ نه‌وه‌»؟! نه‌مه‌و چه‌ندین
به‌رسا‌ری تر که له‌ لای خویندکاران درووستبوون و ده‌بن، که گومان
له‌وه‌دانی‌یه‌ هه‌وا‌ری درووستبوونیان له‌ نه‌نجامی تێنه‌گه‌یشتن،
یا‌ن به‌ هه‌له‌ تێگه‌یشتن له‌ رۆل و نه‌رکه‌ سه‌رمه‌کی‌یه‌کانی خویندنی
زانکۆییو کارنه‌کردن پێیان سه‌رجاوه‌ ده‌گه‌یت.

مه‌به‌ست له‌م نووسینه‌ خسته‌نه‌رووی پێناسه‌و ئامانجی
سه‌رمه‌کی‌ خویندنی زانکۆییو کاریگه‌ری‌یه‌تی له‌ پێگه‌یانندن و
شپۆزی ئاماده‌کردنی نه‌وه‌یه‌کی نا‌شنا به‌ زانسته‌و زانیاری،
ئاماده‌سازیو کارا له‌ به‌جیگه‌یانندن و نه‌رکی پێسپۆری‌دراو له‌ بازاری

خوڭىندىكارانە بۇ كىرنەھەي «دەرگەي يەگەمى» چوونە ناو ژيانى پېشەمپان؛ بەشىۋەيەك كە ئىتر ئەوان فېرگراو رايونىراون كە پىشت بەخۇيان بېبەستىن لە شىكرىنەھەي بېياردان، ياخود بىتوان بە ئاسانى لە كەسانى بە ئەزمۇون زانىارى وەربىگرنو بېراكتىزى بىكەن.

گومان لەمۇدا نىيە، گەر بەو شىۋەيە لە خوڭىندى زانكۇيىو ئەركە سەرەككەيەكانى تېبگەينو كار بۇ چەسپاندى بىكەن، ئەوا دىتوانىن بۇلى گىرنگو بېر بايەخى زانكۇ بۇ سەر جەم كايەكانى ژيان بىگەپىننەھەي زانكۇكانى خۇمان بىگەپەننە ئاست زانكۇ جىيەننەيە باومپىكرادەكان، ئەگەر جى تىوانا مەۋىيىو زانستىيەكانى نىيە بە بەراورد بەوان ھىچى كەمتر نىيە؛ ھەروەھا زانكۇكانىشمان لەو بىن تەمانەيىيە كە لەلەيەن خوڭىندىكاران و پۇشنىبىرانەھەي رووى تىكرىدو، رىزگار بىكەن.

ئىستىا پىرسىارى سەرەكى ئەۋەيە، كە ئاخۇ چۇن بىتوانىرت ئەۋەي باسكرا بىچەسپىنرىتو بەپىرەوبىكرىت؟

بۇ ۋەلەمى ئەم پىرسىارە ۋا پىۋىست دىكات ئەو چەند خالەي لە خوارەمۇدا ناماۋەي پىدراۋە، لەلەيەن مامۇستايان و بەرپىرسانى زانكۇ، ھاۋشانى كەسانى پىسپۇر، ھەريەكەو بەپىنى قەبارى بەرپىرسىارىتى، لە ھەۋلى چەسپاندىن بەپىرەوبىكرىدىا بىن:-

۱- سەبارەت بە خوڭىندىكاران:

* لەسەرەتەي ھاتىن و دىستىپىكرىدى خوڭىندى زانكۇياندا، گىرنگە خوڭىندىكارەكان ئاشناپىكرىن بە پىناسەو ھەلسەفەو نامانجى سەرەكى لە بوونى خوڭىندى زانكۇيىدا. بەمەش خوڭىندىكار ھەرزوۋ تىدەكات كە زانكۇ پىۋىستە جى پىبىبەخىشتىو ئەۋىش لەبەرامبەر ئەۋەدا، دىبىت ج بەرپىرسىارىتىيەك ھەلپىكرىت.

* دىبىت خوڭىندىكار تېبگەپەنرىت كە لەگەل ھاتنى بۇ زانكۇ قۇناغى لەبەرەكرىن «ئەگەر ھەبوو بىت لە پىشاندا»، بەسەردەجىتو قۇناغى تىگەپىشتىو بىرى رەخنەگرانە جىگايان دىگرىتەۋە. بەمەش خوڭىندىكارانى چالاك و بەرەمەپىن لە بوارەجىياكانى پىسپۇرپىياندا سەرەلەمدەن كە بە ھەموو بابەتو باسك ھەروا بەناسانى ئالدىن درووستە، بەلگو ئىتر گىتوگۇۋ بىروپاى زانستى چىرۇۋ گەشە دىكەن. ئىدى خوڭىندىكار ھەر گۇپىگرو مامۇستاش ھەر قەسكەر نابىت، ۋەك ئەۋەي يەككىيان لە دۇلىكداۋ ئەۋىترىان لەسەر جىايەك، كە ھىچ لىكتىگەپىشتىك لە نىۋانىاندا نەبىت؛ بەلگو پەيۋەندىيەكى زانستى درووست، پىۋىستە ھەمىشە بوونى ھەبىت، كە ھەر ئەمەش دىبىتە سەرچاۋەو رىرەۋى داھىيانو پەرەسەندىن لە كايە زانستىدا.

* خوڭىندىكار دىبىت ئاگادارو رايونىرت لەسەر ئەۋەي، ھەر ئەركو كارىكى زانستى پىدەدرىت، نامانج لىي تەنھا دىرچوونو بەدەستەپىنانى نەمە نىيە، ھىندى ئەۋەي كە بەدەستەپىنانى نەمە سەرەكەۋەتن نامازىكە بۇ ھاندانى خوڭىندىكاران، بۇ تىگەپىشتىو داھىيانى زانستى، يان لانىكەم بۇ زىادىكرىدى ناستى مەعرىفى خوڭىندىكارەكانە ھەريەكەو لە بىۋارى پىسپۇر خۇيدا.

* زۇر گىرنگە كە خوڭىندىكاران فېرېكرىنو ھاندىرىنو رايونىرتىن، لەسەر پىشكەشكرىنو بەشدارىكرىن لە سىمىنارى

زانستىو شىۋازى دىستىپىكرىدى نوۋسىنى رايونىرتى تاقىگەيىو زانستى ھەمەجۇر، بەشىۋەيەك كە ئىتر لە كۆپىكرىدى بابەتى كەسانى تر دىرېچىن وەناسەردەككەيەكانى داپىشتى سىمىنارو نوۋسىنى رايونىرت بەپىنى پىۋەردە جىيەننەيەكان بەپىرەو بىكەن. بەمەش دىتوانىن خوڭىندىكارىكى چالاك كە بەردەۋام تامەرزۇي بەدەستەپىنانى زانستى ۋەلەمى گونجاۋ بىت، بۇ پىرسىارە درووستىۋەدەكان بەرەمەپىنن. خوڭىندىكارىك كە بىۋارى بەخۇي ھەبىتو لەسەرپىيەكانى خۇي بەپىتەۋى رايۋوستىتو تىبگات كۆپى، يان دىزىنى بەرەمەي زانستى، كەسانىكى تر ھىچ سوۋدىكى پىنناگەپەنىت، جىگە لە بىرپىزى نەبىت، بەخاۋەنەكانىيانو زىادەنەكرىدى ھىچ زانىارىيەك بۇ ھەگەي زانستى خۇي.

* زۇر گىرنگە بۇ سەردەمى ئىستىا ژيانى مەۋىيەتى كە بەسەردەمى جىيەننەيە زانستى، بۇ پىگەپاندىنى ناستى مەعرىفى خوڭىندىكاران، تەنھا پىشت بە تىۋاناي مەۋىيىو زانستى مامۇستايان نەبەستىرتى. بەلگو زۇر گىرنگە كە زانكۇ لە پەيۋەندى بەردەۋامدا بىت لەگەل كۇمبانيا سەرەكەۋەتوۋەدەكان و كەسانى خاۋەن ئەزمۇون «تەننەت ئەگەر خاۋەن بىروانامەش نەبىن!» بۇنەۋەي ھەموۋان پىكەۋە بىتوانىن ھاۋكارپىن، لەگەپاندىنى ئەزمۇونو نوپىرتىن زانىارىو تەكەنەلۇزىيى داھىيانو، بە خوڭىندىكاران.

۲- سەبارەت بە مامۇستايان و بەرپىرسان لە كاروبارى زانكۇدا:

* ھەۋلدىن بۇ قەراھەمكرىدى سەر جەم پىداۋىستى ھۇكارە سەرەككەيەكانى ۋانەۋتەنەۋە، كە گونجاۋو شىۋابىت بە ئىستىا ناستى زانستىو پەرەسەندەكانى بىۋارى تەكەنەلۇزىيا.

* ھەۋلدىن بۇ دابىنكرىدى كەلۋەلى پىۋىست بۇ تاقىگەكان، كە گونجاۋو شىۋابىت لەگەل بەردەۋىشچوۋەكانى سەردەمە لە سەر جەم ھاكەلتىەكان بەشىۋەيەك كە مامۇستايان بە ئاسانى بىتوانىن تىياندا تاقىكرىنەھەي توپىزىنەۋەكانىيان بەبەرەم بەگەپەن. ئەمەش سەرەتا بە دانان و كىرنەھەي خولى بەردەۋام بۇ كەسانى پىسپۇر تىياندا دىست پىدەكات.

* ھەۋلدىن بۇ كىرنەھەي خولى رايونىرتى فېرېكرىدى بەردەۋام بۇ مامۇستايان يەگىشتى مامۇستايانى يارىدەدەر بەتاپەتى، كە نوپىن لەبىۋارى ۋانەۋتەنەۋەدا، لە ناۋەۋەدە دەرەۋى ۋلات؛ بۇنەۋەي ھەمىشە بىناگابىن لە تازەترىن داھىيانو توپىزىنەۋەي زانستى، ھەريەكەو لە پىسپۇر خۇيدا.

* ھەۋلدىن بۇ درووستىكرىدى تىمى زانستى بەشىۋەيەك ھەر مامۇستايەكى ھەلگىرى نازناۋى زانستى پىرۇفىسۇر، يان پىرۇفىسۇرى يارىدەدەر، دوو تا پىنج مامۇستاي يارىدەدەر لە ھەمان پىسپۇرپىياندا لە خۇبىگىرت؛ بۇنەۋەي پىكەۋە بىتوانىن بىرەو بەتوپىزىنەۋەدە ئالوگۇرى بىروپاى ئەكادىمىي زانستى بىدىن.

لە كۇتاپىدا ئەۋەي ماۋە كە پىۋىستە بگوتىرت، ئەۋەيە كە ھەموۋمان بە مامۇستاۋ خوڭىندىكارەۋە، دىبىت گەشەپىنانە بىروانىنە داھاتوو، بەرپىرسىارە مامەلە بىكەپىن بەرامبەر بەم قۇناغەو ھەرجى لە تىۋاناماندا ھەيە بىخەپنەگەر؛ بۇنەۋەي ئامپازو ھۇكار گەلىكى ئەرپىنى بىن، لە داپىشتى پلان و بىناغەي پتەۋىي زانستى، بۇنەۋەي نۇي و قۇناغەي داھاتوو.

زاراوه‌کانی بازرگانی نیوده‌وله‌تی

کالو که مرسته‌کان، له گواسته‌وه‌وه بارکردن و هێنانه خواروو دنیابوون و هتد.

2- به‌رپرسیاریتی «Responsibility» المسؤولية، نه‌وه که مرسته‌نه، واته، که‌ی به‌رپرسیاریتی که مرسته‌کان ده‌گوازیته‌وه له فرۆشیاره‌وه بۆ کرپار، نه‌وه خاڵی که هه‌ردووکیان پێک که‌وتوون له‌سه‌ری کۆتا شوینه، که کرداری پێدان و ده‌رگرتنی مه‌واده‌کانی تێدا نه‌نجام بدریت، چونکه پێویست ده‌کات هه‌ر په‌کیکیان «کرپارو فرۆشیار» بزانن تا نه‌وه خاڵی که دیاری کراوه «نقطه تسلیم البضاعة» تێچوو ده‌بێت به‌ چه‌ند؟ مه‌سه‌فه‌کان چه‌ندن؟ به‌رپرسیاریتی کامیان کۆتایی پێدیتو به‌رپرسیاریتی نه‌وی تر ده‌ست پێ ده‌کات؟

چونکه نه‌مه‌ لێره، که سێکمان هه‌یه «کرپار»، که به‌ری پێیه و که‌سیکی تریشمان هه‌یه «فرۆشیار»، که که‌مرسته‌وه کالای هه‌یه، له کرداری بازرگانی «کرپنو فرۆشتن» شته‌کان نا‌و گۆری پێ ده‌کرت، واته: به‌ره‌که ده‌جێته‌ لای فرۆشیاره‌که‌وه که مرسته‌وه کالاکانی‌ش ده‌چنه لای کرپاره‌که.

بۆیه لێره زۆر گرنگه‌ بۆ هه‌ردوو لا «کرپارو فرۆشیار»، به‌لام بۆ کرپاره‌که زیاتر گرنگه، که بزانیت:

یه‌که‌م، تێچوو که مرسته‌کان به‌گشتی چه‌نده؟ دووه‌م، چ کاتی‌ک، یان له‌ چ خاڵیک به‌رپرسیاریتی فرۆشیار ده‌گوازیته‌وه بۆ کرپار؟

«INCOTERM 2010»، که دوا فیژنه‌وه تا ئێستا نی‌شی پێ ده‌کرت له «11» زاراوه پێکدیتو له‌سه‌رمه‌تای سالی «2011» یه‌که‌م به‌کارهێنانی بوو، وینه‌ی سه‌وخته‌ کۆپو هه‌ردوکۆپی هه‌یه‌وه دابین کراوه له «100» زووری بازرگانی جیهانی له‌ گشت واته‌کان.

نه‌م زاراوه‌ مه‌رجانه‌ی که دانراوه، په‌یوه‌ندی به‌ سیاسه‌ته‌وه نی‌یه، یاسا نی‌یه‌وه هیچ یاسایه‌که‌ پابه‌ندت ناکات به‌ به‌کارهێنانیان، به‌لکو کۆمه‌ڵیک پێنایه‌یه، بازرگانه‌کان ده‌توانن به‌کاری به‌ئێزو به‌که‌رنه‌وه سه‌ری بۆ پێکخستنی کرداری «کرپنو فرۆشتن» ده‌کانبان و کۆنتڕۆڵکردنی نرخ و شیوازی گواسته‌وه‌وه خالی ته‌سلیمه‌کردن و دیاریکردن به‌رپرسیاریتی کرپارو فرۆشیار.

لێره‌وه نه‌وه نووسراوه‌ی که ده‌رچوو، له «زووری بازرگانی نیوده‌وله‌تی» International Chamber of Commerce «ICC» له‌ سالی 2010 له‌ پاریس، زاراوه‌کانی بازرگانی «شره‌وط ته‌سلیم» ی دابمه‌ش کردووه به‌سه‌ر «2» دوو گرووپه‌وه، که له «11» زاراوه پێکدیت. گرووبی یه‌که‌می زاراوه‌کان، تابه‌ته‌ن به‌ شیوازی گواسته‌وه‌ی مه‌واده که مرسته‌وه کالاکان، له پێکای ده‌ریاو پێکای ناویه‌ ناوخویه‌که‌ن، نه‌مانمه‌ش پێکدین له «4» زاراوه: «FAS, CFR, CIF, FOB».

گرووبی دووه‌می زاراوه‌کان، تابه‌ته‌ن به‌ گشت شیوازه‌کانی گواسته‌وه‌وه، له پێکای هه‌موو شیوازه‌کانی گواسته‌وه‌ی «ده‌ریا، ناسمان، وشکانی» نه‌وانمه‌ش پێکدین له «7» زاراوه

«DDP, DAP, DAT, CIP, CPT, FCA, EX-WORK»، که له

به‌شه‌کانی داها‌توودا باسیان لێوه ده‌که‌ین.

زاراوه‌کانی بازرگانی نیوده‌وله‌تی «مصطلحات التجارة الدولية»، «INCOTERMS» یان پێی ده‌وتریت، مه‌رجه‌کانی ته‌سلیمه‌کردن «شره‌وط ته‌سلیم» «Delivery Terms» ..

نه‌م ناوێشانه له‌وانه‌یه به‌لای زۆربه‌ی خه‌لکیه‌وه، هه‌ندێک نامۆ بیت، به‌لام نه‌وانه‌ی له‌ بواری بازرگانی نیوده‌وله‌تی‌دا کار ده‌که‌ن و کاری هه‌ارده‌وه هه‌ناردن «الاستیراد و ته‌سلیر» ده‌که‌ن، ده‌زانن نه‌م بابه‌ته زۆر گرنگه، بۆنه‌وه‌ی ده‌توانن به‌ شیوه‌یه‌کی راست و دروستو بیکه‌شه، بازرگانی نیوده‌وله‌تی به‌که‌ن.

زاراوه‌کانی بازرگانی نیوده‌وله‌تی «INCOTERMS»، به‌ریتیه له‌ چه‌ند زاراوه‌یه‌ک، که له «زووری بازرگانی نیوده‌وله‌تی» ده‌وه، ده‌رچوو، نه‌م زاراوه‌یه‌که‌ به‌کارده‌ین بۆ ناوخۆ و ده‌ره‌وه‌ی هه‌ر واته‌یک، که کرداری بازرگانی «کرپنو فرۆشتن»، یان «الستیراد و ته‌سلیر» ی تێدا نه‌نجام بدریت، له لایه‌ن هه‌موو واته‌کانی جیهانه‌وه، جێگای باوه‌ره‌وه پێکخراوه به‌ یاسایه‌کی تابه‌ته‌ی خۆی نا‌توانریت پشتگۆی بخریت، له‌ کاتی کرپنو فرۆشتنی هه‌رشته‌یک له‌ ناوه‌وه‌وه ده‌ره‌وه‌ی واته‌دا.

میژووی بازرگانی نیوده‌وله‌تی، «INCOTERMS»

سه‌مه‌تا له‌ سالی 1936 له «زووری بازرگانی نیوده‌وله‌تی» ICC - له پاریس» ده‌رچوو و «10» سال جارێک، چاوخشاندنه‌وه‌وه به‌دواداچوونی بۆ ده‌کرتو تا ئێستا «8» جار ریفایس کراوه‌ته‌وه، بۆیه دواچاری له سالی «2010» ده‌رچوو و له‌به‌ر ده‌ستماندا‌یه‌وه تا ئێستا نی‌شی پێ ده‌کرتو مه‌رج نی‌یه «10» سال جارێک ده‌ربجێته‌وه‌وه جێگیر بیت، به‌لکو نه‌که‌ر پێویست بکاتو هه‌ست به‌که‌ن، که کێشه‌ی گه‌وره هه‌یه له‌مه‌ یاره‌دا، نه‌وه که‌مه‌تر له‌وه ماوه‌یه فیژرزی تازه‌ی ده‌رده‌جیتو هه‌موو نه‌وه کێشانه چاره‌سه‌ر ده‌کات، که هه‌یه‌وه پێنای تازه‌ی بۆ ده‌رکه‌رت له لایه‌ن «زووری بازرگانی نیوده‌وله‌تی» ICC.

درووستبوون واته‌نه‌ کایه‌ی نه‌م به‌رگه‌وه زاراوه‌، له نه‌نجامی نه‌وه په‌یوه‌ندی پێویستی‌بانه‌ی که له نی‌وان بازرگانه‌کاندا روو ده‌دات، مه‌به‌ستمان به‌ بازرگان «کرپارو فرۆشیار» -البائع والمشتري Buyer - «Seller» و هه‌ارده‌وه هه‌ناردن -الاستیراد و ته‌سلیر Importer & Exporter.

مه‌رجه‌کانی راده‌ستکردن: «شره‌وط ته‌سلیم» «Delivery Terms» له بازرگانی نیوده‌وله‌تی‌دا، به‌ گرنگترین به‌رگه‌ دانه‌رین، که له هه‌موو گرێبه‌ستێکی «کرپنو فرۆشتن» دا، بوونیان هه‌یه له نی‌وان «کرپارو فرۆشیار» له کاتی پێککه‌وتن و کردنه‌وه‌ی «Letter of Credit» «L/C» الاعتقاد المستندي» واته: به‌شبه‌سته‌ن به‌ نووسراوی بانکی، که تێیدا دیاریکردن و ده‌مکاری چۆنیتی مامه‌له‌کردن و په‌یوه‌ندی نی‌وان «کرپارو فرۆشیار» ده‌خاته روو؛ له‌باری به‌ کرداری نا‌و گۆرینه‌وه‌ی کالو که مرسته‌کان «تبادل البضائع» «GOODS» «له دوو بواری زۆر گرنگه‌دا:

1- نرخ و تێچوو کالو که مرسته‌کان له،

ا. نرخه‌ی راسه‌فه‌ینه‌ی که مرسته‌کان.

ب. هه‌ر تێچوو‌یه‌کی تر هه‌بیتو به‌خرێته سه‌ر نرخه‌ی راسه‌فه‌ینه‌ی

18

34

32

29

23

21

گره‌ش‌پیدان

رۇشەنبېرى تەسۋىتى!

شەكەرە

Diabetes Mellitus

۱. بىلابوونەۋى نەخۇشىي شەكەرە:

نەخۇشىي شەكەرە، بە يەككىك لە نەخۇشىيە بىلابوونەۋى دىرئۇخايەنەكان دادمىرئىت، بەشىۋمەك زىاد لە (۲۴۰ مىليۇن) توۋشبوو لە جىياندا ھەيە، پىشپىنىش دەكرىت، بە ھاتنى سالى (۲۰۲۵)، ژمارەكەيان بۇ (۳۲۰ مىليۇن) توۋشبوو زىاد بىكات، ئەم رېژمىە، (۸۰٪) يان لەم ولاتانە دەژىن، كە پىيان دەوترىت؛ ولاتانى جىيانى سىيەم، كىشەكە لەمەدەيە؛ لە (۵۰٪) يان نازانن توۋشى نەخۇشىي شەكەرە بوون، لە ھەندىك ولاتدا، گەيشتوۋمە لە (۸۰٪). ھۆكارى زىادبوونى رېژى توۋشبوون، دەگەرئەۋە بۇ گۆرانى شىۋازى ژيانى سەردەمىيانەۋ شارساتىيانە، كە لەگەل خۇياندا، قەلەۋى كەم جوۋلانۋ گۆرانى خواردنىان، بە ديارى لەگەل خۇياندا ھىناۋە. ئەۋى جىگاي نىگەرانييە، ھەردو جۆرەكەي شەكەرە، لەناۋ ھەرمەكارانۋ لاوندا، رېژەكەيان بەشىۋمەكەي مەترسىدار زىادى كىردوۋە. ئەم رېژمىە، لە ولاتانى كەنداۋدا، زۆر زىادى كىردوۋە، لە يەككىك لە ولاتانى كەنداۋدا، رېژە توۋشبوۋانى ئەۋانە تەمەنيان لە نىۋان (۲۰-۷۰) دايە گەيشتوۋمە (۲۴٪) ... ھەر ئەمەش نا، بەلگە رېژە ئەم ھەرمەكارانەي پىشپىنىان بۆكرادو ئەگەرى توۋشبوۋانى ھەيە، گەيشتوۋمە لە (۱۶٪).

۲. جۆرەكانى شەكەرە:

پەنكرىاس، ئەم ئەندامەي لەشە، كە ھۆرمۇنى ئەنسۇلىن دەردەدات. ئەم ھۆرمۇنە، بەرپەرسە لە رېكخستنى بىرى شەكەر لە خۇياندا. بەشىۋمەكەي بىنچىنەي، شەكەرە دوو جۆرى ھەيە:

- جۆرى يەكەم: زياتر مىندالانۋ لاون دەكرىتەۋە، لەم بارەدا پەنكرىاس ناتوانىت ئەنسۇلىن دەردەدات؛ بەھۋى تىكشكانى ئەم خانانەي پەنكرىاسەۋە، كە ئەنسۇلىن دەردەدەن، لە ئەنجامى ھىرشى بەرگىرپە كۆنەندامەۋە. بۆيە توۋشبوو پىۋىستى بەبەگارھىنانى ئەنسۇلىنە.

- جۆرى دوۋەم: زياتر كەسانى تەمەندار دەكرىتەۋە- ئەۋانەي سەرو چل سالىن- (۹۰٪) توۋشبوۋان لەم جۆرەن، شاينەي باسە، قەلەۋى كەم جوۋلان، ھۆكارى راستەۋخۇي ئەم جۆرەن. لەم بارەدا، پەنكرىاس بىرى تەۋاۋى ئەنسۇلىن دروۋست ناكات، يان بىرى تەۋاۋى ئەنسۇلىن ھەيە، بەلەم لەش ناتوانىت سوۋدى لىۋەربىگىت بەھۋى (Insulin resistance) دوۋە.

۳. نىشانەكانى توۋشبوون بەشەكەرە:

- زۆر مىزكەرن.

- زۆر تىنۋوبوون.

- ماندوۋبوون.

- دابەزىنى كىش.

- زىادبوونى ئارەزوۋى خواردن.

- درەنگ سارپىۋونى بىرىن، بەتايەت لە پىيەكاندا.

- لەدەستدانى قالىۋونەۋە (تەركىز).

- سىپوون مىرۋولەكرىنى پەلەكان.

- لىلبوونى بىنن.

- چەند جارە بوونەۋى ھەۋەكرىنى رېپرەۋى مىز لە

ئافرىتاندا.

- لەمەردوۋ بارەكەدا، پىۋىستە ناۋ بەناۋ پىشپىنى شەكەر لە

خۇياندا بىكرىت.

- ۴. كارپەگەريە نەرنىيەكانى شەكەرە:

- رەقبوونى خۇيتەبەركەكانو پىۋىۋى دىل.

- تىكچوونى بىنن.

- شىكستى گورجىلە.

- تىكچوونى دەمارى.

- كىشە لە قاچەكاندا، نەخۇشىي گانگىرىن لە پەلەكانى

خواردوۋە.

- ۵. ئەم كارتيكەرەنەي رېخۇشكەرى نەخۇشىي شەكەرە:

- قەلەۋى، بەتايەت ئەم جۆرى بەشى سەردەۋى لەش

دەكرىتەۋە، لەم بارەدا كىشەكە كەمى ئەنسۇلىن نىيە، بەلگە

زۆرى گەۋرەي قەبارەي خانە جەۋرپەكانى لەشە، رېگىرى

لە ھەرمانى ئەنسۇلىن دەكەن، كە پىۋى دەوترىت؛ (Insulin

Resistance)، لە ئەنجامدا ئەنسۇلىنكى زۆر دەردەدەن،

بەلەم ناتوانن ئەركى خۇيان بەجى بېنن.

- كەم جوۋلانۋ ۋەرزىش نەكرەن.

- بوونى شەكەرە لە مىزۋوۋى خىزاندا.

- چوۋنە سەرى تەمەن.

- بەرزبوونەۋى جەۋرىي خۇيىن.

- بوونى ھەندىك كارتيكەرى بۆماۋەيى لەسەر ناۋكە تىرشى

(DNA).

- ۶. خۇپاراستن لە نەخۇشىي شەكەرە:

توۋزىنەۋەكان دەريانخستوۋە؛ لە دە كەسدا، نۇ كەسيان

نەگەرى توۋشبوۋنىان لىدەكرىت بە جۆرى دوۋەم، بەلەم لەم

رېيانەۋە، دەتۋانن خۇمان بېارپىزىن؛

- دابەزاندىنى كىش، لە رېسى پەپرەۋەكرىنى سىستەمىكى

خۇراكىي تەندروۋستو ئەنجامدانى ۋەرزىش.

- ھەر باۋكو دايكىك شەكرەيان ھەبوۋ، ئەم پىۋىستە زياتر

ھانى مىندالەكانىان بەن، لەۋى خۇراكى زۆر لە لەشياندا كەلەكە

نەكەنۋ خۇيان بەدوۋىرگىرن لە قەلەۋى.

- ھەر دايكىك مىندالېكى قەلەۋى بوۋ، پىۋىستە ھەر لە

مىندالېيەۋە، بەرەنگارى قەلەۋىيەكەي بېيەۋە.

سوودەكانى مەعدەنئوس

مەعدەنئوس يەككە لەو سەوزانەى دژى زۆرىك لەو نەخۇشپانەى كە تووشى لەش دەپىت، بە جۆرىك جگەرە پىخۇلەكان لە شىرپەنچە دەپارىزىت، پىكە لە درووستبوونى بەردى گورچىلە دەگىزىت، بە كۆلەندى بۇ ناو زەلاتەش بەشپەنچەكى فراوان بەگاردىت.

مەعدەنئوس بىرىكى زۆر فېتامىن (C) پىلوىستى، بۇ تەندرووستى چاۋو قۇرۇ دانو بەرگىر لە پەتاۋ دژە ئۆكسان تىداپە، ھەروەھا بىرىك لە كانزاكانى ۋەك ئاسنە مەنگەنيزو كالىسىۋو فسفۇرى تىداپە.

بە گىشتى مەعدەنئوس خاۋەنى نەم سوودانەپە،

يەكەم: بۇ دابەزاندىكى كېشى لەش: - لەبەرئەۋى مەعدەنئوس سەرجاۋەپەكى باشى فېتامىنەكانى (A, C, K)، ھەروەھا ترشى فولىك لە پىكەتەنىدا ھەپە، لەبەرئەۋە نامۇزگارىسى بەكارھېتەنى دەگىزىت، پۇژانە بەشپەنچە كۆلەۋ بىخورىتەۋە، لەگەل سىنستەمى خۇراكىدا، چۈنكە ۋەك گاراي پارىدەدەر لە دابەزاندىكى كېشى لەش كار دەكاتو پارمەتى مىزكردىن دەكات، بەماشى نەۋەش دەپىتە ھۇى رىزگاركرىنى لەش لە ناۋى زىادە.

دوۋم: سوۋدى بۇ دىل: مەعدەنئوس پارمەتى پاراستنى دلو لولەكانى خوين دەكات، كار لە نىزىكرىنەۋى پىژى كولىستېرۇلى خوين دەكات، لە پى ئەۋە پىشالە زۇرانەى لە پىكەتەنىدا ھەپە، پىزىكەكان نامۇزگارى ئەۋە كەسانە دەكەن كە نەخۇشى دلىان ھەپە، مەعدەنئوس بىخۇن، چۈنكە ترشى فولىك پارمەتى كۆپىنى ھۇمۇسىستىن دەكات، بۇ گەردى بى زىان، لە كاتىكدا ئەگەر ئاستى ھۇمۇسىستىن لەناۋ خويندا زۆر بوو، زىان بە لولەكانى خوين دەگەپەنەت.

سەيپەم: پىكە لە پوۋتەنەۋى قىز دەگىزىت، لەگەل ئەۋەى فېتامىنە كانزاكانى ناو مەعدەنئوس، پىگىر لە پوۋتەنەۋى قىز دەگىزىت، ھەروەھا دەتوانىزىت قىز بە زەپتى مەعدەنئوس چەۋر بىكرىت بۇ پاراستنى قىز، لە ھەمان كاتىدا دەتوانىزىت، بە كۆلەۋى بەكاربېت بۇنەۋەى بىرىكە بە قىز بېەخشىت.

چواردەم: سوۋدى بۇ گورچىلە: پارمەتى خىراكرىنى كىردارى دەركرىنى ژمەر لە گورچىلەكاندا دەكات، بە ھۇى ئەۋەى ماددەكانى نىبۇلو ماریستېسىنى تىداپە، نەۋەش دەپىتە ھۇى خاۋىنكرىنەۋەى رېپەۋەكانى مىز، بەلام بۇ ژنانى دوۋگىيان نابېت زىادەپەۋى بىكەن لە خواردنىدا، چۈنكە كاردەكات لە زىادكرىنى كرۇبۇنەكانى رەحم،

نەۋەش دەپىتە ھۇى زىادبوونى تىكرابى لېدانەكانى دلى كۆرپەلە.

چۈنەنەى درووستكرىنى گىراۋى كۆلەۋى مەعدەنئوس بۇ گورچىلە: بىرى (۲۰) گم گەلەۋى مەعدەنئوس لە لىترىك ناۋى كۆلەۋە، بۇ ماۋەى كاتىزىمىرىك دادەنرىت، دەتوانىزىت بۇ ماۋەى پىنچ رۇز بىخورىتەۋە.

پىنچەم: سوۋدى بۇ پىست:

لەبەرئەۋەى مەعدەنئوس پىزەپەكى زۆر فېتامىن (C) دژە ئۆكسانى تىداپە، پىگىر دەكات لە دەرگەۋىنى چىرچو لۇچى پىستو گىرنگە لە بەرھەمەتەنى كۆلەۋى، پۇژىنە چەۋرىيەكان پىك دەكات، لە پىناۋ پاراستنى پىست لە وشكىو پارمەتى خاۋىنكرىنەۋەى دەكات. شەشەم: پارىزە دژى شىرپەنچە:

لەبەرئەۋەى ماددەى مایرستېسىنى تىداپە، كە پىگىر دەكات لە گەشەى ۋەرمەى شىرپەنچەى، بەتابەتى ۋەرمەى سىپەكان كە بەھۇى جگەرە كىشانەۋە درووست دەپن.

ھەۋتەم: سوۋدى بۇ كۆلەۋ: ھۇكارىكى باشە بۇ ئاسانكرىنى كىردارى ھەرسكرىن، پارمەتى ھەرسى چەۋرى پىرۇتەنەكان دەكاتو كارى رىزگاركرىنى لەش، لە باشماۋەى خۇراكى خىرا دەكاتو كۆلەۋ خاۋىن دەكاتەۋە.

ھەشتەم: زۆر بەسوۋە بۇ نەخۇشى شەكرە:

پۇلىكى باش دەپىنەت لە نىزىكرىنەۋەى پىژى شەكرى خوين. نۆپەم: بۇ چەند مەپەستىكى تر بەگاردىت: نەھىشتىنى بۇنى پىياز، بىرەۋەرى بەھىز دەكاتو بەرگىر دەكات لە لەبىرچوۋنەۋە، بۇنىكى خۇش بە لەش دەپەخشىت لە كاتى جوينى دا، نازارى سك ناھىلىتو كىردارى ھەرس خىرا دەكاتو نازەۋۋى خواردن زىاد دەكات، لەش لە نازەۋەكانى سىگە كۆكە دەپارىزى، بۇ كەم خوينى بەسوۋە، چارەسەرى پۇژىنى دەرەۋى دەكاتو مېشك ھىۋر دەكاتەۋە، بالانسى ھۇمۇتى ناۋ لەشى ئافىرت دەكاتو سوۋرى مانگانە پىك دەكات.

بەلام خواردنى زىاتەر لە (۲) چار لە پۇژىكدا باش نىپە، بەھۇى بوۋنى ماددەى ئۆكسالات تىداپە، كە چىرپوۋنەۋەى لە ناۋ لەشدا زىان بە تەندرووستى دەگەپەنەت، بۇ نەۋەنە زىادكرىنى كرۇبۇنە رەحم، خوينەپەۋىن لە ئافىرتى دوۋگىياندا.

سەرجاۋە: سايتى تىن لاپىس

لېكدانەۋەي كەسايەتت، بەپىي مانگى لەدايكبوونت..

"مانگى چوار"

بە پەشيمانى دەكەن.

۲- بە خۇيان سەرسامنو جاروبارېش بەزمىيان بە خۇياندا دېتەۋە.

۳- ھەز بە تۆلەستاندن دەكەن، واتە زياتر تۆلەستېنن ۋەك لەۋەي كەسانىكى لېبور دە بىن.

۴- سېفەتى دوزمانىەتى ۋەگابەرى بەسەرياندا زالە.

۵- لە بېرارداندا بە پەلەن، ھەروەھا بۇ بەدەستەتھانى دەستكەۋتو ھىنانەدى ئاۋاتەكانيان بەلە دەكەن.

۶- زۇر عاتفېن، زۆربەي خەمەكانيان بە گريان دەردەبېر.

۷- بە ئاسانى زوو زوو دووچارى نەخۇشى دەبىن.. بەتاپەمت نازارى سىنگو سەر.

لەبەرئەۋەي ئەم مانگە ھاۋكاتە لەگەل ۋەرزى بەھاردا، تۆڭزىنەۋەيەك سەبارەت بەم كەسانە دەخەنەروو كە لە ۋەرزى بەھاردا ھاتونەتە دونياۋە.

تۆڭزىنەۋەكە لە ۋلاتى بەرىتانىا ئەنجامدراۋە باس لە كەسايەتى ۋەلەسوكەۋتى مەۋفەكان دەكات، بەپىي ئەم ۋەرزى كە تېپىدا لە دايكبوون..

ئەم كەسانە لە ۋەرزى بەھاردا لە دايكبوون..

بەشىۋەيەكى گشتى، كەسانىكى كەشېبىن بە ژيان، چىژ لە چالاكو زىندۋىتى ۋەگەكانيان دەبىن، بەلام لە لايەنى تەندرووستىيەۋە بە دەست نەخۇشى ھەستىارىيەۋە دەنالىن.

زۆربەي ئەم كەسانە لەم ۋەرزىدا لە دايكبوون، ھەست بە چۆرىك بەختەۋەرى ئاسوۋەدى دەكەن، لەبەرئەۋەي ۋەرزى بەھار جىادەكرىتەۋە بە كەش ۋەۋايەكى گونجاۋو لەبار بۇ لەدايكبوون، ۋەكو ھەمىشە كەش ۋەۋا لە ۋەرزى بەھاردا گونجاۋو لەبارەم بۆڭنەرو زىندوكرەۋەدە.

بەپىي دەروونناسانو تۆڭزەروان، ئەم كەسانە لە مانگى چواردا چاۋيان بە دونيا ھەلەنەۋە، ھەروەكو مانگەكانى (پەكو دوو سى)، كە لە پېشتىدا باسما كىرد، خاۋمنى كۆمەلەك سىفەتى نەرىنى ۋەنەرىن، لەم ژمارەدا سىفەتەكانى ئەم كەسانە باس دەكەن كە لە مانگى چواردا، واتە مانگى نىسان، چاۋيان بە دونيا ھەلەنەۋە، بەم ھىۋايە بىتۋان سىفەتە نەرىنىيەكانمان تۆكەترو بەھىزتر بەمىن زياتر پەرمىان پېدەي، ھەروەھا ھەم ۋەلە بىر سىفەتە نەرىنىيەكانمان سىفەتى چاۋانو نەرىنى بىرۋىتىن ۋەخۇمان لە سىفەتە نەرىنىيەكان دارىن..

سىفەتە نەرىنىيەكانى ئەم كەسانە لە مانگى (۴)دا، چاۋيان

بە ژيان ھەلەنەۋە:

۱- كەسانىكى چالاكو گورچو گۆلن.

۲- خاۋمنى ژىرىيەكى بەكارو بىرتىژن.

۳- كەسانىكى دىلۋماسىن.

۴- ھەمىشە دلەۋايى كەسانى دەروپەريان دەكەن.

۵- ھەز بە ھاۋرىيەتى دەكەن، ھەروەھا ھەز دەكەن گىرفتو كېشە ھاۋرىكانيان چارسەر بەكەن.

۶- كەسانىكى نازاۋ جەربەزەم دەستېشخەرن.

۷- ۋۇج سوكو خۇشەۋىستو گىرنگى بە ھاۋرىكانيان دەدەن.

۸- نەرمو نىانو بەخىشەن.

۹- سۆزدارو ھەست ناسكن.

۱۰- خاۋمنى زاكىرو يادگەيەكى بەھىزو بە توانان.

۱۱- ھەمىشە ھانى خۇيانو دەروپەركەيان دەدەن.

سىفەتە نەرىنىيەكانى ئەم كەسانە كە لە مانگى چواردا لە

دايكبوون:

۱- بە ئاسانى تۈرە دەبىن، بەلام دۋاي تۈرەۋەنەكەيان ھەست

لە کاتێکدا ھەموو شتێک خراپە؟

گەشبین: لە راستیدا بەشیوەیەک لە ناخەووە پۆل دەگیرم، ھەتا ھەست بە باشبوون دەکەم.

پەشبین: تێگەیشتم. واتا بە بیرکردنەوەی ئیجابی، باوەڕ بە خۆت دەھێنیت، کە ھەموو شتێک باشە.

گەشبین: ئەمە تەنھا پەيوەندی بە بیرکردنەوەی ئیجابییەووە نییە، دەزانیت: مێشکمان وەکو پێکھێنەری گەرۆمۆگناتیسی وایە، کە ئەو بیرکردنەوانەى کاریگەرى دەکاتە سەر ژيانمان و جەستەمان بەرھەم دەھێنێت. ھەر بیرکردنەوویەکی تازە، کە بەرھەم دەھێنێت، لەوێ پێشوترى دەچێت؛ لە تەنھاییدا کە رووبەرەوى رووداویکی خراپ دەبێت. راستەوخۆ لە مێشکیدا مەیل دەکات بە بەرھەمھێنانى بیرکردنەوى خراپ. بۆ تۆ ڕەنگە زۆر نامەنتىقى بێت، کە ھەموو شتێک خراپە، ھەولێن بۆ بیرکردنەوى باش، یاخود ھەستکردن بەباشى، بەلام ئەمە تاکە ڕێگایە، کە ژيان بگۆزیت بەو ئاراستەى خۆت دەتەوێت. کە دەست دەکەیت بە ھەولێن بۆ باشبوونی خۆت دەبێت، کە وەکو موعجیزە، شتى باش دێت بەسەرتدا. بەشیوەیەک دەبێت، کە مەرفەھەکان تۆیان زیاتر خۆش دەوێت، بەشیوەیەکی خیراتر چارەسەر بۆ کێشەکان دەدۆزیتەووە. شایەت دەبێت بەوێ، کە مەرفەھەکانى دەورەپشتت زیاتر گرنگیت بۆ دەدەن.

پەشبین: واتە ھێندە ئاسانە؟ من ئەم ھەموو کاتە، بەخۆپایى ژيانى خۆم لەناو بردووە؟

گەشبین: دەمویست تۆ بەھێنمە سەر حالەتێکی فۆرستەر، بەلام ناتوانم. بەئێ، ئەم گارد ھەر ھێندە ئاسانە، تەنھا دەبێت بپارێ بدمیت، کە دەتەوێت ھەستت چۆن بێت، ھەمووی ئەمەییە!

گەشبین: لەم دنیاوەدا، ھێج شتێک لەوێ گرنگتر نییە، کە مەرفە ھەست بە باشبوونی خۆی بکات.

پەشبین: ببورە، کەمێک لەمەوپێش بە تۆم نەگوت، کە ھەموو شتێک چەندە بیزراوہ؟

گەشبین: کە ھەست بە باشبوونی خۆت دەکەیت لە ناخەدا، جوولە جوولێک دەبێت. ھەر بە ھۆی ئەم وروژاندنەووە، چیت بویت دەتوانیت بە دەستی بەھێنیت. ھەم ئەوێ، کە دەتەوێت، ھەم ھەموو ئەو شتانەى، کە خۆشت دەوێت، دەبێت بە ھى تۆ، بەلام ھەر کاتێک ھەست بە پێتاقەتى بکەیت، دنیاى خۆت، لە خۆت تال دەکەیت. دەست دەکەیت بە بەدبەینی شتەکان بە شیوەیەک، کە ھێج شتێک بوونی نەبێت. لە کاتێکدا ھەستکردن بە باشبوونی خۆت، زۆر ئاسانترە. لەگەڵ ئەوێ کە زۆر ئاسانەو بەرھەمى بۆ تۆش زۆرە. کاتێک ھەست بەباشى دەکەیت، لەششاغ دەبێت. ھەلێاردنەکانى بەردەست فراوان دەبن. ھەموو شتێک بۆ تۆ زۆر درەوشاووہ جوان دەردەکەوێت. لە ھەمووی گرنگتریش، ھەستکردن بەباشى لە گێشانى ژيانى خۆتدا زۆر پارمەتیدەرت دەبێت. بەردەوام بە باوەڕبوون بەوێ کە ھەست بە خراپى دەکەیت، خۆت چالێ خۆت ھەلدەکەنیت.

پەشبین: ھێج لە من تێناگەیت وا نییە؟

گەشبین: زۆر باش لە تۆ تێدەگەم ھەست بە کەساسبوونی خۆت دەکەیت؛ چونکە بە بۆچوونی تۆ، ھێج شتێک لەسەر پێرەوى خۆى ناپاروات. سەپاردەگەت خراپ بوو. مەندالەکانت زۆر ھارن.. ھاوڕێکانى سەر کارت، ڕەقیان لێتە. لیستیکی نەپراوت ھەیە. دەزانم، بەلام ھەر شتێک بێت، با بێت. لە ھەر ھەلۆیستیکدا ھەیت، با بێت، لە بابەتى «ھەستکردن بە باشى»دا، دەبێت کۆشش بکەیت.

پەشبین: ھەممە. باشە چۆن دەتوانیت ھەست بەباشى بکەیت؟

گەشبین و پەشبین

و. لە نورکیەووە: گەشبین حسین

”مېرەبانى، نەك ھىز!“

نەمە جى دىگەيەن ئىت لاي كۆرۈ كچەكانىم؟

۱. ھىچ كام لە ئىمە، با فرىو نەخوات بە ھىزو سامانو پىلمەكەي؛ چونكە دىمىكاتە لووتبەرزىكى رىقنەستور، كە ھىچ مانايەك بۇ بەزمىي دانائىت، خۇشى دەخاتە بەر سزاي خوداي گەورە.

۲. ھاۋخەمى ھەستە خەمگىنەكان بن، كارىگەر بوونو گرىنگى پىدانقان نىشان بىدن؛ بۇنەۋەي دىمىبىستىن دىمىبىن لە خەمو بەزارەي ھاۋپۇلو دراوسىو برا موسولمانەكانقان، بەزمىيتان پىياندا بىتەۋەو يارمەتيان بىدن.

۳. بەبەزمىيى بن لەگەل ياورانقاندا، چاۋپۇشى بىكەن لە ھەلەكانىيان، با ھەر يەككىكتان خەيالى ئەۋە بىكات، كە ئەگەر لە شوۋنى ئەۋاندا بوايە، چاۋەرى ج چاكەو بەزمىيەكى بۇخۇ دەكرى، تۇپش لەگەلياندا ئەۋەا بىكە.

۴. ياخيانو تاۋانباران سەركۇنە مەكەن، بەلكو بەزمىيتان پىياندا بىتەۋەو لەگەلياندا مېرەبان بىنو نامۇزگارىيان بىكەن، ھەۋل بىدن بەرمو رېگەي راست دەستيان بىگرن.

۵. شايسەترىن درووستىكراۋ، كە دەبىت لەگەليدا مېرەبان بىن، خودى خۇمانە؛ بىۋە لەگەليدا مېرەبان دىمىن، كە رىزگارى بىكەن لە سزاي خوداي گەورە، لە رېگەي خۇگىرى كارى چاكە، ھەروەھا رەخمى بى بىكەن لە ۋەي ھەمىشە بىشكىن بىن سەركۇنەي بىكەن، بىگومان راستىش نىيە، كە ھەر لە يەك بەرگدا بىمىنەۋە؛ بە مەبەست بىت، ياخود بە بى مەبەست، بەلكو دەبىت ھەر يەككىكمان، بەسەر كارەكانىدا بىچىتەۋە، سوپاسى خودا بىكات، ھانى خۇى بدات، ھەندىك كات گەش بىن بىت، ھەندى كات سەرمەشتى خۇى بىكاتو خۇى ناچار بىكات؛ لە كرىنى ھەلەو سەرىچىيەك دەست ھەلگىرىتو بوەستىت.

خوداي گەورە، پىغەمبەرمان محمد (ﷺ) ۋەك رەخمەتىك ناردوۋە بۇ جىهان، بۇيە دەبىت ھەموو موسلمانىك شوپىنكەۋتەي پىشەۋامان بىت، تا كەشى كۆمەلەيتىمان؛ رىنگى ھاۋسۇزى، دىلسۇزى، بەزمىيى چاكە بىگىرت. چارىكيان پىغەمبەرمان (ﷺ) ھەسەنى كچەزاي ماچىكرى، لەم كاتەدا پىۋىكى لاۋو، زۇر بەسەر سۇرمانەۋە ۋتى؛ مەن دە مەندالە ھەيە تاكو ئىستى، ھىچيانم ماچ نەكرىدوۋە، پەيامبەر سەپرى كرىدوۋ ھەرموۋى؛ ئەۋەي مېرەبان نەبىت لەگەل بەندەكانى خودادا، پەرومردگار لەگەليدا مېرەبان نابىت.

كچو كۆرەكانە، لەمۇدا جىهانگىرى، گىانى ھىزو دەسلەتو كىبىرگى بىلەۋ دەمكەۋە، ھەروەك دەبىن؛ لە رېگەي خولە بەرفراۋانەكانى راھىتان، كە گەنجان ئالوۋدىيان بوونو ھەروەھا ئەۋە بانگەشە بازىرگانىيەنى كە ئەۋمار ناكرىنو لە رېگەي ئەۋە ۋتەنى لە دانىشتەكاندا دوۋبارە جەندبارە دىكرىنەۋە. گومانى تىدا نىيە، ئوممەتى نىسلام، پىۋىستى بە زۇرتىنە لە بەھىزانو سەركەۋتوۋان ھەلگەۋتوۋان، بەلام نابىت، ھەركىز ئەمە؛ لەلەيەن مېرەبانى ھەستىكرىن بەۋانەي لە چواردەورمانىن، باجەكەي بىرەت، مېرەبانى پەيۋەستە بە بەخشىنو ھەۋلەن چاكەكرىنەۋە، لەبىرامبەردا ھىز پەيۋەندى بە بىردن دەستكەۋتوۋ بىردنەۋە دەسلەتەۋە ھەيە، زۇر گرىنگە، كە بەباشى درك بەمە بىكەن.

كچو كۆرەكانە، كاتىك بەمېر دەبىن لەگەل ھەزارىك، لاۋازىك، خاۋەن پىداۋىستىيەك، ھەتىۋىك، نىزىك دەبىنەۋە لە خوداي-بالادەست-بۇيە پىشەۋامان (ﷺ) ھەمىشە دىمىفەرمو؛ ”لاۋازەكانتەم بۇ كۆبەكەنەۋە، با بىنە كۆرۈ دانىشتەكانەۋە؛ چونكە ئىۋە، بەھۇى لاۋازەكانتەنەۋە، سەردەخىرەۋ رۇزىتان پىدەمىرتى“.

سالی ۱۹۸۳، بؤ به که مین چار بیروکهای زیرکی همه چشنه، له

وہ لامي به جي

له پهيامبهر (يوسف) يان، پرسى: بوجى تير ناخويت، له کاتيکدا خه زينه و
گمنجینه کانی زموى، له ژير دمستی تودايه؟
له وهلامدا وتی: نه گهر تيربخوم، برسپه کانم له بير دهجيت!

له (سوفرات) يان پرسى: نایا له مروځدا عه يبو که مو کورتی هه يه؟
له وهلامدا گوتی: نه گهر له مروځدا عه يبو که مو کورتی نه بووايه، نهوا نه دهمرد!

له پيشهوا (عہلی) يان پرسى: چهند هاورپت هه يه؟
له وهلامدا گوتی: نيستا نازانم! چونکه دنيا پروی تیکردووم، خه لکی هه موو هاورپمن!
من کاتيک دزمان چهند هاورپم هه يه، که دنيا پستی تیکردم، باشتين هاورپ نهو
که سه يه، که نهو کاته ی دنيا پستی تیکردی، نهو پروت تی بکات!

له کابراهکیان پرسى: که ی عاقل بوويت؟
وتی: نهو کاته ی که له دایکبووم! وتیان چوون؟ وتی: کاتيک دایکم مه مکی لی دمگرتهموودو
شیری پی نه دددام، ده گریام، نهو کاتیش مه مکی پیدمدامو شیرم ده خوارد، بیدمنگ دمبووم!

بياونک به هاورپکه ی گوت: زانستو مالو سامان له گهده ی مروځهوه سهر جاوهديان گرتووه!
هاورپکه ی وتی: چوون؟
بياوکه وتی: ده ست به سهر ناردزوودکانندا بگره. (واته کونترولې ناردزوودکاننت بکه). نهوا
مالو سامانت زياد دهکات، خواردنیش کهم بخو، زانستت زياد دهکات!

كورانى بى بوڭيان

خوبس مەھسۇرد، مەرزەسۇرس

تەنھا بېبەرنامەيى، بەناسانى دەستەبەر دەبىت؟

ئاتوانەر باۋەر بەۋە بېنەر، كە نېمە بېنرخىن؛ نەگەر واپا، خودا دروستى نەدەكردىن؟

مەھسۇرد، مەرزەسۇرس

نەمىز، يان سېبەي، ھەمىر مەزەكەن دىزەن، كە بەختەمىزى رەھا، تە بوڭيانا، نەسلى كەس ئاگەۋىت،
بەلار كەمىك نە خەلگى، بەيچەۋانەرە بېر دىگەنەرە، بۆنەۋى بزان، كە ئاساۋى دەرەسەرى رەھا،
ھەر دەستكەۋىتى مەھالە؟
پەرىمۇ لىقى، نووسەر

* نەگەر نەۋ مېۋەيە دەتەۋىت بېخۇت، تال بو، فېرى بەد.. نە رېڭاكەت دېك ھەبو، لىي دوور بگەرەۋە
بەردەۋام بە نە رۇشتن.. مەۋىستە؛ بۆنەۋى سكال بگەيتو بلىت؛ بۇچى جىهان پېر نەم شتانە؟
- ماركوس ئۆزىلېوس، ئىمپېراتۇرى رۇمانى ۋە ھەلەسوۋف

ۋا تەماشى شتەكان بگە:

ھەرگىز ھەژار نەبوور، مەن تەنھا مایەپوۋچ بوور؛ چونكە ھەژارى، سنوورنىكى
فېكرىيە، بەلار مایەپوۋچى، ھەلۋىستىكى كاتىيە؟

مىك تۇد، دەرھىنەرى سېنەمايى

ئىبراھىم بەھادىن خەتەيى

گوارەكانى كچە تاقانەكەم

كاتتىك لەگەل ئازادى بىرام لە ھەوشەكەماندا بەدىار داپكەمانەو
يارىمان دەگرد، بەستەزمانە ئەمەندەى بۇ مائە خاوپىداوكان نان
كردبوو، دەستەكانى ھەلاوسابوون، ئافرىتىكى كزو داماو بەدەست
بژىوى خۆى دوو منالى بىن باوك ھەسانەوئى نەبوو. ھەزى دەگرد
بە باشتىن شىو ھەروەردەمان بىكات، ھەمىشە دەپگوت، كورم، كەس
بە گەلگى كەس نايەت. بۇخۇتان بخوئىنن؛ بۆنەوئى چاوتان لە
دەستى كەس نەپەت.

لەپەر دەنگى مائەكە خەيالى پچراند.

- ئەو ھەزارە ھى منە، دوو نانم بەدرئ... پاشان رووى لە من
كردو وتى؛ مامە ئەو ھەزارەكەى تۆ بوو، نۆ كەست لەپەشەو ماو.
باشە پۆلە، دەستخۆش.

ئەو گاتەى باوكەم گيانى لە پىناوى نىشتەماندا بەخت كردو بۇ
ھەمىشە مالاوایی لىكردىن، من تەمەنم نۆ سالان بوو. ئازادى بىرام
دوو سال لە من بچووكتەر بوو، ئەو داپكە داماو ھە دەردەسەرىيەكى
زۆرمەو ئىمەى گەورەگرد. ھەزى دەگرد بخوئىنن بىيىن بە مووچەخۆر.
دەپگوت، ئەو ھەسەمەتى باوكتانە، ھەرچەندە من كەم باوكى خۆم
بىيىنەو، بەلام جارجار كە دەھاتەو ھە چەند شەوئىك لەلاى ئىمە دەماپەو،
ئەو چەند پۆلە خۆشتىن كاتەكانى ژيانم بىوون. بەلام لەمەرنەوئى

شەقام چۆل ھەمەنە، تاك تاكە خەلگى بەدەرمەو، پەكەك
نانى بەدەستەو ھەو دەگەرتەو مائەو، پىاوئىك دەمامكى كردو ھەو
بۇ سەر كار ھەنگاو دەنەت. ھەناسەمەكى قوولم ھەلگىشا، ھەستەم
بە بۆنى بەھار گرد. ھەمىشە بەھار ھەستەكى نامۆ لە ناخەدا
درووستەمەكات. پادەمەرى بۆنى نىرگزو دەنگى پووبارو چۆزى
بەپەكەشتەن. تىكەل بە نازارى داپرانو مەركو دەربەدەرى.
ئاوئەپەكە لە خۆشى ئازارەكانى ژيان، بە چەشنى تامى نوفاكى
ترشو شىرىن.

وا خەرىكە تىشى خۆر، بەشى سەرەوئى بالەخانەكان ئاوازىر
دەمەكات. لۆبىيا فرۆشەكە خۆى عارەبانەكەى لەسەر شۆستەكە
وستانەو، سى چوار ژنو پىاوئىك بەدەرىيەو. خەلگى بەچەشنى
پوورەى ھەنگ دەورى مەزى نانەواخانەكەيان داو، دەستەم بۇ
گىرفانى پالتوكەم برد، جووتە گوارە زۆرەكە ھاتە ناو دەستەم.
گوارەكانەم گەرانەو ھەزار دىنارم داپە دەستى مائەكە،
-كە پارەكانى سەر مەزەكەى رەز دەگرد- پىم وت؛ ئەو پارەمەش
بۇ من لەسەرەكە دابىن.

مائەكە وتى؛ مامە، دوانزە كەست لە پەشەو ھە.

ھەمىشە بۆنى نانى بىرژاو بەرمەو يادگارپەكەكانى مائەم دەباتەو.

لەمال دەرئەدەجیو، بۆیە لەو بێبەش بویین لەگەڵدا بڕۆینە دەرەو. نیرەییما بە منالانی تر دەبرد، کاتێک لەگەڵ باوکیان دەرەو بۆ بازار. بەلام لە ھەمووی خۆشتر ئەو ڕۆژە بوو کاتێک چووینە گوندیکی دوور لەگەڵ دایکەم -کە نامەیکە لە باوکەموە بۆ ھاتبوو- بۆئەوێ لەگەڵ شۆڤێریکی گوندەکە سەفەر بکەین، یەکەم جار بوو شاخ و کێوی راستەقینە لە بەھاردا ببینم. ئەو دیمەنانەم تەنیا لە فیلم و وێنەکاندا ببینیوو.. شاگەشکە بووم کاتێک ببینم باوکەو سیامەندی مامە، لەگەڵ کۆمەڵێک پیاوی جەگدار پێشوازییان لێ کردین، ئەو ڕۆژە زۆر ھەستەم بە شانازی دەرکرد، باوکەم وەک پالەوانی فیلمەکان دەھاتە بەرجا، پیاویکی چوارشانەبوو، بالای لە مامە درێژتر بوو، سەمێلیکی گەرەو تەنکە ریشیکی ریشی ھەبوو. بەلام مامە ریشی خۆی تاشیبوو، وەک نێستاش ھەلەو نەبوو، باوکەم تێر ئێمە لە نامیز گرتو بە یەکەو چووین بۆ سەرچاوی ناوی گوندەگەو ناو ڕەزو باخەکان، دیمەن گەلیکی زۆر جوان و دلڕەقینم بینی، دواتر پێی وتم: ھەرگیز لا ھیچ کەس باسی ئەوە نەیکە تۆ ئێمە لێرە ببینیو. لا ھاوڕێکانمان بلێ چووین بۆ مانی پوور، ئەوە دوایین جار بوو، ئێتر باوکی خۆم نەببینیو. نێستاش دیمەنی شاخ و کێو، بەھارە گەشتو گوند، کانی و ڕووبار، ھەستیکی نامۆی دژ بەمێک لە دەرەوێدا دەرچوو. ھەستی شانازی و چێژی دیدار و یادگاری باوشتی گەرمی باوک، لەگەڵ نازاری ھەوایی مەرگ و شەھیدبوون، لێکەڵێران و ئاوارەبوون لە ناخدا تێکەڵ بە یەکتەر دەبن. نێستاش لە وەرزێ بەھاردا، بێئەوێ کەس ھەست پێ بکات، ئاویتەمێک لە فرمێسکی خەم شادی بە یەکەو دەبارێنم. کاتێک گەڕایینەو شەر، پێ بەدڵ ھەزم دەرکرد لا ھاوڕێکانمان بە شانازییەو باسی باوکەم بکەم، بەلام ھەرگیز لا کەس باس نەکرد. دروشتیکانمان وایاندەزانی باوکەم لە موسڵ کرێکاری دەرکات. لەگەڵ دمیکی نانەواکە بە ناگەھاتم: ئەو پارەییە ھێ کێیە؟ وتم: چوار نانم بەدەرئ.

وتی: کاکە لە کوێ بووی!! دمیگم کەوت ئەوێندە ھاوار بکەم! - ببوو بەرام ناگام لێنەبوو.

کە گەشتەموە مالمووە خەرمەن چاپەیکە نامادە کردبوو. تابانی کچیشم لەخو ھەستابوو، تەمەنی چوار سالانە، زۆر ناوێدان بە برسیار. خۆی کرد بە باوشتماو وتی: بابەگیان گویم نازاری ھەمە، ماچیکم لێکردو بێردمە بەردەم ئاویتەگەو پێم وت: سەیرکە گویت ساغ و سەلامەتە.

- بابەگیان گوارەیکە زێری وەک ھێ من، بۆ دایکیشم ناگریت؟ - گیانەگەم. ھەرکاتێک مووچەم وەرگرت بەمێکەو دەرچین بۆ بازارو گوارەیکە جوانی بۆ دەرکەین.

-باوکە دەخەلەگەم پێنج ھەزاری جەژنانەمی تێدا ماو، دەیدەم بە دایکەم بۆئەوێ گوارە پێ بکەیت.

- نا ڕۆلە گیان، ئەوێمان بۆ خۆت شتیکی تری پێبکەر. دەی ڕۆلەگیان نێستاش وەرە با چاوەکانمان بۆین و ئێنجا نانەگەمان بخۆین. پەلەھەورەکان لەگەڵ تیشکی خۆردا لە چاوشارکێدا بوون. ھیدی ھیدی دوکانەکان دەرکەن، بێرەم ئەوێندە ئالۆز بوو، ھەستەم بەرێگاگە نەکردبوو. خۆم لەبەردەم چاپخانەیی مەجکۆ ببینیو. لەسەرمان ئەوێندەکان، ماوەیکە نازاد لەو چاپخانەیدا شاگرد بوو.

نازاد ھەمیشە ھەزی بە خۆی ئێندە دەکرد، بە گیانە جەفا سەرھاتی تەواو کرد. ھەر جەمەدە گوزەرمانمان باش نەبوو، بەلام ھەر چۆنیک بوو، من پەیمانگای مامۆستایانم تەواو کرد، دایکەم زۆری لەگەڵ نازاد دەرکرد، لە خۆی ئێندەیکە بەردەوام بیت، دیمەنی ئەگەر نەخۆی ئێت مامە لەگەڵ خۆی دیمەت بۆئەوێ جەک ھەلگریت.

مامە ھەمیشە دمیگوت: کۆرەم پێویستە رێچکە باوکتان بگرن. ئەو کاتە مامە بەرپرسیکی گەرەو بوو، بەلام لەرەستیدا ئەو مامە سیامەندی جارمان نەبوو. کورتییەیکە لە ناوێرەستە ئەوێندەکاندا نازاد ناوی لەلای مامە تۆمارکەبوو، ئەو کاتانەمی لە مالمووە بوو دەرچوو کرێکاری. کاتێک مامە بیویستە لەگەڵ خۆی بیات، بەدوایدا دەھات، نازاد ھەزی نەدەرکرد لەبەر دایکەو مالمەکانی بچیتە شەر، بەلام ناچاربوو، مامە ھەموو جارێک دمیگوت: ئێو نازاد ھاندەمەن خۆی بشاریتەو. من لێی بێ دمیگ دیموو دایکیشم لە بەرامبەر مامەدا دەسلەتای نەبوو. تەنیا ئەوێندە نەبیت. کە ھەمیشە دمیگوت: زۆرم مەنەتی کێشاو، بەرگەیی کۆشتیکی دیکە ناگرم!

دوێنی ئێوارە، کاتێک نازاد تەلەفۆنی کردو وتی: خەمی ئێمەمان نەبیت، دوو ڕۆژە ناوچەیی ئێمە ئارامتر، تەنیا شەوان جارجار تەقەمان بەسەردا دەرکەن. دواتر وتی: (کاکە ھێمن، ئاشنا لە مالمووە پارەیی خەرجی لانەماو، ئەگەر دیمەنی بێرێک پارەیی پێ بەد، ھەر جەمەدە ئێمەش تا ئێستا مووچەمان وەرەگرتوو، بەلام دە ڕۆژێکی تر خۆم دەرچەمەو).

نازانم ئەو جەنگە نەگەرسە جی بوو لەو کاتە بۆمان ھاتە پێش.. مانی خۆی نەبوو، میوانیشی ھات. لە ڕووم نایەت ئێتر پارە لە ناسیایوکانمان ھەرز بکەم، ئەو بارودۆخە کاری لە ھەموو کەسێک کردوو، تەنیا کەسانی وەک مامە نەبیت، لاتان سەیر نەبیت، زۆرجار شوکری خوا دمیگم باوکەم ئەو ڕۆژە نەبیتی!

ئەوێندە ھاو شێوی مامە، خۆیان و مالمەکانیان، پۆشتەو پەرداغ، مووچەیکە خانەنشینی پەلە پەلە، خانووی جوان و جلی جوان و نۆتۆمبیلی جوان.... پالەخانە کۆمپانیای گەردو مەزە... ئەسلەن بە خەیاڵیشیاندا نایەت شەرێک لە ئارادیمو دوژمن ھەمەشمان لێدەکات! ئێمەش سەرھەری ئەو ھەموو ڕاکە ڕاکەو ماندوو بوون، مووچەیکە (ھەمەو نییە)، لە بەرامبەر ئەو ھەموو پێداویستیانەیی ژیان... ھیچ نەبێ من شەوان دەرچەمەو مانی خۆم، بۆ لا خەرمەن و تابان، بەلام نازاد ئەوان ھیچ کاتێک بە تەمەن خۆیان نین و لەمالمەوش کۆشتیک گەشتو کێشەیان جێنەشتوو!

گەشتە دوکانی زێرنگەرەو چووتە گوارەگەم ھەشت، ھێج نەبیت خەرجی ئەم ھەفتەیی براژنەگەم دایین دەرکات. دوێنی ئێوارە زۆرم بێرکەردم، چارەیکە ترم نەبوو، جگە لەوێ چووتە گوارە کچە تاقانەگەم بفرۆشم، ناچاربووم قێل لەو ڕۆحە بچووکە پالکو بێگەردە بکەم، جیاوازیی جیھە لەگەڵ کەسانی وەک مامە! نەوانیش قێل لە کەسانی سادەم دێلێک دەرکەن.

ئێمە سەرۆف، ھەر جەمەدە گەرەتر دەبین، دلرەقتەر دەبین. ڕەم لە خۆم دمیگەو، ناچاربووم گوارەیکە ھەرزانی ھاوشتیو گوارە زێرەیکە بۆ بکەم بۆئەوێ ھەست بکات، لە کوێ بچووکەیکە بکەم.

تاقانە خۆشەویستەگەم، من ناچار بووم، داوای لێبوردن دەرکەم!

گەورەيى ... پىشەيە

ۋ: چىمەن لەتيف

دروڭنە پىش پىگەشتىنى چىنراۋمگە نابىت، لىپرسىنەۋە پىش گىردار ناكەۋىت، ناكىت بىر لە كۆتايى جەنگ تاجى سەرگەۋىت بىرپىتە سەر شۆرەسۋارى مەيدان. زاناي گەورە (ئىبىن عطاالله ئەسكەندىرى)، لە يەككىك لە خىكمەتەكانىدا دەلىت، قەۋارەت "وجود" لە زەۋىيەكى سىستدا بشارەۋە، بەدلىيىپەۋە ئەۋەدى نەكرىت بەزىر زەۋىيەۋە بەرھەمىكى نابىت.

ئەم زانايە دىيەۋىت لەسەر دەرگەۋىتۋە درىزەدان بە ئىركىك سەر بەرزەنە قىزى ئارام گىرتىت بىكات، ھىچ تۆۋىك نىيە لەسەر زەۋى بىرۋىت، تا لەناخى زەۋىداۋ بىۋ ماۋىيەك نامادە نەكرىت، ئەگەر كارى پىچەۋانە پوۋىدا، ئەۋا زىتەر نىزىكە لە تىكشكانۋو پۇچۋوندا. ئەۋە سوۋننەتى گەردوۋنە، ھىچكات ناتۋانىت بەرھەلىتى بىكرىت.

ھەر كەسىك واگومان بىبات بەخوڭىندەۋە پەرتۈككىك، يان چەند كىتابىك دەپىت بەپىرمەند. يان ئەدىب. ئەۋە خەرەفاۋە، ھەرىيەككىك واگومان بەرۋىت بەلەبەرگىردى چەند سۈرمىتىكى كورت لە كەلامى خودا، يان ئەزىبەرگىردى چەند فەرمۇدەپەكۋو لەبەرگىردى واتاۋماناكانى، ياخود بە لەبەرگىردى پۇشاكى فەتۋا دىمىت بە موقتى، ئەۋا مەقتۇنە.

زانايان، گەورە پىساۋان بىرمەندىن، ئىمە كە لە كۆرپاندا دادىنىش؛ بۆنەۋە لىيانەۋە قىزىپىن. ئەۋانىش بى ماندوۋىۋون لەدەرگى زانىندا ۋىستاۋن، بەرگەي ئەۋ ناردەختىيانەيان گىرتوۋە كە لەبەدستەيىنى زانىستا توۋشيان بوۋە، بەم شىۋىيە سۈننەتى پەرومىردگار لەگەردوندا تەۋاۋ دەپىت.

دەروۋىت لە دوۋىشت بىپارىزە، خىۋىت دەرىخەپىت لەبۋارىكدا بىر لەۋەدى لەۋ بۋارەدا تەۋاۋ لىتاتۋو بىت، تۋانايەك بەدەست بەپىنىت، بۆنەۋە چاۋى خەلكت لەسەر بىت (غەزالى)!

پىكاسۇ، ۋىنەكىشى بەناۋىانگ رۇۋىك بە شەقامىكدا پىاسەي دەگىرد، لەۋ كاتەدا ناھىرەتىك كە يەككىك بوۋ لەۋ كەسانەي زۆر سەرسام بوۋ بە پىكاسۇ ۋىنەكانى زۆر بەلاۋە دەگەمنۋو ناۋازە بوۋ، پاش سالاۋو خۇناسانلىن، لە جانتا دەستىيەكەيدا كاغەزىكى دەرھىناۋ پىتى گوت؛ نايە بە كىشەي ۋىنەيەك لەدەھىنانەكانت لەسەر ئەم كاغەزە، شەرفەمەندەم دەگەپت؟!

پىكاسۇ بە زەردەخەنەۋە كاغەزەكى لى ۋىرگىت، پاشان دەستى كىرد بەرەشكىردەۋە كاغەزەكە تا ۋىنەكە بەرچەستە بوۋ، دۋاتىر كاغەزەكى رادەستى ناھىرەكە كىردۋى؛ خانەمكەم پارىزگارى لەم كاغەزە بىكە، رۇۋىك دائى بە يەك مىليۇن دۇلار دەپىرۋىت!! ۋىنەكە بە سەرسۈرمانەۋەۋى؛ بەرۋىز پىكاسۇ، تۆ تەنەسى چىركە لەگەل ئەمكارەدا كۆششت كىرد، تا ئەم تابلۇ گچكەپەت نەخشاند، نايە ئەم كۆششە كەمە، ئەم بەرھەمە خەپالىيە دەكات؟ پىكاسۇ بە زەردەخەنەۋە پىتى گوت؛ خانەمكەم بەندە (۲۰) سالى تەمەنم ھەۋىل داۋە، تا لە (۲۰) چىركەدا بىتۋانم كارىكى وا ناۋازە بىكەم. لەمىيانەي ئەۋگەفتۋو بىزۋى رابىردوۋا، ھۈنەرمەندى ناۋدار، پەيامىكى لە ئەۋپەمى گىرگىدا گەياندە بەرامبەرەكەي، ئەۋەش ئەۋمىيە داھىنان لە پىكەيىنانىدا كاتىكى زۆرى ناۋىت، ئەم تىگەپىشتە ئەۋە ناگەپەنىت داھىنان كارىكە لە جياكارىدا ناتەۋاۋە، يان كارىكى سادەيە دىكرىت چاۋى لىبىكرىت.

ئەۋ ناستەنگانەي رۋىپەروۋى داھىنەر دەپنەۋە، تا لەسەر پاي خۇى دەۋىستىت، رەگۋەزۋن، رەقەنن، گالەمىان بى ناكىت، ئەۋ بەرگەۋىتەنەي "ئەۋ پارچانەي" بەھەرى داھىنەرىيان بوختەگىردوۋە، ھەرگىز نابىت بە كەم تەماشايان بىكرىت. ئەم تىرمانە، پالمان پىۋە دەنىت بۇ راستىيەكى گىرگە، پىۋىستە لەسەرى ھەلۋەستەپەك بىكەين، ئەۋەش پىۋىستە بىبەخىشۋو بەخىشەدەيىن، بەر لەۋەدى بوۋىستىنۋو ۋەرىگىرەن.

لە ڕابردوودا لەگەڵ خوددا ماوەتەووە لە ماوەی چەند سالدا،
باوەڕت وایەت کە کاتی ئەوە هاتوووە نازادبێت لەهەر ترسێک و
خۆشی لە ژیاوت بێنیت دوور لە هەموو گۆتو بەندێک.

بەردوام لەیادت بێت کە دەتوانیت پێکەتەهێ هەر
ترسێک بگۆڕیت و ڕزگارت بێت لێ، نموونەیهکی تر لەگەڵ
چەند پرسیارێکدا: ئایا حەزرت لەبێنیتی فیلمی ترسناکە؟
گەر وەلامەکت بەلێ بێت، ئایا دەتوانیت دواى یەکی شەو
بەتەنیا سەیری بکەیت؟ کە فیلمەکەش تەواو بوو، وێستت
بچیت بۆ سەرئاو ئایا چەندجار ئاوپ دەدەیتەووە؟ ئێستا ئەگەر
بەرۆژ سەیری فیلمیکی ترسناک کردو لەگەڵ هاوڕێکانیشتا
بیت، ئایا هەستو شعورت وەک ئەوەی شەو دەبێت؟ بێگومان
نەخێر، وایە؟!

ئایا بەوردی کام شتە مەترسیداردو تۆ دەترسێتی؟
ئایا وێنەکەیه، یان دەنگەکەیه، یاخود هەردووکیانە؟
هەردووکیانە.. وایە؟ بەلام ئایا ئەگەر شاشەی TV یەکە
زۆر زۆر لێتەووە دووربێت، هەمان هەستو شعورت دەبێت؟
نەخێر، خۆگەر شاشەی TV یەکە زۆر زۆر بچووک کەینەووە،
ئایا هەستو شعورت، یان ترسەکە هەمان شت دەبێت؟
نەخێر، ئێستا وەرە بایاری بە دەنگەکەش بکەین، گەر بە

ئێستا وەرە با بۆدووتر بڕۆین و زیاتریش قوول بێنەووە
لەڕێگای سەرکردایەتی خودم، بۆ دۆزینەووەی ئەو ڕێگایانە
کە ڕزگارمان دەکات لە ترسەکانمان، بەتایبەت نازادبوونمان لە
ترسێک کە ڕەنگە بەدرێژی تەمەن نازاری داڕێژتین:
ڕێگەکانی ڕزگاربوون لەترس:

بێویستە بزانیت کەترسی نەخۆشییەکە پێی دەوترێت:
(فۆبیا) ترسێکی (نامەنتیقیه- نابەجێیه)، باوەڕهێنانی
قوول بەوەی کە ئەمە راستییه، مانای ئەوە نییه کەلای
هەموو کەسێک ئەمە راستی بێت، پرسیارێکت لێدەکەم تۆ
واگومان دەبەیت کە هەموو کەسێک ترسی هەبێت لە فرۆکە؟
بێگومان نەخێر، ئەو سەبارەت بەشوێنی بەرزو ترس لە
ناژەلان و مێشو مەگەزو ترس لە شوێنی داخراو، یان
هەرشێکی ناخۆشی تر، وا گومان دەبەیت کە هەموو کەسێک
هەست بەو ترسە دەکات؟ بێگومان نەخێر، وایە؟

بەلام ئەو کەسێکی کە دووچاری ئەو ترسە نەخۆشییه بوو،
ترس لای راستەقینەیه بەهۆی شتێک کە لە ڕابردوودا ڕوویداو،
بێناش لەسەر ئەمە ئەوە تۆ نیت کە ئەو ترسەت هەیه، بەلکو
تۆ وەک کەس لە ڕابردوودا ئەو ترسەت هەبوو، چونکە ئێستا تۆ
نەزمونەکانتو لێتاتووپیەکانتو تەمەنت جیاوازه، ئەم ترسەت

ڕێگەکانی ڕزگاربوون

لەترس

تەۋاۋەتى دىنگەكەي بۈستىنىت، ئايا ھەستت ھەمان شىۋەي يەكەم چار دەپىت؟ گەر ئاۋازىكى سىركى بخەينە سەر، يان ئاۋازى گۇرانييەكى لاي خۇمانى بخەينە سەر، ئايا لە كاتى سەيركىردنى فېلمەكەدا بەۋ دىنگەي خىستمانە سەرى، ھەستت ھەمان شت دەپىت؟ نەخىر، ئىستا باپارى لە ۋىنەي فېلمەكەدا بگەين، گۈيچكەي كەرويشك بخەينە سەر ھەموو ئەكتەركانى ناۋ ئەۋ فېلمە ترسناكە! ئايا ھەست بە ھەمان ترسى يەكەم چار دەكەيت؟ ئىستا يارى لە دىنگو ۋىنەكەشدا پىكەۋە دەكەين، گۇرانييەكى لەمەرخۇمان بخەرە سەرسەرى ھەموو ئەكتەركانى ناۋ فېلمەكە، ھەردووكيان لەپەك كاتىدا، ئايا لەم كاتەدا كە سەيرى ئەۋ فېلمە ترسناكە دەكەيت بەۋ شىۋەي سەرموۋ ھەستت ۋەك ھەستى يەكەمجار ۋايە؟ ئايا بىرۋات ۋادەپىت كە ئەمە فېلمى ترسناكە، يان كۆمىدى؟ بىگومان فېلمى ترسناك نابىت ئەۋ كاتە، ھۆكارەكەي جىيە؟ ھۆكارەكەي ئەۋەيە كەپىكەتەي ئەزمونەكە بەتەۋاۋەتى گۇرا، بەم شىۋەيە شىۋە رۋانىنى تۇ بۇ ئەۋ ئەزمونە بەتەۋاۋەتى دىگۇرپت.

ئىستا با بەتەۋاۋەتى بۇ ھەمىشە ئازادبىن لەترس، بەلام ئەۋەبزانە كە ئەم چارەسەرە بۇ ھالەتە مەترسىدارمەكانى نەخۇشى ترس تاكە رېگانىيە، بەلكو ئەۋ ھالەتەنە پىۋىستى بەچاۋدىرىۋ بىرس ۋاۋىزى پىزىشى ھەيە.

بۇ ئەم تافىكىردنەۋەيەش، ۋا باشترە كەسىكى نىزىكت، يان ھاۋرېيەكت لەگەل بېت، ئىستا ئامادەپت؟ ۋەرە باپىكەۋە دەست پى بگەين:

ۋابەينەرە پىش چاۋت لە ھۆلى سىنەماپەكداپت لەناۋ ھۆلەكەدا خەلىكىكى زۇرى لىيەۋ دەۋرۋەرت كەسە نىزىكەكانى لىيەۋ ھەستت بەنارامى دەكەيت، چۈنكە دوۋكەس زۇر نىزىكن لەملاۋلاتەۋە، ۋەك دايكو باۋكت، يان ھاۋسەرت، يان خوشلىو بىراكانت، شاشەيەكى گەۋرە لەمەردەمتانداپە، كە ئەۋ فېلمە ترسناكەي لەسەر نامپىش دىكرىت، لەپادت بېت تۇ تەنھا بىنەرىۋ لە تەنىشتەۋە كەسە خۇشەۋىستەكانتەۋە دلىان لەلاتە، دەستت دابخە بەشنىۋە دەستى بۇكس ۋەشنىنەكان، ئەۋىش بۇ ۋەبىر ھىنانەۋەت كە تۇ بەشنىك نىت لەناۋ فېلمەكە، بەلكو تەنھا بىنەرى، ۋەك ئامادەۋوان ۋ تەكەكومىش دەكەپت بەفېلمەكەۋە، دەستت بگە بەلىدانى فېلمەكەۋ كۇتايپەكەشى لى بىدە كە لەۋ كاتەدا ھەستت بىترس كىردوۋە، دەستت بگە بەلىدانەۋەي فېلمەكە لەسەرتاۋە تا كۇتايى، فېلمەكە بۈۋەستىنە، ئىستا ۋابەينەرە پىش چاۋت كە دەۋرۋىتە ناۋ شاشەكە بۇ ناۋ فېلمەكە، لەناۋ فېلمەكەدا شىرەتەكە بەپىچەۋانەۋە بگەپىنەرەۋە سەر سەرتا، بەلام زۇر بەخىراپى ۋەك فېلمەكانى شارى شاپلن (۵) چار ئەم فېلمە لىبەردەۋە بەپىچەۋانەۋە بەھەمان خىراپى، ئىستا فېلمەكە بەپىچەۋانەۋە لىبەردەۋە، بەلام گۈي كەرويشك بۇ ھەموو ئەكتەرمەكان تاكۇتايى فېلمەكە دابىتۋ ناۋازىكى گۇرانى لەمەرخۇشمانى بخەرە سەر، پاشان بەقۇۋلى ھەناسە بىدە سى چارۋىمە كارى ھەناسەدانە ئەنجام بەدە(.....)، لەگەلىدا سى

چارىش بلى:

(من ئازادبۈۋم لەترس، من ئازادبۈۋم لەترس، من ئازادبۈۋم لەترس) لەگەل سى چار: (من بەھىزىم، من بەھىزىم، من بەھىزىم)، چاۋدەكانت بگەردەۋە سەرو شانت بىجۈۋلىنە، ئىستا ھەستت چۈنە؟ با دلىابىن لەۋەي ئەم رېگانە سەركەۋتوۋە كارىگەرى ھەيە، ئىستا ۋابەينەرە پىش چاۋت لە ناپىندەپادىتو لە ھەلۋىستىكداپت كە لەپىردوۋدا ترسىكى زۇرت ھەبۈۋە لىت، پەچاۋى ھەستت بگە، گەر ھەستت ئاساپى بۈۋە، نىچابى بۈۋە ئەۋ تۇ رىزگارت بۈۋە لە ترس، بەلام گەر ھەستت ھەر بەۋشنىۋەيە خۇى نەرىنى بۈۋە، ئەۋا رەھىنانەكە دوۋبارەبگەردەۋە، ئىستا ۋابەينەرە پىش چاۋت بەھىزىۋ مەمانەت بەخۇت ھەيە ئازادەپت، ئەم ۋىنەيە گەۋرە بگەۋ ھەموو ئەۋ رىنگانەي كە تۇ ھەزەت لىيەتى بىخەرە ناۋ ۋىنەكەۋە، بچۇرە ناۋ ۋىنەكە بەۋ ھەستتەۋە بۇرى پەچاۋى بەھىزى خۇت بگە، لە ۋىنەكە ۋەرە دەردەۋە (۲) چار بەقۇۋلى ھەناسە ھەلمزەۋ لەگەل ھەر ھەناسەيەكەدا ۋىنەكە بەپىنەرەۋە خەيالت، ئىستا چىركەيەك ۋاۋەستە، سوپاسى خوا بگە، پاشان سوپاسى ەقلى بىناگات بگە، چۈنكە رېگەي ئازادى بۇ رۇشن كىردىتەۋە، لەسەرتا ئەمەردەۋە سەردەۋى كاردەكانى ژيانەت بگەرە دەست، خۇت لە بازىنەيەكى بەتالدا بەند مەكە، ھەر ھەمان شت بەردەۋام دوۋبارە بگەيتەۋە كە لەسەرى گەۋرە بىت، ھەر بۇشاپىيەك لە ژيانەت ھەيە پىرى بگەردەۋە، دەستت بگە بە مومارسەي ھەزەدەكانت ۋەك (ۋەرزىش- ۋىنەكىردن- چىشتىلەن- يان ھەر شتىك كە تۇ ھەزەت لىيەتى..)، گەر ۋىستت كەستىك ھەلبىزىرى بۇ ۋتوۋىزىكرن لەگەلىدا، بۇ چارەسەركىردنى كىشەيەك، كەستىك ھەلبىزىرە خاۋەنى زانستو ئەزمون بىت، بۇنەۋەي ھاۋكارىت بكات، نەك كەستىك ئەۋەندى تر كىشەكانت زىاد بكات.

(لەبازنەي پىردوۋدا خۇت بەند مەكە، چۈنكە گەر تۇ مايتەۋە لە پىردوۋدا، ئەۋا پىردوت دەپىتە ئىستاۋ ناپىندەشت، لە دەست دەپىت)!

(بەلەيەنى كەمەۋە ھەقتەي پەكجار شتىكى باش پىشكەش بەخۇت بگە، سەيرى فېلمىكى كۆمىدى بگە، يان پەرتوگىكى خۇش بخۇنەرەۋە، يان خۇت بانگەشتىت بگە بۇ نانخواردنى دەردەۋە..).

(چەند رۇژىك پىشوۋ ۋەربگەر، يان ھىچ نەبىت پىاسەيەك بگەۋ خۇشى بىيىنە لە جۋانى سروۋشت).

(زۇر پىبىكەنە، ژيان زۇر لەۋە كورتترە، كە ناۋا بەفېرۋى بىدەين).

(تەركىز بخەرە سەر ئەۋ شتەي كە ھەزەت لىيەتى، چۈنكە ژيان ئەۋ مانايەي ھەيە، كە تۇ داپىنىت بۇ خۇت).

(ژيانەت زۇر ناپاپ بگە، چۈنكە ھەموو رۇژىك بىرىتىيە لە سەرتاپەكى نۇتۋ ھەموو چىركەيەك بەخشىشى خاۋاپە).

بەردەۋام لەپادت بېت:

ھەموو چىركەساتىكى تەمەنت بۇرى ۋابىزانە كۇتا ساتى تەمەنتە.. بە ئىمانەۋە بۇرى.. بە ناۋاتەۋە بۇرى.. بە خۇشەۋىستىيەۋە بۇرى.. بە ھەۋلەنەۋە بۇرى بەھاي ژيان بزانە.

ئەو مىندالە يىناۋاتكانى پىرەۋى مىزوۋىيان كۆرى!

بەرزان نەبۇكە

شىيخ

عەبدوررەحمانى سەعدى

(۱۳۰۷-۱۳۷۶) كۆچى

نەۋىستو خوداناسو خۇشەۋىستى بۇ ھەزاران بەدەمەۋەجۋىيانو جىبەجىكرىنى پىداۋىستىمەكانىيان ۋەسەف كىردۈۋە، لەگەل ئەۋەشدا لە ۋەۋى دارايىيەۋە كەسىكى دىستكورت بۈۋە.

يەككىكى دىكە لە مامۇستاكانى شىيخى سەعدى، (محمىدى كورپى عبدالكرىمى شەبىل)، وانەكانى فىقھو زانستى زمانى عەربىۋو چەند وانەيەكى دىكە لە لاخوئىندۈۋە. يەككىكى دىكە لە مامۇستاكانى (صالحى كورپى عوسمانى قازىي)، وانەكانى يەكتاپەرستىۋو راشەۋى قورئانۋو فىقھو ئۈۋسولۋو لقەكانىۋو زانستى عەربىۋو لە لاخوئىندۈۋە، لە ھەمۋان زياتر لاي ئەم مامۇستايە خوئىندۈۋەتۋو پەيۋەست بۈۋە پىۋە، تا ئەو ساتەي مالاۋايى لە ژيان كىردۈۋە، ھەرۋەھە لاي ئەم مامۇستا بەرپزانەش زانستى قەرمۈۋەدى خوئىندۈۋە- (عبدالله كورپى عايىش، شىيخ صەب تويچىرى، شىيخ على سىنانى سىخى على ناصر ئەبۋۋادى)، ھەرۋەھە ئىجازەي لەسەر دەستى ئەم مامۇستايەش ۋەمىرگرتۈۋە، (شىيخ محمد كورپى شىيخ عبدالعزىز، محمد المانع كە ئەو كات بەرپۋەبەرى پۇشنىبىرى بۈۋە لە ۋلاتى سەۋدىيە)، ھەرۋەھە لاي شىيخ محمد شەنقىتى زانستى تەفسىرو زانستى قەرمۈۋەدى زانستى عەربىۋو خوئىندۈۋە، ۋەكو نەحو سەرفو ھاۋشۈۋەكانى.

كورتەيەك لە ناكارە بەرمەكانى شىيخى سەعدى:

يەككىك لە لايەنە گەۋرەكانى شىيخى سەعدى ناكارو پەۋشستى جوانو ناۋازىمەت، سەعدى لەگەل گەۋرە بچۈك، دەسەلاتدارو بىن دەسەلات، دەۋلەتمەندو ھەزاردا، كەسىكى خاكىۋو خۇبەكمەزان بۈۋە، شىيخى سەعدى ھەندىك لە كاتەكانى لە كۆيۈۋەنەۋە لەگەل ئەو كەسانەدا بەسەر دەبرد كە ھەزىيان بە دانىشتن بۈۋە لەگەلدا، دانىشتەكەي بۇ دەكرىنە كۆرى زانستو زانىيارى، ھەمىشە كۆرەكانى پىكەتابىون لە تۈۋزىنەۋەدى زانستىۋو باسو خواسى كۆمەلەيەتى، بەشۈۋەيەك كە سوۋدى زۆرى بە نامادىۋوان دەگەياند، شىيخى سەعدى پىرەۋى دانىشتە ناسايەكانى دەگۆرى بۇ دانىشتى خوداپەرستىۋو كۆرى زانستى، لەگەل ھەمۋو كەسىك قەسە دەكرىد، بابەتە بە سوۋدەكانى دىناۋ دۈۋرۈۋى تاۋتۈۋى دەكرىد، ھەمىشە چارسەرى كىشەۋ گىرەقەكانى خەلگى بەشۈۋەيەك دەكرىد، كە ھەردۈۋلا پىنى پازى بىن، دانپەرۋەرو ھەق بىژ بۈۋە، زۆر بەسۆۋو بەبەزمى بۈۋە لەگەل ھەزاران نەدارانۋو رېۋارار، ھەمۋو كات بەپىيى تۈۋانۋو خۇي، دەستى يارمەتى بۇ دىرئۇ دەكرىد، ئەو ۋەكو نەرىتى ھەمىشەيى خۇي ھاۋدەمى چاكەكارانى دەكرىد، لە ھەمۋو بۇنە خىرخۈۋازىيەكاندا

كەشتى زۆر نارامە ئەو كاتەي لە كەنارى دەريا لەنگەرى گرتۈۋە، بەلام ناپا كەشتى بۇ نەۋە درۋوستكراۋە كە لە كەنارى دەريادا لەنگەر بگىرنت؟

شىيخى سەعدى كىيە؟

سەعدى ناۋى (عبدالرحمن كورپى ناصىرى كورپى عەبدۈللايە)، لە بىنەمالەي سەعدى لە ھۆزى تەمىيە، لە بەرۋارى ۱۲ موحەررەمى سالى (۱۳۰۷) كۆچى لە شارۋچكەي عەنيزە سەر بە پارىزگاي قەسىم لەدايكۈۋە، شىيخى سەعدى تەمەنى جۋارسالان بۈۋە، كە ئەزىزترىن كەسى ژيانى، دايكى مېھرەبانى مالاۋايى لە ژيان كىردۈۋە شىيخى سەعدى بىن ناز جىيەشتۈۋە، مردنى دايكى كۆتا خەمى شىيخى سەعدى، ياخۇد بلىين ئەو (مىندالە جۋار سالانەي ئەو كات) نەبۈۋ، بەلگۈ لە تەمەنى ھەۋت سالىدا باۋكىشى كۆچى دۋايى كىردۈ بۇ ھەمىشە مالاۋايى لە ژيانۋو لە كورە تاقانە بىن نازەكەي كىرد، لىرەۋە ژيانىكى سەخت دەست پىدەكات، تەمەنى تەنھا ھەۋت سالە، نە دايكى لە ژياندا ماۋە، نە باۋك، ئىدى شىيخى سەعدى بەيى باۋكو دايك گەۋرە بۈۋە، دۈۋر لە نازى دايكو بە دەر لە نامىزى باۋكى ژيانى مىندالى ھەرزەكارى گوزمەند، مردنى دايكو باۋكى، نەبۈۋە ھۆي بەلارپىدا رۆيشتى شىيخى سەعدى، بەلگۈ لەسەر جۋانتىر پەرمۈدەۋە باشترىن ئاكارو پەفتار گەۋرەبۈۋ، ھەر لەسەرەتاي تەمەنىيەۋە بە زىرەكىۋو بىرتىژىۋو ھەزو نارمىۋۋى بۇ خوئىندۈ زانستو زانىيارى بەدەمىرگەۋت.

شىيخى سەعدى دۋاي كۆچى دۋايى باۋكى دەستىكرىد بە خوئىندى قورئانى پىرۋز، كاتىك تەمەنى گەپشە يانزە سال، تەۋاۋى قورئانى پىرۋزى لەبەرگىرد، پاشان خۇي سەرفال كىرد بە خوئىندۈۋە فېربۈۋى زانستو زانىيارى، لەلەي گەۋرە زانىيانى سەردەمى خۇي، دۋاي تىكۈشانو ھەۋلەدانۋو ماندۈۋىۋون بۇ فېربۈۋى زانستو زانىيارى، تۈۋانى سەرجەمى ھۈنەرەكانى زانستى شەرىعى فېربىيت، كاتىك تەمەنى گەپشە ۲۲ سال، بۈۋە مامۇستاۋ وانەي دەگۈتەۋە لە ھەمان كات وانەشى دەخوئىند، شىيخى سەعدى ھەمۋو كاتەكانى تەمەنى لە فېرگىردنۈ فېربۈۋى زانستىدا بەسەر بىردۈۋە، تەۋاۋى خوئىندەكارەكانى پىشتيان بە شىيخى سەعدى دەبەست لە فېربۈۋى زانستىدا.

ھەندىك لە مامۇستاكانى شىيخى سەعدى:

يەككىك لە مامۇستاكانى شىيخى سەعدى كە زانستى لىۋەرگرتۈۋە، (شىيخ ئىبراھىمى كورپى ھەمدى كورپى جاسر)، ئەو يەكەم كەس بۈۋە قورئانى پىرۋزى لەلاخوئىند، شىيخى سەعدى ئەم مامۇستايەي بە مامۇستاي قەرمۈۋە ۋەسەف كىردۈۋە، مامۇستاي بە دۈنيا

دافراودکاني شينخي سه عدي:

* (الدرة المختصرة في محاسن الاسلام).

* (تفزیہ الدین و حملتہ ورجالہ)، سالی ۱۳۶۶ چاپ کرا۔

* (القول السليد في مقاصد التوحيد)، سالی ۱۲۶۷ له میسر چاپکرا.

* (مختصر في اصول الفقه).

* (تيسير اللطيف المنان في خلاصة تفسير القرآن).

* (الرياض الناضرة).

مه‌به‌ستی شیخی سه‌عدی له داناو مگانی:

مه‌به‌ستی شیخی سه‌عدی له دنا‌رومکانی، ته‌نها بلا‌و‌کردنه‌وه‌ی زان‌ستو بانگه‌واز بو‌وه، بۆ‌په‌گی چه‌قو‌راستی، هه‌ر له‌به‌ر ئه‌م هۆ‌کاره‌ بو‌وه سه‌رحه‌م نه‌و به‌ره‌مه‌مانه‌ی له‌سه‌ره‌وه‌ ئاما‌ژمان بێ‌کردو‌وه به‌ چاپ گه‌یه‌اندو‌وه، زۆ‌ری‌ک له‌ دنا‌رومکانی به‌ دیا‌ری به‌خشی‌وه‌ بۆ‌ به‌را‌مه‌به‌ر دا‌به‌شی کردو‌وه، بێ‌نه‌وه‌ی هه‌یج قازانجکی ما‌دی ئێ‌ بکات!

كوچى دوايى شيخ عبدالرحمن السعدى:

له سالی ۱۳۷۶ کۆچی، له تهمهنی ۶۹ سالییدا، له شارۆجکەیی
عمهیزه سهر به بناوچهی قهصیم، کۆچی دوایی کردوووه بۆ
همیشه مالاوایی له ژبان کردوووه.

نه‌گهرچی شیخی سه‌عدی خوئی کوچی دوایی کردوو، به‌لام
بهره‌مو دانراودکانو زانستو زانیارییه‌کهی، بۆ هه‌میشه
ده‌مینی و خزمه‌ت به رێبوارانی رێگی حه‌ق راستی ده‌کاته!

به گورتی: شیخی سمعدی، زاناو ناودارو علامه و موفه سیرکی لیها توو بوو، نهو داوای زانستو زانیاری کرد، دهستی کهوت، تهوای فورانی پیرزوو ممتنهکانی لمبه رگرووه، شیخ ناوونابانگی دمرکردو ماله‌ک‌ی قهرمانغ بوو، قوتابی گه‌لی زوری هه‌بوو، چمن‌دین کتیبی به‌سوودی دوی خوی جه‌نیش‌تووه، که زوربه‌یان سه‌بارت به تفسیری فورانی پیرزوو زانستی فوران بوون، شیخ یه‌ک‌یک بوو له به‌ناوبانگترین زاناکانی سه‌رده‌می خوی، له رووی زانستو ناکاری جوانو به‌ره‌مو دانراو‌مکانیه‌وه.

قوتابییه‌کانی همیشه راوژیان پیدمکرد بو هه‌لبژاردنی به‌سوودترین کتیب بو خویندن، نه‌وان هیچ کات له دانیشتر و وانه‌کانی شیخی سه‌عدی بیزارو ماندوو نهدمبوون، چونکه تاو چیژیان له دانیشتنه‌کانی دمینی، هر ئه‌و هۆکاره بوو وایکردبوو، که قوتابی گه‌لێکی زۆری هه‌بوو، وانهمان له‌سه‌ر ده‌ستی ده‌خویند.

زانیستی شیخی سہادی:

شیخی سەعدی شارەزای تەواوی زانستی فێقهو ئۆصولو بەشەکانی بوو، لە سەرەتای ژانییدا بوو بە گێک لە شوێنکە و تەواوی مەزەهەبی حەنبەلی، چونکە مامۆستاکانی شوێنکە و تەواوی مەزەهەبی حەنبەلی بوون، هەندێک لە مەتوونەکانی مەزەهەبی حەنبەلی لەبەرکرد، سەرەتا موسەنیفێکی لە فێقهی حەنبەلی دانا، چوار سەد دێر بەیتی بە شیوەی شیعەر پێنجستبوو، کە بەشیوەیهکی کورت شەرحی کردبوو، بەلام دای دەرکەوتو پێگەبێستنی حەزری بە مەزەهەبی حەنبەلی و تەعەصوبی مەزەهەبی ئەما، نیدی خۆی سەرقال کرد بە کتێبو دانراوەکانی شیخی ئیسلام ئیبنو تەیمیمو قوتابییەکی ئیبنو ئەیمی جەوزی، زۆر سوودی لێبێنین، لە زانستی ئۆصولو پەگتاپەرستی و تەفسیرو فێقهو چەندین زانستی دیکە لە زانستە بەسوودەکان، لەبەر پۆشنای کتێبەکانی هەر دوو شیخان (ئیبنو تەیمیمو ئەیبین جەوزی) پەیوەست ئەما بە مەزەهەبی حەنبەلییەوه، بەلکو تەرجیحی هەر شتیکی دەرکرد، کە بەلگەی شەری راستو درووستی لەسەر بووایە، لە ئەدەبی شیخی سەعدی ئەوەبوو کە هەرگیز توانجی لە زانایانی مەزەهەبەکان نەدەدا، وێردی سەرزاری هەمیشە دەگوت: خودا ئێمەشو ئەوانیش زێنمونی بکات، بۆ ڕێگای راستو درووستو ڕۆشن.

شیخی سەعدی لە زانستی تەفسیردا کەسێکی لێھاتوو بوو،
 چەندین تەفسیری دەرچوێندەوێ لێھاتووێ لێ مەبەستو
 ناوەرۆکیان تێدەگەشت، تەفسیریکی ناوازدەشی لە چەند بەرگێدا
 دانا، کە بەشیۆمەکی ناشرۆو روون ڕاھە کردووە، بێئەوێ کاتی
 بۆلێنکردن و پانگەوسکردنی تەفسیرۆ کتێبەکانی ھەبێت... ھەمیشە
 بۆ ھۆتابیەکانی بەلەبەر ھۆرانی بۆ دەرچوێندن و تەفسیری بۆ
 داکردن، سوود و اتاو مەبەستەکانی ھۆرانی، بەشیۆمەکی زۆر جوان
 لێک ددایەو، واتاو مەبەستەکانی ھۆرانی ھەلەدھێنجا، بەشیۆمەک
 کە گوێگران و نامادەبوون لە کاتی داڕشتنی چیرۆکەکان و تەفسیرۆ
 ڕاھە ئایەتەکاندا، بێدەنگو بێ چە دەبوون و سەرسام دەبوون
 بە ڕەوانبێژی و زۆری زانستەکە و فراوانی و جوانی دەربرێنەکانی،
 ھەر کەس لێکەلێدا دابنیشتاوێ گوێی بۆ وانەانی بگرتایە، دھیزانی
 کە شیخی سەعدی چەند بە توانا خاوەن زانستە، ھەروەھا ھەر

تۆلای خۆتەو

ژینگە پارێز بە!

جەلال عەبدوللا حاجی

کۆیکەنەو؟

دووهم: ئەوێ گەرفتی ژینگەپارێزی لە ھەرێمدا ھۆستەر دەکات، نەبوونی دیدگاھێکی ڕوونە، لەلایەن زانکۆکانەو، نایا ئەو توێژینەو زانستیانە کە ئەنجام دەدرێن، چەندیان لە خزمەت ژینگە ناوچەکان، لە ڕووی چارەسەرکردنی و گەرفتی ڕێگریکردن، لە ڕوودانی کارساتە ژینگەییەکان، لە ئیستاد داھاتوودا، لە راستیدا دەبێت ئەم خالە بەھەند وەرگیرێت، بەتایبەت لەلایەن وەزارەتی خۆپێندەیی و تۆڕی ئەو زانستییەو، بکەرێت بە مەرج دەبێت توێژینەو وەکان لە خزمەت ژینگە ناوچەکاندا بێت، کەش و ھەوای ناوچەکە بۆ گۆڕاوە؟ دیارنەمانی جوێکی تاییبەت لە ماسی، بانێد، مێرووی سوودبەخش؟ ژۆربوونی جوێریک لە گیانەو؟ پێسبوونی ناوی ژێر زەوی؟ کارپەری ژاوەژا؟ کارپەری شەرو گۆرانە سیاسییەکان لەسەر تاکێ ئەم ھەرێمە؟ دەرھێنانی ئەو، گاز و کانزاگاری؟ ھتد، لە ھەمان کاتدا وەزارەتی پەروەندەدار سوود لە توێژینەو وەکان وەرگیرێت، بە مەبەستی کەمکردنەو سەرچاوەکانی پێسبوون.

سێھەم: لە بۆری پەرۆردەدا تارادەیک گەرفێدان بە ژینگەو گەرفتە ژینگەییەکان زیاد کردووە، بەلام لە ناستی پێوستدا نییە، ئەوێ نیکەرانییەکان زیاتر دەکات، داپێانی مەلانی ئەم ھەرێمە لە ژێری گوندو بە تیۆری بوونی ھەموو بابەتەکان، تەنانت زانیاریان زۆر کەمە لەسەر گەرفی سەرچاوەکانی بۆیو داھات، ھەرۆھا داپێان لە زمانو کەلتوری ڕەسم، مەلانی بەشی زۆریان نامۆن بە نازەلو بانێدو گیانلەبەر، وڵاتە پێشکەوتوو وەکان لە زوو وە درکیان بەم بابەتە کردووە، ھەر بۆیە ساڵانە گەشتی تاییبەتی ڕێکەدەخەن بۆ مەلانی، بۆ گوندو کێلگەکانی بەخێوکردنی مانگا و پەلەو، بەدەست لێدان و دۆشینو کۆکردنەو ھێلکە، کاتیکی شیرەکە دەخواتەو دەزانێت لەکۆیو دێت، دەبێت ژینگە گیانلەبەرەکان خاوەن بێت؛ بۆئەوێ شیریکی خاوەن بخواتەو، لە ڕێگە گەشت و وانە پراکتیکیو گەرفتە ژینگەییەکان پێشان مەل دەدەن، و لە مەل دەکەن بێر لە چارەسەر بکاتەو، بە سوود وەرگرتن لە سەرچاوەی وەزی خاوەن، ھەرۆھا فووتابخانە تاییبەتیان ھەبە بە ژینگەپارێزی سەوز ڕاگرتنی ژینگە..

تۆلای خۆتەو ژینگە پارێز بە، کۆمەلگە جاوی لەدەستی کەسە دڵسۆزەکان، بەلام ئەوێ داھاتوو جاوی لەدەستی ژینگە پارێزەکان..

کێشە ژینگەییەکان لەخۆرا درووست نابن، بەلکو ھۆکاری نابووبی، سیاسی، تەکنەلۆجی و ئەخلاقی، دەبێت ھۆی ڕوودانی کێشەکان، بۆیە دەبێت ئەو وڵاتو ھەرێمانە باری نابووریان خراپە، شەرو نازاوەی تێدا، ژینگە ناوچەکان لە خالێکی زۆر خراپدا، لەلایەکی ترەو، ھەندیک وڵات لە ڕووی نابووریو بەھێز، شەرو نازاوە لە ناوچەکاندا نییە، بەلام بەھۆی سوود وەرگرتنی زۆر لە نامێرو ھەبوونی کارگەییەکی زۆر، ژینگە ناوچەکان لە مەترسیدایە، ئەوێ گەرفی ناماژە پێکەین، ئەو بەرپرسیاریە ئەخلاقییە، کە تاک ھەبەتی بەرامبەر ژینگە، ئەمەش لە ڕێگە پەرۆردە ژینگەییەو دەبێت، کە لە ھەموویان گەرفێت، چونکە لەم ڕێگەو دەتوانین ناستی ھۆشیاری تاک بەرز بکەینەو بەرامبەر ژینگەکان، ھەرۆھا ھانی ھەزو تواناکیان بەدەین بۆ یارمەتی دانی ژینگەو کێشە ژینگەییەکان، لە ڕێگە پێدانی زانیاری؛ بۆئەوێ بتوانن کاری تاکەکەسو بە کۆمەل بکەن، بۆ چارەسەرکردنی کێشە ژینگەییەکانی ئیستاد دوورخستەوێ کێشە نوێ.

ڕۆژی ژینگە ھەرێم دەکەوێت (16-4) دەو، لەم ڕۆژەدا گەرفی دەدرێت بە خاوەنکردنەوێ ژینگە، بەرپرسیانی حزبی و حکومی تێدا بەشداری دەن، لەلایەن کەنەلەکانیشەو ڕوومال دەرکێت، تێدا ھەلەستەن بە ڕواندنی ھەماو خاوەنکردنەوێ کۆلەنەکان لە خۆلو خاشاک، ئەوێ پێوستە لەو ڕۆژەدا ناماژە پێ بکەرێت؛

یەکەم: ژینگە دەبێت ھەموو ڕۆژێکی گەرفی پێدەین، مەلەو، کۆلەو گەرمە، تەنانت شوینی کارکردنەو، دەبێت بەردەوام خاوەن بکەرێتەو، راستە ھۆشیارکردنەوێ خەلکی، بە گەرفێدان بە سەوزایی کاریکی باشە، بەلام پاراستنی ژینگە زۆر لەو گەورەو ھەروانتر، بۆیە ئەم ڕۆژە نابێت بەتەنیا لە ھەلەمەتی خاوەنکردنەوێ کورت بکەرێتەو، ڕەنگە بەشیکی ئەم کارە بکەرێتەو بۆ نەبوونی پلان، لەلایەن ڕێکخراوەکانی بۆری ژینگەو؛ بۆئەوێ لەم ڕۆژەدا بیخەن ڕوو، چۆن چارەسەری گەرفتو کێشە ژینگەییەکان بکەن؟ نایا توانیویانە ھەماھەنگی بکەن لەگەڵ وەزارەتەکاندا؟ چۆن سوود لە توانای کەسانی پێسپۆر وەرگیرن لەم بۆردا؟ نایا ھەوون ناوای ئەوان جییە؟ پلانی واقعیان ھەبە؟ تاجەند دەتوانن یارمەتی شارو شاروچەکان بەدەن بۆ چارەسەرکردنی کێشە ناوی خوارنەو، ناوێو، شوینی خۆلو خاشاک؟ تاجەند توانیویانە کەسی خۆبەخش لە خۆیان

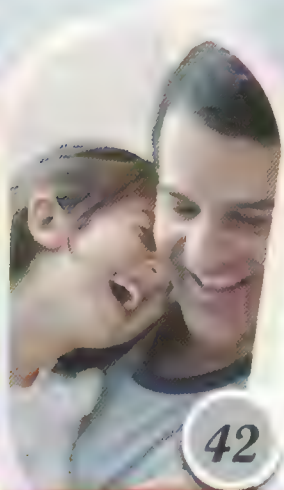
36

48

43

42

40

38

پهروه رده

سەرگەرتوودەكان بى قوتىباخانە

بۇ گەورەترىن داھىيانى تەكئەلۇرى!

ستىف جۇبىز

1955 - 2011

ئالانى

بوو، كاتىك لەگەل ورنىياكى ھاوپى دىزانى (العبه الزرقاء)ى گرد، كە يارمەتى دابەزاندى رىسوماتى پەيۋىندىيە تەلەفۇنىيەكانى دوور ولاتى دەدا، كە لەگەل ورنىياك بىكەوۈ دىزانى ئەم گارىيان كىرد، دواترىش داھىيانەكەيان فرۇشت.

دوۋى تەواوگرندى خويىندى نامادىمى، جۇبىز پەيۋىندى كىرد بە زانكۇ (رىيد) لە شارى ئورىچىن، بەلام ئەۋى جىگەى سەرسورمان بوو، ئەۋىبوو كە ئەم بلىمەتە نەيتوانى لە زانكۇ سەركەوتوۋ بىت، ھۇگرى سەرقالىي بە ئەلكتىرۇنىياتەۋ، بوۋە ھۇى سەرنەكەوتنى لە زانكۇ، بەلام ھەر كەس لە خويىندى سەرنەكەوت ماناى ئەۋە نىيە كەسىكى شكىستخواردوۋ، بە پىچەۋانەۋە ژيان لە سەدان لايمو ھۇكار بىكەتوۋ، گەر مروف نەيتوانى لە لايمەنك سەركەوتوۋ بىت، دىيان رىگاكى دىكە ھەمە تا تۈناناكى خۇى تىدا بىخاتە گەرۋ سەركەوتن بەدەست بەيىت..

جۇبىز ۋازى لە خويىندى ھىنا (جىاۋازىيەك لە نيۋان ئەۋ سەركەوتوۋانەۋ ئىمەدا، ھىزى بىرپاردانە، سەرنىج بىد، كاتىك جۇبىز لە خويىندى سەركەوتوۋ نەبوو، دەستەۋ ئەزىۋ دانەنىشتو خەم لە نامىز بىگىت، ياخود بە زۇر خۇى بىسەپىت بەسەر بارودۇخەكەداۋ خۇى ناچار بىكات، ھەر چۇنىك بىت خۇى بە كارىكەۋە سەرقال بىكات، كە خولىاۋ ھەزمكانى تىدا بەدى ناكات، جۇبىز زۇر باش دىزانى تۈناناكى لە شوپىتىكى دىكەۋ لە بۈارىكى دىكەدا بەھىزەۋ دىتوانىت لەۋ لايمەنەۋ ھەۋلى سەركەوتن بىدات، ھەربۇيە بۈيرانە بىرپارى داۋ پروۋى كىردە جىھانى ئەلكتىرۇنىيات)،

ئىستا با بىكەۋە سەرنەجامى ئەم بىرپاردى جۇبىز بىخۈنىنەۋ.. جۇبىز ۋازى لە خويىندى ھىناۋ پەيۋىندى كىرد بە كۇمپانىيائى (ئەتارى)يەۋ؛ بۇنەۋى بە دوۋى ئايندەۋ ھىنانەدى خەۋنەكانىدا بىگىرەت.

جۇبىز لەم كۇمپانىيەدا تۈناناكى خۇى ۋەگەرختو دىزانى بۇ چەندىن جۇرى پارى ئەتارى كىرد، بە جۇرىك كە جىھان بە دىزانەكانى سەرسام بوو، جۇبىز لە داھىيانو پەرمپىدانى خولىاۋ ئاۋاتەكانى بەردەۋام بوو، ۋەكو زۇرىنەمان بە زىادكىردى

ھىچ كەس لەۋىرواۋەدا نەبوو، مىندالىكى بى باۋكو داپك، شۇرىتىكى ئەلكتىرۇنى لەسەر ئاستى جىھان بەرپا بىكات!

ستىف جۇبىز، بەرگەز سۈورىيە، لە ۲۴ شۋىباتى سالى ۱۹۵۵ لە ۋىلايەتى كاليفۇرنىا لە داپكبوۋ، دوۋى مردنى باۋكو داپكى ئەم خىزانە (كلارا جۇبىزو بول) دىكەنە كۈرى خۇيانو ئەركى بەخىۋىكرندو سەربەشتىكرندو پەرومىدەكرندى دىگىرنە ئىستۇ، ستىف جۇبىز تەنھا بى باۋك نەبوۋ، بەلكو بى داپكىش بوۋ، بەلام ئەم كارمىساتە سەختە نەبوۋتە ھۇى سەرنەكەوتنۋ دىرنەكەوتنى جۇبىز لە دونىاي تەكنەلۇزىادا.. جۇبىز لە سەرمەتى شەستەكاندا گەۋرىبوو، ھەلسۈكەۋتو ئاكارى تارادىمەكى زۇر كارىگەرى ئەۋ بارودۇخەى پىۋە دىار بوۋ، كە تىيادا ژىاۋە تەمەنى لاۋى جۇبىز، لىۋان لىۋو بوۋە لە ھەزو خولىاۋ ھىۋاۋ ئاۋاتو ھۇگىرۋونى بە ئەلكتىرۇنىياتەۋ.

جۇبىز لە تەمەنى سىانزە سالىداۋ لە پشۋى ھاۋىندا، بۇ كاركرندو پەرمپىدان بە خولىاكانى لە كۇمپانىيائى بەناۋىانكى (Hewlett Packard) ناسراۋ بە (HP) دەستى بە كاركرند كىرد.

ئەۋ زىنگەيەى ستىف جۇبىزى تىدا ژىاۋە، كارىگەرى زۇرى لەسەر خەۋنەكانىۋ كەسايەتى ھەبوۋ، كە دىرنەجام ئەنجامەكەى بىدەيىنەنى خولىاۋ ئاۋاتەكانى لىكەۋتەۋ.

ستىف جۇبىز نەى دىتۈنى لە مىندالانى ھاۋتەمەنى خۇى تىبىگات، چۈنكە ئەۋ ھەزى دىكرىد بەردەۋام كاربىكات بۇ ھىنانەدى ئاۋاتەكانى، نەيدەتۈانى ۋەكو مىندالىكى ئاسايى، ژيان بىگوزەرىنىت، ئەم ھەلسۈكەۋتەشى زۇر ماندوۋى دىكرىد..

ستىف جۇبىز، كاتىك گەبىشتە قۇناغى ئاۋەندى، ھەزى دىكرىد تىكەلۋى ئەۋ كەسانە بىت كە تەمەنىان لە خۇى گەۋمىترە، كە يەمكىك لە ھاۋرىكانى ناۋى (ستىف ورنىياك) بوو جۋار سالى لە خۇى گەۋمىتر بوو، كە دواتر لەگەل جۇبىز كۇمپانىيائى ئەپلىان دامەزاند..

جۇبىز زۇر ھەزى بە ئەلكتىرۇنىيات دىكرىد، لە خۇشىدا نىقووم

مووچە داھاتی زیاترو ئەو شتانه، بەردەوامی ئەدا بە کارکردن لە کۆمپانیاکەدا، بەلگە بیری لە داھینانی زیاترو پەرۆزی سەرەخۆو گەورەتر کردووە.

جۆبز لە تەمەنی بیست و یەک سالیاندا درووست لە (۱۹۷۱/۴) لەگەڵ (وزنیاک)ی ھاوڕێیدا، کۆمپانیای (ئەپل)یان دامەزراند، سەرمتای دامەزراندنی کۆمپانیای ئەپل، دووچارى قەیرانى دارایی بوون، بەلام قەیرانى داراییو نەبوونی بودجەى پێویست بۆ ڕێبەرێکردنى کارەکانیان، شکستی پێ نەھێنان، سەرمتا ھەردوو نۆتۆمبیلەگەى خۆی ھاوڕێکەشى فرۆشت، بۆ پرکردنەوێ داھاتو خەرجى کۆمپانیاکەیان و ڕاپەراندنى کارەکانیان، تەنھا بۆ بەدەستھێنانى ۱۳۰۰ دۆلار بۆنەوێ یەکەم ئامىرى ئەپل درووست بکەن!

جۆبزو وزنیاک بریاریان دا، دیزاینی ئەپل بفرۆشن، بەلام لە سەرمتادا کەس برۆای بەو ئامىرە نەبوو، لەبەرئەو جۆبز برپارى دا کە ئەو دیزاینە بە کەس نەفرۆشێت!

جۆبز گەڕاجى مالمەگەى کردبوو، وەرشیە کارکردن، ژووڕەگەى کردبوو گەنجینەى کارەکانى، ژوورى دانىشتنەگەشى کردبوو شوێنى ھەلگرتن و بەتاڵکردنەو... ھەرچەندە مالمەگەش ھى خۆى نەبوو، بەلگە ھى ئەو خێزانە بوو کە ھەلیانگرتیبووومو کردبوویانە منداڵى خۆیان، جۆبز مالمەگەى کردبوو کارگەپەگى بچووک، خێزانەگەشى ئەک ڕێگەیان لێ نەدەگرت، بەلگە ھاندەرو ھاوکارى بوون بۆ ھێنانەدى خەونەکانى..

لە کۆتایى ھەفتاندا جۆبزو وزنیاک دووچارى قەیرانىگى گەورەى دارایی گەورە بوون، بەشیۆمەیک زۆرێک لە خەلگى بەتایبەت ڕکابەرەکانیان، لەو باوەڕمەدایوون شکست بەئین، ڕووبەرۆوى ڕەخنەى توند بوونەو، بەلام ھەموو ئەو بارودۆخە بۆ جەرگەپەگش جۆگى پێدانەدان، بەلگە بەردەوام بوون لە پەرەپێدان و باشترکردنى دیزاینى ئامىرەگەیان، لە کاتیکدا خەلگى لەو باوەڕمەدایوون کە بازارێک نییە بۆ ساغکردنەوێ کۆمپیوتەرەگەیان، تەنانت گەورە کۆمپانیایەگى وەکو (انتیل) پێى وابوو کە بواریک، یاخود بازارێک نییە بۆ ساغکردنەوێ کۆمپیوتەرى تايبەتى، لەو کاتەدا (microprocessor)یان داھینا، کۆمپانیاکە نەپەدەزانى کە ئەو داھینانە دەبیتە ھۆى داھینانى کۆمپیوتەرى لاپتۆپو دەبیتە کۆمپیوتەریكى خوازاو لای ھەمووان!

ھەموو گەورە کۆمپانیاکان بېرۆگەى (ئەپل)یان ڕەتکردووە، کەسیان نامادە نەبوون داھینانو دیزاینەکانى ئەپل بکرن! بەلام ئەم ڕەتکردنەویمە خەونەکانى ئەم دو لاوێ لە گۆر ئەمنا، بەلگە بیریان لە جێگەپەک کردووە، کە بېرۆگەى شارەزاو پەسپۆزانو کۆمپانیاکانى پێ نەگەپشتبێت! ئەوان قەسەى خەلگى ڕەخنەى کۆمپانیاکانو شارەزایان ھىج ساردى نەکردنەو گۆیان پێ ئەدا، بەلگە بەردەوام بوون لە داھینانى زیاترو پەرەپێدانى ئامىرەگەیان.

جۆبز بە بېرۆگە تیزمەکانى بەردەوام بوو، تا ئەو ساتەى جیھانى لە ڕووى ئامىرەکانى کۆمپیوتەرەو گۆرۆ بوو خاوەنى ملیارات دۆلار!

ئەو ساتەى ئەپل توانى (۱۳۰۰۰) ئامىر بفرۆشێت، ئىرادەى بەھیزى جۆبز، بە ھەمووانى سەلماند، کە ئەوان لە ھەلەدان،

ئىدى ئەپل دەستى بەسەر جیھانى کۆمپیوتەردا گرت! بەرھەمەگانی ئەپل لە سالى ۱۹۹۲ گەشتە ھەوت ملیار دۆلار، ئەمە بەرھەمى ئەو دوو کەسە بوو، کە پەکیکیان بە بېباوگى گەورەبوو، جگە لە شەش مانگ ئەزموونى کارکردن لەگەڵ کۆمپانیای ئەتارى، ھىج پێشینەپەگى دیکەى نەبوو، ھاوڕێکەشى وزنیاک وازى لە زانکۆ ھینابوو؛ بۆنەوێ ھاسەرگىرى بکات.. وەکو کارمەند لە کۆمپانیای (HP) کارى کردووە، ئەوان تەنانت لە پەرۆمەردنیشدا ھىج ئەزموونىکیان نەبوو، کاتیک ئەپلیان دامەزراند، لەگەڵ ھەموو ئەو قەیرانە داراییەدا، قەسو ڕەخنەى ڕووخینەرى، زۆریان ڕووبەرۆو بووومو! بەلام نەپانتوانى لە خەونەکانیان، ساردیان بکەنەو.

جۆبز لە داھینانو پەرەپێدانو پەرەپێشبردنى کارەکانیدا بەردەوام بوو، تا بوو ئەو کەسە بەناوبانگە داھینەرەى کە چەندین ڕۆژنامەو گۆفارى (INC) بە کەسایەتى سالى (۱۹۸۰) تا (۱۹۹۰)ى ئەمریکا دھاریکرا.

خەلاتەگانی جۆبز:-

جۆبز.. چەندەھا خەلاتى بەدەستھێنا، لەوانە خەلاتى (جیفرسون) بۆ خەمەتگوزارى گشتى، سالى ۱۹۸۷، ھەروەھا خەلاتى کۆمپانیای (INC) سالى ۱۹۸۹، ھەروەھا مەدالیای نیشتمانى بەدەستھێنا..

ھەموو ئەمانەش بە ھۆى ئەو شۆرە کۆمپیوتەرییەو بوو، کە جیھای شەقاند..

داھینانەگانی جۆبز:-

* داھینانى ئامىرى ماکن تووش، بە ھەموو جۆرمەکانییەو.. * جۆبز تەنھا لە جیھانى کۆمپیوتەردا نەووستا، بەلگە داھینانەگانی پەرەپێشتر برد، تا ئەو ساتەى توانى ئامىریكى وەکو (نايفۆن) داھینیت، کاتیک جۆبز داھینانى ئەم ئامىرەى ڕاگەیان وتی: (ئیمە جارێكى دیکە تەلەفۆنمان داھینایەو)..

* بە برۆای جۆبز ھېشتا خەونو خولیاکان تەواو نەبوون، داھینانەگان سنوریان بۆ نییە، لەبەرئەو بەردەوام بوو لە داھینان، تا ئەو ساتەى ئامىرى (نايباد) داھینا، کە گۆفارى (تایم) بە گرنگترین داھینانەگانی سالى ۲۰۱۰ ھەزمارى کردووە.

* (نايبۆد)یش پەکیكى دیکە لە داھینانەگانی جۆبز.

- بە داخەو ستیف جۆبز لە سالى ۲۰۰۴ دووچارى نەخۆشى شېرپەنجەى پەنکریاس بوو، لە سالى ۲۰۰۹ نەشتەرگەرى چاندنى جگەریان بۆ ئەنجام دا، بەلام ئەو نەخۆشییەش لە داھینان نەپوەستاند، بەلگە زۆرێک لە داھینانەگانی وەکو (نايبادو نايفۆن) دواى تووشبوونى بەو نەخۆشییە داھینا..

دواى مەلانییەگى سەخت لەگەڵ نەخۆشییەگەیدا، دواچار لە نۆکتۆبەرى لە ۲۰۱۱/۱۰/۵ لە تەمەنى پەنجاو شەش سالیاندا، دواى شەش ھەفتە لە دەستەلکارکێشانەوێ لە پەرۆمەرى جێبەجێکاری کۆمپانیای ئەپل، ئەم داھینەرە مەزنە، مالاوایى لە ژيان کرد..

لە وتە بەناوبانگەکانى جۆبز (پرسىارى ئەو مەگە، کە بریکارو کرپارەگەت، لە ئىستادا جى دەوێت، بەلگە بېرسە لە نايندەدا ئارمەزووى جى دەگاتو خەون بە جیپەو دەبینیت)!

لە ستیف جۆبزیان پرسى: بۆجى کۆمپانیاکەت ناونا (Apple)، وتی: لەبەرئەوێ زۆر ھەزم لە میوێ سێو!

كۆرەۋى مەزىن

بەھاگانى دادپەروەرى نازادى يەكسانى باشتىر بچەسپىننىڭ ھەلۈ دەرغەتەكان، بۇ ھەموو تاكەكانى ئەم كۆمەلگايە سازىنىڭ، دەپت بىرپارەدەين گەلىكى خۇزىنە پەشت بەخۇ بەستوبىن ۋە تەمەلىۋ بىكارى لەناۋبەرىن ۋە لە گەلىكى بەكاربەردە بىيەنە مىللەتلىكى بەرھەمەين، ئەمەش كارىكە ئەستەم نىيە، بەلكو پىۋىستى بەپلان ۋە خەشە بەدۈداجون ھەيە، تا ئەۋەى لە ھەموو بۈرەكاندا بەردە پىش بچىن، با چاۋ لەۋ ۋەلاتانە بەكەين، كە نامانچىكان بۇ خۇيان دىيارىكردۈۋە بىرپارىئانداۋە سەرگەۋتوبون، بۇ نەۋنە سىرلىنكا كاتىك لە ھىندىستان جىابوۋە، خەرىكەۋە لە بىرسا ھەموو مىللەتەكەى دەمەردن، داۋى ئەۋەى سەرۋەكەكەيان چوۋ بۇ ھىندو داۋاىكرد پەكېرنەۋە، بەلام ھىند داۋاگەيانى رەتكەردەۋە، گەرپەۋە ۋەلاتەكەى داۋى لە مىللەتەكەى كەرد، شۇرپىكى كارىكەنى لەگەلدا بەرپا بەكەن، سەرھىجە گەپشە ئەۋەى كە نىستا نرخی دراۋى سىرلىنكى، چەند بەرپەۋە ھىندىستانەۋ بەرگە لە پىشكەۋتەۋ ناستى گۈزەرائىشدا بەراۋەرد ناكەين، با نىمەش دەست پى بەكەين ۋە نامانچ بىرپارىك بۇ نەتەۋەكەمان دىيارى بەكەين ۋە ئەۋەى نۆى پەروەردە بەكەين، لەسەر رەۋىشتى بەرزو خۇشەۋىستى نىشتىمان ۋە كارىكەن، با يادىكەنەۋەمان تەنھا رۆتىنلىك نەپىتەۋ بەلكو قىلمى دىكۆمىنتارى ۋە نەرشىۋى دروۋست بەكەين ۋە مىزۋەۋە بىرپارىزىن، چۈنكە ئەۋە مىللەتەى راپەردۈى خۇى نەزانىت، داھاتوۋشى رۇشن ۋە پەرشىنگار ناپىت، با لەۋ يادەدا، كۈنكەى نەتەۋەى بىستىن ۋە بىرپارى كارىكەن ۋە پەشت بەخۇ بەستەن بەدەين بەپى پلان بەرنامەيەك كارىكەين، كە ئەۋ ھەموو ۋەدە مەۋىيە ھەمانە، بىخەينە گەرۋ بىيانكەينە ھىزىكى بەرھەمەين، نەك لە نىشتىمانى خۇياندا بىكارو چاۋەروان دەستەپاچەۋ خەفەتبارىن ۋەست بە غەرىبى بەكەن.

كۆرەۋە بىرپارى گەلىك بوۋ لە پىناۋى ئازادى، بى دادىمەى لە زولمەۋ سەتەم بى دادى، لە كۆرەۋە زامانى ھالى گەلىك ھاتە كۆۋ ھاورىكەرد، ئەگەر زولمەۋ چەۋساندەۋەۋە داپلۇسىن نەپۋات، ئەۋە نىمە دەپۋىن ۋە نامادەينىن جارىكى تر سەرى بەرزمان، بىخەينە ۋە چەۋكى بەسەيە فاشىستەكان، كۆرەۋە خەستەكەرى تەۋاۋى تۈۋان گەلىكى چەۋساۋەۋە، بۇ گەپشەن بە سەرىستىۋ بەردەۋامى بوۋ لە خەبات دۇى داگىركارىۋ كۈلكارى، كۆرەۋە گەۋرەتىن ۋە دىزىترىن رەپۋەنە لە مىزۋەۋە، دۇى تارىكىۋ چەۋسانەۋەۋە سەتەم داپلۇسىن ۋە سەركۈتەردن، كۆرەۋە خۇ بەدەستەۋە نەدان ۋە بەرخودانى گەلىكە، پاش بەھارى نازادىۋ راپەرىن ۋە رىگى گەرپەۋەۋە زىستانە لە دلى بەھاردا.

كۆرەۋە پىمان دەلىت، كاتىك تۈۋان ۋەزەكان كۆۋ دەپنەۋەۋە نامانچىك دىيارى دەكەن، نىتر شىك ناتۋانىت بىيان ۋەستىن ۋە پىمان دەلىت، ئەۋەى تامى سەرىستىۋ بچىزىت، ناتۋانىت بەدىلى بىزى، ئەگەرچى لەۋ پىناۋەشدا رەنج ۋە ماندىۋىۋەۋە نەھامەتى زۇر بچىزىت، لە كۆرەۋە گەلىك گىانى كەردە سەردەستىۋ بۇ بەدەستەينانى سەرىستىۋ، لە كۆرەۋە گەلى كۈرد نرخی نازادى داۋ بە ھەۋلۋ تىكۋەشان ۋە خەباتى خۇى، رۇزىكى نۆى ھىنايە ئارۋەۋە پەرىمەكى نۆى ھەلدايەۋە.

نىمە نىستا كە ھەموو سالىك يادى ئەۋە رۋەۋەۋە مەزىنەى سالى ۱۹۹۱/۴/۲ دەكەينەۋە، دەپت ئەۋە فىرەين، نىمە ھەموۋان بە يەكەۋە جوانىن ۋە بە يەكەۋە دەۋانەين فىرەين، دەپت بزانەين كە ھەموو شىك نرخی خۇى ھەيە، گەر بەھاكەى نەدەين بەدەستىۋ ناھىن، دەپت ۋەكە گەلىك بە خۇماندا بچىنەۋەۋە بزانەين تا چەند نامانچەكانى راپەرىن ۋە كۆرەۋە مەزىنەكە ھاتۈنەتە دىۋ چىمان ماۋەۋە نامانچ بىرپارى نەتەۋەكەمان لە قۇناغى داھاتۋا جىيە، دەپت ج ھەنگاۋىك ھەلگەين، دەپت

9. زانا قەرەداغى

پېۋەرەكانى ھاوسەرى سەرگەوتوو

پەيۋەندى ئىۋانىيان لەناۋ دەروۋنى خۇيان بەرزو پېرۇز سەبەر بىكەنو رېز بىگرن لەۋ پەيۋەندىيەي كە لە ئىۋانىياندا ھەيە.

خۇشەۋىستى بە كىدار

پېۋەستە ھەردولايان ۋاز لە خىيالى ئالو ۋالو رەنگاۋ رەنگ بەيئىن، چونكە ھاوسەرى ژيانىت لە ھەموو ھەلسۈكەتى ژيانىت ھاۋەبەشتە ۋە ھەش بزانە كە خەيالىگەن لەگەل ھەلسۈكەۋەتكردن زۆر جياۋازە، بۆيە دەبىت ھەردولايان بزانە كە ژيان بەۋ جۆرە نىيە كە لە خەۋون خەيالى ۋىنا دەكرىتو ئەۋە قىۋول بىكەن، كە ۋاھىۋو ژيانى ھاۋەبەشيان ئەۋەيە كە دەبىيىن دور لە ھەر جۋانكارىيەكى قىلاۋى خۇيان ئامادە بىكەن، كە ساتىك لە ساتەكانى ژيانى ھاۋەبەشيان رەنگە توۋشى ئارەخەتى كىشە بىنەۋە لە ئىۋانىياندا.

پەيۋەندى راستگۇيانەۋ بەردەۋام

ناكرىت پەيۋەندىيەكى ھاۋەبەشگرى دابىرېت، بەسەرگەۋتوو لە سەربىنەماگەلىكى ھەلسۈراۋ پتەۋ نەبىت، ئەگەر بىتوو پەيۋەندىيەكان بوۋنى نەبىت، ياخۇد ھىچيان بەرانبەر دىل ۋىژدان خراپەي نەبى. زۆرىيە ھاۋەبەشگرى بىرپاربان داۋە لە تەك پەكتىدا مامەلە نەكەن، تەنبا لە جۋارجىۋەي ۋەقەل مەنتىقىدا نەبىتو بىس، ئەۋە لە بىر دەكەن كە دىل پېۋىستى بە دىل تىر ھەيە، بۇ ھاۋەبەش ژيانى ھاۋەبەشى ژيانى، پەيۋەندىيەكى گەرمو گۈرۈ راستگۇيانە، تاۋەكو ژيان بەسەرگەۋتوۋى بەردەۋام بى.

لەبىرى مىندالەكاندا بىن

دەبىت ھاۋەبەشگرى ئەۋە بزانە، كە سۆزى پەرومەردگارە بەرامبەر بە مەۋفەكان، كاتىك ئەركى بەرپىسىيىرىتى مىندال دەخاتە سەرشانىيان، ئەم بەرپىسىيىرىتىيە ۋا لى دەكات كە بە چاۋىكى دىكە سەبىرى پەيۋەندى ئىۋانىيان بىكات، نەك بە شىۋەي ترسو دۈزمنايەتى، بەلكو بەچاۋى ھاۋەبەش سەبىرى دەكات، لەۋ پېۋەمەدا ھىچ شىتەك گىرگىر نىيە لە ژياندا، ئەندازەي ئەۋەي كە پەرومەردى مىندال بىكەت، بە شىۋەزىكى دروۋستو لەسەر بىنەماي ئاينو ئاكارى جۋان ۋەۋىتى بەرز.

گەبىشتەن بە پەيۋەندىيەكى سەرگەۋتوۋى ئىۋان ھاۋەبەشگرى، كارىكى ئاسان نىيەۋ لە خۇپايش دروۋست نەبىت.

بەلكو بە ناكام گەبىشتىن ئەۋ پەيۋەندىيە سەرگەۋتوۋە، دەكەۋىتە سەرشانى ھەردولايان كە لە چەكەساتى يەكەمى پېۋەشەي ھاۋەبەشگرىيەكەيەنەۋە بىرپار بىدەن، ئەمان ۋەك تىمىك كار بىكەن كە لە دوو كەس پېكەتەبىت، ئەۋ تىمە ھەر يەكەيىيان كەمۋەكورتى ئەۋ دىكەيەن تەۋاۋ بىكات، ھەردولايان ھەۋل بىدەن، كە كەشتى پەيۋەندى ھاۋەبەشگرىيان، بىكەيەنە كەنارى ئارامى.

پەيۋەستىۋون،

گىرگىرېن پېۋانە بۇ راگىرنى پەيۋەندى ھاۋەبەشگرىيە، ھەستىكرىنى ھەردولايە بە پەيۋەستىۋونىيان، بەۋ پەيۋەندىيەكى كە ھەيەنە. چونكە پەيۋەندى ئىۋان ھاۋەبەشگرى، ۋەكو پەيۋەندى ئىۋان دوو ھاۋەبەش نىيە كە لەسەر شىتەكى ئاسايى، ياخۇد مەش ۋەمىك لە يەكەرتى جىبابىنەۋە، ياخۇد ۋەك پەيۋەندى ئىۋان دوو دراۋىست نىيە، كە بە دوورگەۋتەنەۋە لە يەكەرت پەيۋەندىيەكەيەن كۇتايى بىن بىت، ئەمەش بە مانا ئەۋە دېت، كە ھەيەك لە ژنو پىۋا ھەستى پەيۋەستىۋون، يان ھەبىت بەرامبەر ئەۋ لائەمەي كە دروۋستىيان كىردوۋە، تا بىتۋان ۋەك دوو ھاۋەبەشگرى دىرېزە بە كارۋانى ژيانىيان بىدەن، ئەگەر لاپەكەيەن بىرى جىبابوۋەنەۋە لە خەيالىدا بىت، ئەۋە بىگومان بە ھۇكارىكى سادە ھۇگىريان بۇ يەكەرتى نامىنەت.

رېزگىرتىن لە يەكەرتى

ئەگەر ئەتەۋىت پەيۋەندى ھاۋەبەشگرىيەكەت سەرگەۋتوۋ بەردەۋام بىت، ئەۋ دەبىت ھەردولايان رېزى يەكەرتى بىگرنو نەبىت ئەۋ رېزە ئىۋانىيان بە بوۋنى پوۋادو، يان دروۋستىۋونى كىشەي ئىۋانىيان نەمىن، رېزگىرتى ئاھرىت لە ھاۋەبەشگرەكى زىاتىر لە ھەموو مامەلە ھەلسۈكەۋەت كىرنەك دەكرىت لە ھاۋەبەشگرەيەۋە سەرجاۋە بىگىرۋو رېزگىرتى پىۋاۋىش لە پېكەيە ھاۋەبەشگرەكى، زىاتىرە لە ھەرشىتەكى كىتۈپرو دەجىتەۋە سەر ئەۋ مەۋفەي كە ھاۋەبەشگرى لەگەل كىردوۋە، بۆيە دەبىت ھەر يەكەيىيان

مندال، کام رهوشنه ی نو وهرده گرینه؟

پېنځم: وا خوټ راپېښه؛ ښځه به منډانه گټ نه ده پټ،
 نه و وتاڼی له کس ځی ترمه بیستووېتې، بوټ بگړپټه وه،
 نه وه هانی دمدات څیری سیخوړی و نه پارسنتی نهڼی و نه مامت
 زایه کړن بیت. تمنا نه ناتوانیت، به اینه گانی بهرپټه سمر.

شەشەم: مەنەلەكانت رابەينە، ھەر لە بچووكىيەو بە ئەدەبىيەو بدوونو گوى بۆ قەسە بگرن، ئەومش پەيوستى بە بەھيمىنو لەسەرخۆيرو راستگويىيە لەگەلئاندا، ھەروھەا رايان بەينە؛ زۆر ببيستىنو كەم بليئ، كەسى تىگەشتوو، زياتر گوى دىگريئ، بەتابەتسى بەرامبەر كەسانى لە خۆيان كەورەترو زانتر، ئەومش لە رەئى تۆو دىببەت؛ بەگوئىگرتن لئيانو قەسيان پەينەبريتو خۆت بە شتى تروە سەرھال نەكەيت.

حوتهم: به دنگی بهرزو زبر، له گهل مندا له کانتدا گفتوگو مهکه، لتيان تووړه مهبو له گهلنياندا به شمېرمهيه، نهوه واپان ليددهکات گيره شوي نو نازواوچو ناحيگير بن، به لام فزيان بکه گفتوگويه کي هيمنو نامانجدارانه بکه؛ بو نهوه ي بگم نهوه ي مهبه ستبانه.

هەشتەم: ھەول بەدە ئارامى و ناسايىش لە ناخياندا بېجىنئیت،
لە مامە ئکردنت لەگە ئياندا، ھاوسەنگو جىگىرىبە؛ بۆنەودى لە
كەشكىي پارادا پېنەگات، چونكە لە دواپیدا، كەسئیتىيەكى لەرزۆكى
دەبئیت، ناتوانئیت بەھا تايبەتئیتەكانى خۇى پېك بەئئیت، بۆيە
پئوئستە لە سەرھەتای سى سالى يەكەمیدا، رڤ بۆ ئەوە خۆش
كەبەت.

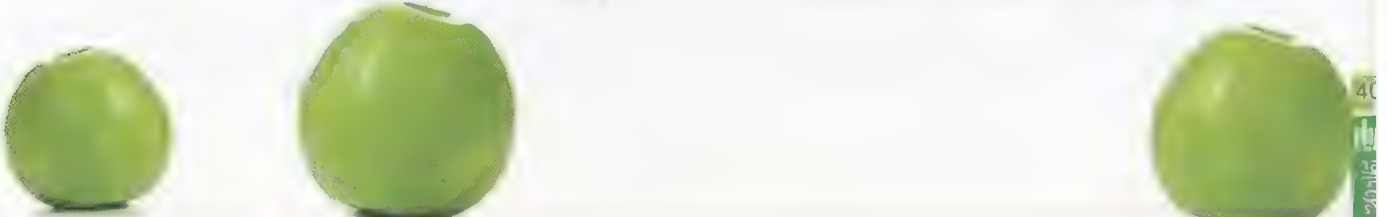
یەكەم: منداڵ لە دوو سالییەوه، دمتوانیت وشەكان بلیتەوهو دووبارەیان بکاتەوه، هەروەها لەو قوناغەدا، نامادەبە ئەو ناپاستە پەرورەدییانەی گەشە بە پەختاری دەدەن، وەرگیرێت..

هەر لەو تەمەنەدا، پێویستە دایک، منداڵەکە ی فیزی چۆنیتیی هاوکاریکردن بکات، لەگەڵ دەورەبەریداو بەتەنها شتەکان بەکار نەهێنیت، بەڵکو لەگەڵ منداڵانی تردا بەشی بکات؛ بۆئەودەو نەبێت بە گەسێکی خۆپەرستو بەتەماع.

دوهم: دهبيت دايك، بتهواوی نهو بزانیت، نهو پېشهنگو نمونهمه پښ منډالکاني، له بهر نهو نابیت وشه نه شياوو جنیودان بهکار بهینیت، له دوايشدا نهگه نهوان بهکاریان هینا، سهرزمنشت بکړینو سزابړین.

سیئەم: خاوەنیو ڕێکخستن، دوو شتی زۆر گرنگ، پێویستە دایکی هوشیار، منداڵەکانی فێربکات، ئەمۆش پێویست بە وتن ناکات، تەنها بە بێنیی دایکیان بە ڕێکخستن و پالو خاوەنی؛ چ لە ناوماڵ، یان دەرەوی مال بۆ ئەوان نموونەیەکەو بێگومان لاسایی دەکەنەوه، تەنانەت ئەگەر پێشیان نەئێت.

چوارم: بۆنمەدى مىندالەكانت ھىرى درۇكرىدىن نەمىن، تۇ بەھىچ شىۋىمەك درۇيان لەگەل مەكە، ھەمىشە راستگۇبە لەگەلئاندا، كاتىك گىتووكۇيان لەگەلدا دىكەيت، واياں لىبەكە لەسەر راستگۇبى ڤاين بېنىت، تەمانەت بۇ شى زۇر بچووكىش، لەگەلئاندا راستگۇبە، چۈنكە ئەگەر بېتىين، راستى نالئيت. ئىتر تەمانەت بى ناكەن، چ بە وتەكانت، يان بەلئەكانت.

ئادابە كۆمەلەيەتپەكان

بەشى سىيەم

شەپەكى جوانى قىر بىكەيت كاتىك چوۋە لاي ھاۋرىكەي (نەخۇشەكە)، بىلەت تا لە گەورمىشدا كەسكى شەرمەن نەبەت ۋەك ئەۋتەرى، بى دەمۇ زمان نەبەت بەدەمۇ لەمۇز بىتە ۋەدە ۋەدە ھەست بە گەورمىۋى خۇي بىكات، ئەتەككىتە پۇمە ۋەكە ۋەكە ۋەكە، مىندال نازانەت كامە كار ناشىرىنە تەۋاۋى شەتەكان پىۋىستى بە ۋەكەرنە، قىرى بىكە، لە كاتى پۇمىن دەست بەدەمىيەۋە بىگىت، ۋە ۋەكەرنە بىلەن (الھىدەلە)، لە كاتى ۋەكەدە دەستەسەر بەكاربەنەت دەست بەدەمىيەۋە بىگىت، ئەگەر لە كاتى ناخۇاردن بوۋ لە سەركە دورۇ بىكەۋەتەۋە، لە كاتى ۋەكەدە بە ھەمان شەۋە دەست بەدەمىيەۋە بىگىت، كۆمەلەك ئەتەككىتە گىشتى لە نىۋ خىزانە بەرامبەر مىندال پىۋىستە ۋەكە بىگىت:

* كاتىك كارىكت بۇ دەكات سۈپاسى بىكە.

* كاتىك داۋا كارىكى لى ئەكەيت، بىلەن بىزەھمەت، يان بە پارمەتى خۇت.

* ھىچ كات بۇچوۋى تەۋاۋ ۋەكە مەكەرمە، مەلە تۇ نازانەت، ياخۇد تۇتەن ناگەيت، ياخۇد بەلگە بىلەن تۇش بۇچوۋەكەت باشە بەلەم مەمە بىباشە، ياخۇد پىمە ۋەكە ناۋەكە سەركەۋتەۋە دەبىت.

* ھىچ كەس بە ناۋى نەشپاۋ ناۋەھەيەنە لەپىش جاۋى.

* بەردەۋام بەجۋانترىن ناۋ ناۋى بەيەنە.

* لەگەل ھاۋسەركەتە بەردەۋام ۋەكە ۋەكە ۋەكە، ھىچ كات خۇتەن بە زۋىر پىشان مەدەن لاي مىندال.

* بەيانىان بەرۋى خۇشەۋە بانگى بىكە، كاتىك لەخەۋە ھەلدەستەت خەندەپەك، شەپەكى شىرىن بەرامبەر بەكاربەيەنە، تا خىرا بىرۋىچۈنى خۇشى بۇ درۋوست بىتە.

ئەتەككىتە گالەۋەكەپەردن: مەۋۇ لە ھەر تەمەنىگە بىتە، پىۋىستى بە جەندە كاتىكى بىكەنەن ۋە تەرىقى ھەيە بە تەبەت مىندال، بەلەم دەبەت مىندالەكانمان ۋەكە بىكەن، جا لەگەل ھاۋرىيەنە خۇيان بىتە، ياخۇد لەگەل گەورەكان، پىۋىستە ئەۋە بزاننە كە نەبەت سەۋر بىكەن، بەۋە ھەندە ۋەكە ھەندە يارى بىكەن، لەگەل گەورەكاندا، نەبەت لەنۋە ۋەكە گەمەدا نازاردان، ياخۇد شەكەندە ھەستى كەسانى دى ھەبەت، ۋەكەش نەدەيەن مىندال ھەمۇ شەك بىكەتە گالە، ياخۇد بەكاربەنەنە نازەستى، پاشان بىلەت بە گالەم بوۋ ھەمۇ ئەمانەش بە چاۋدەيەردەن مىندال، ناگادەركەنەۋە ۋە ۋەكە ۋەكەرنە دەبەت، ئەتەككىتە پىۋىستە بىكەن، ديارە مىندال لە تەمەنى سەۋر ھەست سالىيەۋە ھەست بە بوۋى خۇي دەكات، لە نىۋ ھاۋرىۋە خزانە ۋەكەدە؛ بۇنەۋە ئەم خۋەستە لە ناخىدا بىتە جىۋە ھەۋەكە بىتە جىۋە ۋەكە ۋەكەۋەستى دەۋرۋەز ۋەكە بىكەت، لە كاتى بۇنەۋە كاتە پىۋىستەكاندا پىۋىستە بىكات، ئەگەر پىۋىستى كەدە ديارىشى بۇ نامادە بىكەت، باشتر ۋەكە سەركەلەگەل خۇيدا كاتىك لە ھوتابەكە سەركەۋتەۋە نەبەت، ياخۇد لە جەزەكاندا بە جۋانترىن شەۋە لە نامىز بىگىرەتە پىۋىستە بىكات، تا نەۋىش بىتەنەت بەۋە جۇرە بىتە بۇ دەۋرۋە بەر.

ئەتەككىتە سەردانى نەخۇش: كاتىك مىندالەكى ھاۋرى مىندالەكەت نەخۇشە، ياخۇد لە نىۋ ۋەكەدە مىندالەكە نەخۇشە مىندالەكەت ھان بەدە، لەسەر ھەۋەلەرسىن سەردانكەردنە دۋەكە خىر بۇ كەردەن، بەلەم بەرەچاۋەردەن ئەم خالەنە سەردان لە كاتى خۇيدا بىتە كەم بەخايەنەت، ھىۋە ۋەكە ۋەكەۋەنەۋە بۇ بۇخاۋەت، لاتان سەۋر نەبەت نازىزان كە دەكەت جەندە

نەرىتى نەتەۋەكەى خۇى ئاشنا دەپت، ھەر بە خۇندىنى
چىرۇك، مىندال قىرى راستگۇيىۋى فىداكارىۋى ئازايەتى دەپت،
بەلام زۇرچار مىندال بە ھۇى تىقىيەۋە قىرى درۇۋى رەۋىتى
خىراپىۋى لادان لە دابىۋى نەرىتە كۇمەلەيتىيەكان دەپت، ئەگەر
بىكرىت چىرۇك تەنىيا بە زىمانى داپك نەپىتۋى بە زىمانەكانى
تىرىش بىخۇندىرەتۋى مىندال گۇپىيىستى چىرۇك بىت؛ بۇنەۋەى
بىناغەۋى سەرتەكانى قىرىۋىنى زىمانى بىيانى لا بە ھىز بىت...

كاتىك ۋىشەكان بە گۇپى مىندال دەكات لە خەيالىدا دەپتە
ۋىنەمەك، كە مىندال خۇى تىدا دەپىنەۋە، ۋەك پالەۋانى
چىرۇكەكە ئەۋ كاتە ھەستى درۋىستىردى داپىنان ۋىزى ۋىتن
دەپىرىنى ھەستەكانىۋى بىرۋابەخۇبۋىنى ۋىشەش، لای زىاد دەپىتۋى
يارمەتى دەكات، ھىۋاش ھىۋاش تۋانى خۇى پەرمە پىپىدات...

چىرۇكۋى داستان، كارىگەرپەكى زۇرى ھەپە لەسەر
تىگەپىشتىۋى پىگەپىشتى مىندال، زۇر لە بىنەما ئەخلاقىيەكان
شارمزا دەپت، ۋەك ئازادىۋى ھەستى نەتەۋەپەتى چاكخۋازىۋى
بەپىرسىياربۋىنى لە ھەقۋ مافى خۇىۋى بەرھەلىستى زۇرداران
قىرى بىت، ھەمۋى ئەم خالانە بىنەماى سەرمەكى چىرۇكى
مىندالەن.

خۇندىنەۋەى چىرۇك بۇ مىندالەن تەنىيا بۇ كات بەسەرىردىن
نەپە، بەلكۋى خۇندىنەۋەى چىرۇك دەپتە ھۇى بەھىزبۋىنى
بىرتىزىۋى خەيالى مىندالەن، لە ھەمۋى گىرگىر بە ھۇى
چىرۇكەۋە بە ۋىشەگەلىكى زۇر ئاشنا دەپىتۋى يارمەتىدەر
دەپت بۇ قىرىۋىنى دەپىرىنى دەنگە جىاۋازەكانى زىمان لە
قۇناغەكانى سەرتەپىدا، لەۋى ھالەتەدا نىرخى راستەقەينەى
خۇى تىدەكات، كە ئەمەش دەپتە ھۇى ئەۋەى لە تەمەنىكى
بىچۈكەۋە ھەزۋى خولىاي بۇ خۇندىن زىاتىر بىتۋى خەۋىنى
خەيالىۋى پىرسىيارى لا درۋىست دەپت، ئەمەش ۋا دەكات
ھەستى بەدۋادىچۈن بۇ شەكان لای پەيدا بىپىتۋى ھانى دەكات
بۇ لىكۇلىنەۋەى زىاتىر لە شەكانى دەۋرىۋەرى...

جىاۋازى لە نىۋان چىرۇك خۇندىن تەمەشاكىردى
تەلەفەزىۋىندا، ئەۋەپە كە چىرۇك ۋا لە مىندالەن دەكات، كە
زىنارىۋى ۋىنە خەيالىيەكانى خۇى بەكاربەپىنەتۋى بەشۋىۋەكى
جۋان كە خۇى ھەز دەكات، بەلام تەلەفەزىۋىنى مېشكىيان خاۋى
تەمەش دەكات ھەستۋى خەيالىيان دەكۇزىت، بىرگىردىنەۋەى
كارىگەرپەن لىدەستىنەت...

بە خۇندىنى چىرۇك مىندال بە كىلتۋى ھەرمەنگۋى دابىۋى

مۇھسىن ئىسماعىل

گىرگى چىرۇك بۇ مىندال لە قۇناغى بىنەپەتىدا

نىگايەكى مىھرەبان!

ئەسكەندەر پەھىم

بىرسىيارەم، پاش چەند چىركەپەك دەست كەوت.
 كاتىك بېدىمىگ بووم، دەستىم لە پىشانىدىن زەبرى توورمى
 خۇم ھەلگىرت، كىزۇلەكە بىترسەم ھاتە پىشۇ گوتى،
 كاكەگىيان، مەن نىرگىز نافرۇشەم! مەن بىنىشت دەفرۇشەم! ئەو
 ھاورىيەم دەپىنى، كە لە شەقامەكەمى بەرمەم، گۈل دەفرۇشەت،
 ئەم چەپكە نىرگىزەم ۋەرگىرتوۋە بۇ تۇ، تا ھىندە دالەنگە
 بىتاقەت نەبىت! چۈنكە ھەر لە دوورەم، دىار بوو، توورەو
 نارەھەتتە، ئەگەر تۈندۈ توورەبىت، دالت نەخۇش دەكەۋىتو
 ۋەكو باۋىك، دەپىت بىرۋىت بۇ نەخۇشخانە... مىندالەكانىشت ۋەكو
 مەن، داماو ھەلۋەدى شەقامەكان دەپىن، خەرىكە .....
 ئىدى نەمزانى، ئەو فرىشتەناسايە جى گوت؟!
 ئىستە لە ھۆكارى بېدىمىگىۋونى لەپىر گەشتە!
 زلەيەك، كە ئەو كىيىزۇلەيە، بە نىگا مىھرىمانەكەي لە
 مىنى دا، ھىزى قەسەي لەبەر بېرەم! ئەو بە گوتەكانى خەرىكى
 پىلشەنەۋەي ۋەدە فىزى بىنرخەم بوو!
 دەنگىكى پىرسكالاش، لە ناخەمەۋە گوتى، ھەي بىچكۈلە
 بەزىمىت بىت! چۈنكە مەۋف، بۇ لىدانى پەك كەس، ھەرجىي
 ھىزى خۇي ھەيە، بەگىر ناخات، بەلام درىغى لە ھىزو نەۋاي
 نەي قەسەردىن ناكات! تا خۇم نامادە كىرد، شتىك بلىم، كىزۇلە
 فرىشتەناساۋ بىفېزىز گورجوكۈلەكە، دوور كەۋتەمە، تەنانەت
 بىنىشتىشى پى نەفرۇشەم!

دۇستىكىم بۇ گىرپامەۋە، لەم ماۋمىيەدا، لە چوارپانىكىداۋ لە
 پاش گۈلۈپى سوۋرى تىرافىكەكە، خەرىكى تەلەفۇن كىردى بووم،
 بەگۈنى كەسى بەرمەمەردا، ھاتەۋارم دەكردو پىم دەگوت،
 كارتىك پى دەكەم، با بە دەۋارى شى نەكردىت، دەپىت بىزانىت
 لەگەل كىدا تىكەۋتوۋىتو لەگەل ج كەسىكدا، شانەخىرئ دەكەپتو
 مۇبەيلىكەم بەسەرىدا داخستەۋە.

كىزۇلەيەكىش، كە چەپكە نىرگىزىكى بەدەستەۋە بوو،
 لەبەرئەۋەي بەزىو بالاي بە جامى ئۇتۇمبىلەكە نەدەگەشتە،
 خۇي بەرز كىردەۋە گوتى، كاكە، گۈلە نىرگىز! كاكە، ئەم چەپكە
 نىزىگىزە بگە... مەنىش كە لەۋپەرى پەستىو بىزارىدا بووم،
 خەرىك بوو، ھاور بەسەر ئەو كىزۇلە بىزاركەردا بىكەم.. بەلام
 ئەو ھەر دەستى ھەلەمگىرتو ھەر خۇي بەرز دەكردەۋە، مەنىش
 جامى سەبىر سەرىزى كىردو جامى ئۇتۇمبىلەكەم دادايەۋە،
 بەتوۋرەيەۋە گوتەم، بىرۋ بەدۋاي كارى خۇتدا! مەن گۈلۈ نىرگىز
 ناكىرپو نامەۋىت.. بۇجى ھىندە بىچاۋوۋوۋىت، شەرم ناكەمىت،
 دەپىت مىندالانى ۋەكو تۇ، فىزى ئەۋە بىكرىت، كە نەچىتە
 سەۋەختى خەلىكى بىزارىيان نەكات...

كىزۇلەكە ترساۋ كەمىك كىشايەۋە، بەتوۋرەۋەنەكەي مەن،
 رەنگى شىۋا.. كە چاۋم بە چاۋەكانى كەۋت، پەكسەر داپگىرەم!
 نەمزانى بۇجى پەكسەر زمانى بەستىرا؟! ھەلەبەت ۋەلامى ئەم

مەدرەسەگە مى تو

كەرمياني

لە قوتابخانەگەى تۇدا بېش ئەۋەى قەلەمىگەم بىدەيتى،
 گۈلنىكت بېشكەش كردم!
 ناخى مەنت بە گۈلۈ بىسمىل كردو بە زمانى چىرپە، يەكەم
 وانەى ئەۋىنت پىن خويندەم!
 بېش ئەۋەى تۇ بىناسەم، مەن ئاۋارە بووم، جىگاپەك ئەۋو
 نۆۋەرى تىدا بگرم! سىبەرەك ئەۋو پىشۋى لە ساپەدا بىدەم.....
 چ قەزلىكى گەۋرە بوو، دالت بۇ كردم بە نىشتەمانو چاۋانت

هېچەم ئەدەزانى، تا ئەۋوومە شاگردى تۇ! هېچەم ئەدەبوو، تا
 نۇرى روخسارى تۇم ئەبىنى!
 رىگاپەكەم ئەدەناسى بۇ دىم، تا ئەھاتە دىۋەخانى ئەۋىنى
 تۇ!
 ئەۋى دىل بىن شەرابى لەۋلى گۈل رەنگت لە گۈل چ بكا!!
 كە جىلوۋى گۈل لە گۈلشەندا ئەبىن، بولبول لە چىل چ بكا!!
 -مەۋى-

بۇ كىرىم بە ئامىز!

لە ۋەشۋومەي پايىزى بى سەمەرى عومىرم رىزگارت كىرىم،
مىنت بە رىگايەك ئاشنا كىرىم، ئىدى نەمتوانى ئەو تەرىقەتە
قەرامۇشكەم!

كە ھەلگىرسا لە نوورى بادە، شەمەي حوسنى جانانە
نەجىتە سەر تەرىقەي ھەزرىتى پەروانە، دىل، چى بىكا؟! - مەھى-
ھەرگىز ئەو رۆژدە لە ياد ناچى، كە گەيشتم بە ئوستادى
دەلم، مىرى رۆجەم!!

سەردەت لە ھەمىيەتى تۇدا نەمتوانى بىكەومە سەر ئەژنۇ، ۋەكو
شاگردىك بە چۆكدا دەستەۋنەزەر لە خەمەتتە پەراۋى دەلم
بىكەمەۋە، بە پىۋە لە خەمەتتە ۋەستام! رۆۋى دەلم كىرىم نىگاي
چاۋەكانت!

ئەو رۆژدە مىن دەرمانى دەردى خۇم دۆزىيەۋە، گەيشتم بە
ھەكىمى رۆجەم، بە شازادەي مەملەكەتلىك ئاشناۋوم، ئىدى بە
ھىچ لايەكا ئىلتىفاتىكەم ئەما!

ۋا سەرم دانا بە ەزمى بەردە بازى رىگەكىم
مەرھەمەتى دەردى سەرى مىن، ۋا بە گەردى پاتەۋە - نازى-
ھىدى ھىدى دەستىگىرەم بۇ دەردى زىۋو، دەقەرى بەفرو،
گولزارى ژۇر پىروشى شەۋمە.

بە خەندەكانت، ۋانەكانت بۇ ئەدا دەكردم، بە نىگاكانت،
پەرومەدە دەكردم!

مىن سەرسام، چىم دەزانى مامۇستاكەم؟!
بە ھەلمى ھەناسەت، بەستەلەكى بى ھىۋايى شەختەۋ
زوقمى غورىبەتو تەنىيەت تۈندەمەۋە!
ۋا لە ھەزى رەھمەتتە نازدارەكەم!!

لىۋى تۇ، ئاۋى بە قا مىن خىزىم
ھەزى تۇ رەھمەتو مىن سەۋزە گىيا - نالى-
ئەو كاتەي كەشكۆلى دەلم بۇ مروارى لىۋەكانت ۋالا كىرىم،
ۋەشەكانت ۋەكو شەھى ھەنگۈين دەرژانە نىۋ رۆجەم، لە لىۋەكانى
تۆۋە ئەلفو بىي ژيان فېرىۋوم!

لە ئامىزى تۇدا سۆزىكى دايكانە، ئارامى بەخشى بە رۆجەم!
لە نىۋ پەنجەكانى تۆۋە، مېھرىبانى رۇايە نىۋ سىنگەم!
شەپۇلى عىشقى تۇ بوو، غەرقى ئەۋىنى ئەبەدىي كىرىم!

ھىۋ ۋالاتى عاشقان ۋا شەقان ۋا دىلەمەن
ئەم ھەمۋو عىشقە چىيە دەرژى لە شارو دىتەۋە؟! - كوردۇ-
ئەو كاتەي لە ئاورىشەم نەرمەربۋى لەگەلم، لە سىروە فېنكىتر
بىۋى بۇ ناخەم، ئەو كاتەي كەمەندىكىشى رۆجەت كىرىم، ئىدى
نەمتوانى ئەو ھەۋارە جىيەلم!

ئەو كاتەي بە خەيالى دىمۋىست لە گىرى ئەو ئەۋىنە ھەلەم،
دەلم خەرىكەۋو دەۋو بە ھەقنەس، نەيدەتوانى بە خەيالىش
ۋىنەي ئەو ەزايە بىكات.

خەيالىم بوو لە خەيالىم دەرتكەم
ئىتر ناۋت لەسەر زارم تەرككەم
بەلەم نەمتوانى جوانى يەك سات
لە ھىلانەي دەلم تۆۋى دەرتكەم

لە مەدرەسەكەي تۇدا فېرىۋوم، مىن چىمەي كىم؟!
لە خەمەتى تۇدا بەھاي خۇم زانى! تۇ فېرت كىرىم كە خۇم
خۇشبوۋ! تۇ بوۋىت بۇ يەكەمجار خۇم نىشاندام!
پىت گوتەم: تۇ جوانى!

ئاي مەۋف بى ئەۋىن، لە چى تارىكىستانىكا دەۋى!
ئىستە دەزانم، تا تۇ كالاي عىشقتە نەكردە بەرم، مىن روتو
قوت بووم!

تا تۇ لە كانىۋى ئەۋىن پىلالەي ناۋى ھەياتت پى نەبەخشىم،
مىن تەنە بە لاشە زىندوۋبووم!
تا نەھاتە دىۋانى تۇ، بۇنى بەھەشتە نەكرد!
تا نەبوۋمە شاگردى تۇ، لە زانىستى ئەۋەلىن ۋا خەرىم
مەھروم بووم.

مىن بى تۇ جىگە لە ھىچ، ناسنامەيەكى دىم نەبوۋ!
ئىستە دەزانم مەھۋى بۇچى دىگوت:

دەرسى عىشقىم ھەر لە گىن پەروانە، يا بولبول بوۋە
بىگەمى، يا نەيگەمى، ھەر مەشىقى ئوستادى دەكەم
خۇ ئەگەر ئەو ئوستادە، زىدو ئاۋو كەس ۋا ھادەم ۋا
ھاۋزۋانى شەۋو رۆژت بى!

سۆۋماي چاۋو تىشىكى خۇرو ھەناسەي رۆجە ۋەۋو خەۋو خۇزگەۋ
خەيالىت بى!

دەپىت ئىدى چۆن بىتۋانى، چىرگەيەك بى ئەو ئوستادە بۇ!
بەبۇرە مامۇستاكەم، لەم شاگردە سىركو ئەزانەي خۇت
بەبۇرە.....

ئاخىر مىن چارەن كەسلىك نەبوۋ لە ەالەمى شەھادەدا ھاۋدەم
بى، تۇ ئىستە لە ەالەمى غەيىبىشدا لەگەلم!
چارەن كەس گۈيى بۇ ھەقىقەتەشەم نەدەگىرت، ئىستە تۇ گۈي
بۇ خەۋنەكانىشەم دەگىرى!

بەبۇرە كە جىمەدىلى، ئىدى مىن ھىچەم بىرنامىنى، خۇشەم
ناناسمەۋە، ۋا دەزانم تۇ ھەمۋو شىكىت لى سەندوۋم، لە كاتىكىدا
تۇ سەرجاۋەي ھەمۋو شىكىكى مىن!

مىن ئەو كاتە ەقلى ئاۋەزم نامىنى.. نازانىم چى دەلەم،
ئادابى ئەۋىن ۋەقەمى ئوستادى تۇ لەبىر دەكەم!!

بەبۇرە ئەي خاۋەنى گەۋەرتىن مەدرەسە!
مىن پەرومەدەي مەدرەسەكەي تۇم... مىن شاگردى تۇم... بۇ
ھەمىشەي ھەمىشە!

ع. ش. شىركى

نامىسى

داگىر ئەكردى! چۈن ھەر كات لە دلدئا، بەشك درابوو بە غەبرى
خودا، مەسكەنىك ھەبوو، بۇ خۇشەويستىي گەسكى دى، ئەوا
ئەو خۇشەويستىيە، تەواو نىيە!

بىستەم: چاوپۇشىنى دل، لە ماسىواي مەحبوبوب ئىرەبىو
غەيرەيە، بەلام بەرامبەر بە مەحبوبوب ھەيەتو شەرمو شكۈيە،
دەبى چەندەت خۇش دەوى، ئاواش تەغزىمەو ھەيەتو رىزى
بىپارىزىو بەرامبەرى چاوانت دابخەيت!

بىستەم يەكەم: خۇشەويستىي راستەھىنە ئەوھىيە، كە بە
تەواوى مەيل، مەيلىت تەنھا لەو بى!

ئەوت لە سەرو مالو رۇخت لەپىشتىر بى، لە نەپنى وئاشكرادا،
مواققى قەرمانى بى، پاشان ھەست بەوپەرى كەمتەرخەمى
بەكى بەرامبەرى!

بىستەم دووھم: خۇشەويستى، ئاورىكە لە دلدئا، ماسىواي
مەحبوبوب، ھەموو دەسووتىنى!

بەشئوھىيەك، كە لە دلدئا، جگە لە مورادى ئەو، ھىچى دى نەمىنى!

نامىسى رابوردوو، ھەزم نەدەكرد ماللاوايىت لى بىكەم
خامەكەم دابنىم!

چۈن لەو ناختۇشتر نىيە، لە گەرمەي زىكرى مەحبوبوبى
خۇتدا، لە قسان بوەستىو دەست ھەلگىرى!

ئازىزم لەوى را، ھەقدە پىناسەمان، بۇ خۇشەويستىي خودا
باس كرد.

ھەژدەھەم: يەكتاپەرستىي مەحبوبوب، بە ويستو ئىرادەو
ئىخلاصو رووكردىنى ھەموو ويستو داوايەك بۇ ئەو! ھەرجى
دەيكەي، بۇ ويىيەو ھەرجىت دەوى، تەنھا لەوى داوا دىكەي!

نەك لە كەسى دى!

ئابى ئىدەيدىعاي خۇشەويستىي ئەو بىكەيتو بەلام دەست لە
غەبرى ئەو پان بىكەيتەو، لە كەسكى دى بترسىو رووى رازو
نيازت لەو بى!

نۆزدەھەم: يەكتاپەرستىي مەحبوبوب كە خودايە لە
”خۇشەويستىدا“، بەشئوھىيەك، كە جگە لە ئەو، كەسى دى، دلى

بېستو سىيەم: خۇشەويستى، پېشكەشكىردنى تەۋاۋى
ھەۋلۇ تەقەللایە، لەگەل ۋازھېنان لە گازندەو گلەيى، ئەمەش لە
بەرھەم مافى خۇشەويستىيە!

بېستو چوارەم: دەبى ھېندە مەستو مەشغوۋلى
مەحبوب بى، تا كاتى دىدار، ئەو تاسەو شەۋقو مەستىيە لا
نەجى، ھەر بۇيە خۇشترىن لەزەتتى ئەوينداران لە بەھەشتا،
دىدارى ئىلاھىيە!

بېستو پىنجەم: كەس ۋەپىش مەحبوبى خۇى نەخات،
جلەۋى كاروبارى خۇى، نەداتە دەست كەس، چگە لە ئەو.

بېستو شەشم: چوونە ژىر رېكىفى بەندايەتى ۋىلايەتى
بۇ مەحبوبى ۋىلايەتتى ماسىۋاى ئەو.

بېستو ھەۋتەم: خۇشەويستى، سەفەرى دلە، ۋەدوۋى
مەحبوبىدا، ئاۋىتەبوۋى بەردەۋامى زمانە، بە يادى ئەو.

ئىبنولقەيىمىش دەلى: سەفەرى دل، ۋاتە: شەۋقى دىدار،
ئاۋىتەبوۋى زامانىش بە زىكرى مەحبوب، بېگومان ئەۋدى
كەسكى خۇش بوۋىت، ھەمىشە زۇر يادى دەكا!

بېستو ھەشتەم: خۇشەويستى، نە بە جەفا كەم دەكات
ۋنە بە ۋەفا زىاد دەكات!

كەۋاتە: نە جەفاى مەحبوب، كەمى دەكات، نە چاكەى
مەحبوبىش، زىادى دەكات!

بېستو نۆھەم: مەحبەبەت ۋەھايە، كە بە كۈللەن
مەشغوۋلى مەحبوبى خۇت بى، ھەموو شىكىشت، لە پىناۋىدا
بەخت بىكەى! چىت ھەيە، ھەرجىيەك كە ھەتە!!

سىيەم: كە ئىبنولقەيىم ئىزى: جامىعى ھەموۋىيەتى،
ئەبۋبەكرى كىتتانى دەلى: لە شارى مەككە، لەنىۋ زاناياندا،
باسۋوتارىقى مەحبەبەت ھاتە پېش، بە "جونەيدى بەغدادى"يان
گوت، كە لە ھەموۋىيان چكۆلەر بوو: دەى تۇ، چىت ھەيە بېلى
ئەى عىراقى. ئەۋىش سەرى داخستو چاۋەكانى پې بوون لە
فرمىسك، پاشان سەبارەت بە ئەويندارى راسەفەينە گوتى:
(بەندەيەكە، خۇى لەياد چوۋە پەيۋەستە بە يادى پەرومردگارى،
خەرىكى جىبەجىكىردنى فەرمانى ۋىيەو بە چاۋى دل تەماشى
دەكات، دل بە نوۋرى ھەيەتى ئىلاھى سوۋتاۋە! شەرابى سافىيە،
لە پىالەى مېھرو خۇشەويستىيە خودايى، خوداۋەند، پەردەى
غەيىبى بۇ بىنىنى ھەقىقەت بۇ لا داۋە، گەر قسە بكا، بە ۋىستى
خودايە، ئەگەر بدو، لەبارەى خودايە، بېزوئ بە فەرمانى
خودايە .. بوەستى، ھەر لەگەل خودايە.. ئەو بەندەيە، "باللە و
مع الله"يە.)

ئامادەبوۋان، ھەموو گىريانو گوتيان: لەم ۋتەى تۇ زىتر
نىيە، ئەى تاجى عارىقان!!

سەبارەت بەو رېگايانەى، مرۇف دەگەيەنىت بە
خۇشەويستىيە خودا، ئىبنولقەيىم (۱۰) رېگا باس دەكات:

يەكەم: خۇيىندەۋەى قورئان، بە رامان و بىرکردنەۋەو
تىگەيشتن لە ماناكانى.

دوۋەم: نىكىبوۋنەۋە لە خودا، بە ئەداكىردنى "نەۋافىل"و
سۈننەتەكان، دۋاى ئەنجامدانى فەرزەكان.

سىيەم: يادكىردنى بەيەردەۋامى لە ھەموو ئەحوالىكا،
بە زمانو دل، بە كىردارو بە گوشتار، چون بەشى بەندە لە
خۇشەويستىيە، ھېندەى يادكىردنىتى بۇ خودا.

چوارەم: پېشخستى خۇشەويستىيەكانى خودا، لەسەر
شاۋەتو ئارەزوو، ۋىراى ھەلگشان بەردەو ئەۋىنى خودايى،
ھەرچەندە رېگا سەخت بى!

پىنجەم: مۇتالانى دل بۇ ئەسمائى حوسناۋ سىفائى عولىاى
خوداۋەندو زانين و بىنىنى شوۋنەۋارىان.. ئەۋەى خودا بىناسى
لە رېگائى ئەسمائى حوسناۋ سىفائى عولىاۋە، بېگومان خۇشى
دەۋىت.

شەشم: بىنىنى چاكەو فەرو بەرەكەت و نازۋنەمەتەكانى
خودا.

ھەۋتەم: لە ھەموۋى گرنگىر، شكان وملكەچىۋنى دلە
بەكۈللى، لە بەردەستى مەحبوبىدا.

ھەشتەم: چوونە خەلۋەت لەگەل خودا، كاتى نزوۋلى
ئىلاھى، لە سىيەكى كۇتايى شەۋدا، ئەو كاتەى لەژىر بالى
رەشى شەۋا، خۇشەويستانى خودا، بۇ موناخاتو تىلاۋەى
كەلامى خودا، دەچنە نىۋ ژوانى ئەۋىنى خودايى، بە
تەۋاۋى ئەدەبىو خىۋوۋو ملكەچى ئەۋىنەۋە، لە خىزمەتى
پەرومردگارى مەزىندا، دەۋەستىن بە چىرەى دل، رازۋنىيازى
خۇيانى عەرز دەكەن، لە كۇتا ساتەكانى ئەسحارىشدا، بە
فرمىسكو گىريانو ئىستىغفارەۋە، مالاۋايى لەو ژوانە شكۋارە
دەكەن.

نۆيەم: چوونە نىۋ كۆرۋ مەجلىسى سالىكانو پىاۋچاكانو
ئەويندارانى راستگۇۋ بەھرمەندىۋون لە ۋتەى جوان و خىكمەتو
دانايىيان، گوڭگرتىن لە خىزمەتيانداۋ قسەنەكىردن، تەنھا كاتى
پىۋىست نەبىت.

دەيەم: دووركەۋتەۋە لە ھەموو ھۆكارىك، كە دەبىتە ھۇى
دووركەۋتەۋەى دل لە خوداى گەۋرە.

نازىزم، بەم ھۆكارانە، ئەوينداران گەيشتن بە پلەۋپايەو
مەنزىلكانانى مەحبەبەتى ئىلاھى.. بەلام سەرەتا، دەبىت رۇج،
ئامادەى ئەم گەشتە بىۋ چاۋىش شارمىزى رېگا.
بە ئومىدى دىدار، بە خودات دەسپىزم...

لە گەل تۆزەوی شاعیردا

باغەوانا! من پەنام هێنا بە تۆ
بۆ خەلاتی شاگولی ئەو واهییه
مەستی بۆنی عەتری عیشقی واقعی
بوو، "تۆزە"ی خستە جەزبە و تائیه

شاعیر لە ئەدەبی عێراقینیدا، شیعرێ جوانی هەن،
نەمەش نەمۆنەیکە ئەو شیعرە بەرزانیەتی،
بە دەستەم گرتوو، هەگبە سەفەر دەرجەم لە نۆ ژینم
قەراری لێ پریم، زامی دلی پر زانو پر تینم
لە سینەدا، هەناسەم بۆتە تیشی دەستی قەرەدێک
لە شاخی بیستوون باشتر دەتاش تەرحی شیرینم
دلم بۆتە پەرە هەللاج و ئەعزام و دەکا شانه
هەمووی پەيوەندی بچراود، ئەماوە نەزم و تەسکینم
لە دەستووری پزەشکان و دەواو پارێز، برا چارەم
کلۆلی بەخت بەستوو، شەقام وەرکی پێ ژینم
بەلام هەگبەم بەتالەو بێزەوادو تۆشەیه داخەم
لە کاتی کیشتو زەرعمدا، بە فیرۆ چوو هەموو ژینم
لە ئەو رێگەش، کە و دوورو درێژو پر ئازارە
بەپێ یارو مەدەدکاری، یەقینە سەخەلتو تینم
دەپێ چۆن بچمە بازارێ حیسابی کردووی عومرم
کە ئەقنیکێ سەحیح پێ نییە، بۆ کاتی تەوزینم
لە حالیکدا هەموو عومرم، لە نافەرمانیدا رۆی
لە بۆ داوی وەدیهێنەر، چ بەلگیکێ لەخۆ بینم
پەنام هێنا بە قاپی «مۆتەقیم» بۆ بەخشش و عەقوی
هەلەو تاوانی «تۆزە»ی، کە نەگرت میشتکی تەلقینم

مەلا رەسوولی عەتووفی، کە لە بنەمالەیکە عیلمی و لە عەشیرەتی
"بیرەجی"یە، لە سالی (١٩٢٤ز)، لە گوندی بێشاسپی سەر بە شاری
سەردەشت، ھاتۆتە دۆنیامو دواي تێپەڕینی دەوری منداڵی و خۆیندنی
کتێبە وردەلەکانی سەرمەتایی، بەھاری سالی (١٩٤٦ز)، شوێن خۆیندنی
نایینی کەوتوو لە ماوی پازدە سالدا، لە حوجرەکانی خۆرەلاتو
باشووری کوردستان، خۆیندنی نایینی تەواو کردوو، لە کۆتایی سالی
(١٩٦١ز)دا، لە لای پایەبەرزی (مامۆستا مەلا سەلاح کۆری نەجیبی بێزۆی)،
نیجاردی مەلایەتی و خۆیندنی وەرگرتوو و گەراوتەو بۆ گوندەیکە
خۆی ماوی حەفدە سال، سەرقالی و تەگوتنەو و ئەرکی مەلایەتی
بوو دواي ھاتۆتە شاری سەردەشت و لەوێ ماوتەو.

بۆی گولی تۆ، دیتە لامو غاییبە
لەو کەوتەلە نۆ دەروونم راهیە
بۆنی خۆشی، دل دەخاتە هەلبەزە
وێک ئەوینی حەقپەرستان، جازیبە
گیان پەپوولە بێ چەرا، کەوتۆتە خول
عیشقی ناکامە لەو، بۆ حاصیبە
با بەسەر گولزاری تۆدا تێپەڕی
بۆ خەزانێ باغی ژینم کاسیبە
چی بکەم بۆ ھاوینیشینی لەحزەیک
سەمێ نێمە گولخونی ئەو جالیبە
گەر بە قوربانی سەرم، بیدا لیقای
ئەو بە گیانی، بەو بەلێنە راغیبە
عیشقی دیارداری تەوژمی سووتنی
بۆ هەموو ئاواتی غەیری زائیبە